

KREDITTILSYNET
The Financial Supervisory Authority of Norway

ARS melding

2024

Hvorfor har vi regulering og tilsyn med det finansielle systemet?

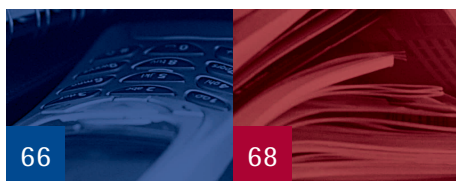
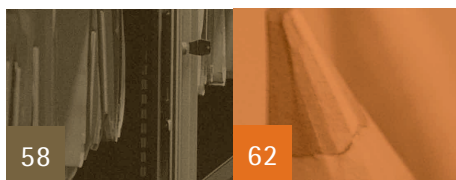
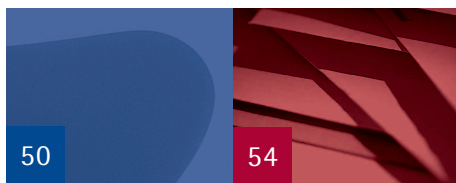
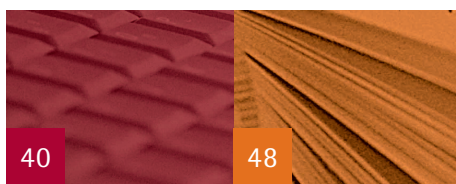
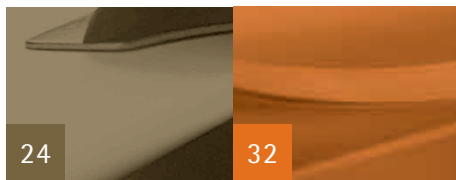
Stabilitet i det finansielle systemet er viet stor oppmerksomhet de senere årene. Mange land, også de fleste nordiske, har hatt tilfeller av alvorlige problemer i sine finanssektorer, med betydelige kostnader for samfunnet og for den enkelte. Det finansielle systemet sørger for fordeling av kapital og risiko og ivaretar betalings- og oppgjørsfunksjoner. Solide finansinstitusjoner og velfungerende finans- og verdipapirmarkeder er nødvendig for at disse funksjonene ivaretas på en tilfredsstillende måte. Dersom tilliten til det finansielle systemet svikter, vil det ha betydelige negative konsekvenser for de øvrige sektorene i økonomien. Stabilitet og tillit til det finansielle systemet er derfor et hovedmål for regulering og tilsyn.

Bankene er sentrale aktører i det finansielle systemet, og hensiktsmessig regulering og effektivt tilsyn med banker er viktig i arbeidet med å bidra til å sikre finansiell stabilitet. Men også utviklingen i aksjemarkedene og andre verdipapirmarkeder kan skape finansiell uro og stabilitetsproblemer. Regulering og tilsyn med aktørene og deres atferd i markedene er derfor viktig for tilliten til det finansielle systemet. Når verdipapirmarkedene fungerer ryddig og effektivt kan de bidra til høyere avkastning på sparekapital og til å skaffe risikokapital til næringslivet. En betryggende forsikringsvirksomhet kan gi viktige bidrag til langsiktig sparing og kapitaloppbygging, og til å begrense risikoen for bedrifter og husholdninger. Regulering av og tilsyn med forsikring er av vesentlig betydning for at det finansielle systemet skal ivareta sine grunnleggende funksjoner.

Et effektivt tilsyn som har som hovedmål at banker, verdipapirforetak og forsikringselskaper overholder regelverk og har styring og kontroll med virksomhet og risiko, er viktig for å opprettholde stabilitet i det finansielle systemet. Korrekt og relevant informasjon fra foretakene om deres økonomiske situasjon er av vesentlig betydning for så vel aktører som myndigheter. Regnskapskontroll og effektiv regulering og tilsyn med revisjonselskaper og regnskapsførere står sentralt her.

Et annet hovedmål for regulering og tilsyn er beskyttelse av forbrukere og andre brukere av finansielle tjenester. På viktige områder forvalter finansforetak på ulike måter kapital for sine kunder. Dette omfatter innskyttere i bank, forsikringstakere og investorer i verdipapirmarkedene. En vesentlig del av brukerbeskyttelsen skjer gjennom regulering og tilsyn med soliditet og virksomhet i finansinstitusjonene, og gjennom ulike typer offentlige garantiordninger, slik som innskuddsgarantier.

En viktig del av brukerbeskyttelsen utøves gjennom regulering og tilsyn rettet inn mot ulike typer mellommannsfunksjoner, som ivaretas av verdipapirforetak, forvaltningsselskaper for verdipapirfond, forsikringsmeglere, eiendomsmeglere og innskassoforetak. Regulering og tilsyn skal hindre misbruk av kundemidler og annen atferd som fremmer mellommannsinteresser på bekostning av brukernes interesser.

Innhold

Hvorfor har vi regulering og tilsyn med det finansielle systemet?	2
Forord	4
Oppgaver og hovedmål	6
Viktige hendelser i 2004	7
Organisasjon og ressursbruk	12
– Oppfølging av Kredittilsynets strategi	13
– Valutafondet vurderer finanssektoren	14
– Tilbakemelding frå brukarane	15
Rapport fra tilsynsområdene:	
– Bank og finans	24
– Forsikring	32
– Verdipapirmarkedet	40
– Regnskapstilsyn – børsnoterte foretak	48
– Revisjon	50
– Regnskapsførervirksomhet	54
– Eiendomsmegling	58
– Inkassovirksomhet	62
Kvitvasking og andre forhold	66
Internasjonal virksomhet	68
Kredittilsynets organisasjon	75

For analyser av utviklingstrekk i finansmarkedet vises det til rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2004*.

"Tilsynet skal se til at de institusjoner det har tilsyn med, virker på hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lov og bestemmelser gitt i medhold av lov samt med den hensikt som ligger til grunn for institusjonens opprettelse, dens formål og vedtekter." (Kredittilsynsloven § 3)

Kredittilsynet har tilsyn med banker, finansieringsselskaper, kredittforetak, e-pengeforetak, forsikringsselskaper, pensjonskasser, forsikringsmeglere, verdipapirforetak, verdipapirfondsförvaltning og markedsatferd i verdipapirmarkedet, børser og autoriserte markedsplasser, oppgjørssentraler og verdipapirregistre, eiendomsmeglingsforetak, inkassoforetak, regnskapsførere og revisorer.

2021 22 23 24

25 26 27 28 29

30 31 32 33 34

FDrord

2004 ble et godt år for norske finansinstitusjoner, med lave tap og tilfredsstillende inntjening og soliditet. Den sterke veksten i husholdningenes gjeld kan imidlertid skape problemer, i første rekke for en del av dem som har lånt mye, men i noen grad også for de institusjonene som har gitt lån. Kredittilsynet har gitt råd om å vise varsomhet, blant annet med størrelsen på lån i forhold til boligens verdi. Det er også viktig med god informasjon fra bankene om konsekvensene av et høyere rentenivå. For å begrense uheldige virkninger for markedene og sikre den finansielle stabiliteten, er det ønskelig at tilpasningene til et mer normalt rentenivå kommer gradvis, og ikke utsettes for lenge. Finansinstitusjonene bør bruke en del av overskuddet til å sikre en betryggende egenkapital, slik at de lettere kan møte framtidig risiko.

De nye kapitaldekningsreglene fra EU – bygd på retningslinjer fra Baselkomiteen for banktilsyn – som skal gjelde også i Norge fra og med 2007, vil gi krav til kapital som bedre motsvarer de ulike typer risiko som finansinstitusjoner møter. For mange institusjoner kan dette bety at regelverkets krav til minstekapital vil gi en mindre reserve til å møte uforutsette hendelser og forhold. Det vil være en utfordring både for de enkelte finansinstitusjonene og for tilsynet å sikre at institusjonene også i framtida er tilstrekkelig solide og robuste.

For skadeforsikringsvirksomhet har det vært en positiv utvikling i inntjening og soliditet. For livsforsikringselskapene er det ønskelig med økt bufferkapital for å møte de langsiktige forpliktelsene og sikre en god avkastning for kunder og eiere.

Det arbeides i EU med nye regler også for krav til kapital i forsikringsvirksomhet, det såkalte Solvens II-regelverket. Selv om hovedtrekk ventes å bli avklart i løpet av de nærmeste par årene, vil de nye reglene neppe bli satt i verk før fra 2008. Også før de nye EU-reglene trer i kraft bør en i Norge ha regler som sikrer forsikringselskapene tilfredsstillende evne til å møte ulike typer risiko, både innen forsikring og innen kapitalforvaltning.

Reguleringen av norske finansinstitusjoner bygger på at disse skal fylle viktige funksjoner for samfunns- og næringsliv og ikke bli utsatt for uheldig påvirkning fra særinteressene til enkelte eiergrupper. Sammen med alminnelige prinsipper for god eierstyring og selskapsledelse vil dette være utgangspunktet for Kredittilsynets praktisering av de nye eierskapsreglene for finansinstitusjoner. Ønsker om økt fleksibilitet må veies mot behovet for ordnede eierforhold som kan gi nødvendig stabilitet og forutsigbarhet for den enkelte finansinstitusjon. Det er samtidig et legitimt mål for finansinstitusjonene å gi sine eiere en god avkastning. Dette er viktig også for å kunne sikre tilgang til ny kapital ved framtidige behov.

På verdipapiriområdet er Kredittilsynets arbeid preget av de ambisiøse planene som er under gjennomføring for et felles verdipapir- og kapitalmarked i Europa, med iverksetting av en rekke nye direktiver. I et europeisk perspektiv blir dette sett som et viktig virkemiddel for å oppnå større økonomisk vekst og sysselsetting. For Norge er oppfølging av det europeiske regelverket viktig for å sikre norske bedrifter og norske investorer tilgang til dette markedet på tilsvarende vilkår som i andre EØS-land. Mens de nye reglene på flere områder medfører få endringer ettersom norske bestemmelser har ligget i forkant av den europeiske utviklingen, vil de på andre områder gi et mer detaljert regelverk enn vanlig i Norge.

Den økende internasjonaliseringen, både av markeder og regelverk for å regulere dem, fører til at Kredittilsynet ser det som viktig med et aktivt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene både på nordisk, europeisk og globalt plan.

Kontroll med oppfølgingen av internasjonale regnskapsstandarder er en ny og krevende oppgave for Kredittilsynet. Kredittilsynet får med dette et direkte forhold til alle børsnoterte foretak, noe som gir en vesentlig utvidelse av det faglige og administrative virkeområdet. Det er også en krevende oppgave fordi standardene på flere områder fortsatt er under utvikling, og det kan være ulike oppfatninger om hvordan de best kan følges opp. Kredittilsynet tar sikte på et nært samarbeid med Oslo Børs og norske regnskapsmiljøer og med andre lands myndigheter, for å sikre god gjennomføring av de internasjonale standardene i Norge.

Sammen med de mange oppgavene som Kredittilsynet har på verdipapirmarkedet, vil de nye oppgavene føre til at Kredittilsynet etter hvert framstår med to brede og like viktige hovedoppgaver:

- finansiell stabilitet – solide finansinstitusjoner
- velfungerende finans- og verdipapirmarkeder

I takt med økende oppgaver har Kredittilsynet de siste årene fått økt sitt budsjett. Innenfor forsvarlige rammer har det på enkelte områder likevel vært nødvendig med en noe redusert tilsynsaktivitet i perioder der forvaltning og forberedelse av nytt regelverk har krevd store ressurser. Nye oppgaver vil kreve vesentlige ressurser. Kredittilsynet vil samtidig nøye vurdere mulighetene for å forenkle og effektivisere utførelsen av oppgaver på ulike områder. Det kan også være nødvendig å vurdere om det er forsvarlig med en noe redusert standard for forvaltning og tilsyn på enkelte områder. Med den rollen filialer har og kan få i det norske finansmarkedet, har Kredittilsynet foreslått at også disse skal bidra i finansieringen av tilsynet.

Kredittilsynet søker i sitt arbeid å ta hensyn til råd og synspunkter fra brukerne av tilsynets tjenester. Dette skjer blant annet ved hjelp av regelmessige brukerundersøkelser, høringer/konsultasjoner og møter med brukerne og deres bransjeorganisasjoner.

Kredittilsynet har de siste årene styrket sitt samarbeid med forbrukermyndighetene, særlig med sikte på en bedre dekning av behovet for informasjon om finansmarkedet og muligheter og risiko ved ulike typer investeringer. Eksemplene fra grensefeltet mellom pyramidespill og finansmarked de siste par årene kan tyde på at det i det norske samfunnslivet, inklusive skoleverket, kan være behov for en vesentlig heving av informasjons- og kunnskapsnivået om ulike typer investeringer og risikoen ved disse. Kredittilsynet vil være innstilt på å delta i et slikt arbeid, sammen med andre myndigheter og berørte næringer.

Oslo, 21. januar 2005

Finn Hvistendahl
Styreleder

Bjørn Skogstad Aamo
Kredittilsynsdirektør

Oppgaver og hovedmål

Kredittilsynet arbeider for at finansforetak og markeder fungerer trygt og effektivt til beste for samfunnet og brukerne av finansielle tjenester, og for at de som utøver virksomheten har hensiktsmessige rammebetingelser.

Kredittilsynet er et selvstendig myndighetsorgan som bygger på lover og vedtak fra Stortinget, Regjeringen og Finansdepartementet og på internasjonale standarder for finansielt tilsyn.

Gjennom tilsyn med foretak og markeder skal Kredittilsynet bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold og til at brukerne kan ha tillit til at finansielle avtaler og tjenester blir fulgt opp etter sin hensikt. I tillegg til sitt forebyggende arbeid må Kredittilsynet ha beredskap for å bidra til å løse problemer som kan oppstå. Kredittilsynet legger til grunn at norsk virksomhet skal ha konkurransevilkår som samlet sett er på linje med virksomheter i andre EØS-land.

Oppgavene som må løses for at Kredittilsynet skal nå sine overordnede mål, kan oppsummeres slik:

Foretak

Kredittilsynets arbeid bygger på at ansvaret for den forretningsmessige driften ligger hos styre og ledelse i foretakene selv. Kredittilsynet skal arbeide for betryggende soliditet, risikobevissthet, styring og kontroll i foretak under tilsyn. Det må gjennom forvaltning og effektiv håndheving legges vekt på at foretak og andre aktører etterlever lover, regelverk og gode etiske normer. I tilsynsarbeidet prioriteres virksomheter som betyr mye for finansiell stabilitet og for brukerne.

Brukere av finansielle tjenester

Gjennom sitt arbeid overfor foretak, markeder og markedsplasser skal Kredittilsynet bidra til å ivareta interessene til brukerne av finansielle tjenester. Kredittilsynet vil bidra til regelverk og ordninger som gjør at brukerne får korrekt informasjon om foretakene, deres produkter og om risiko, i første rekke fra foretakene selv.

Markeder og markedsplasser

Kredittilsynet skal arbeide for effektiv konkurranse og prisdannelse i verdipapirmarkeder, kredittmarkeder og øvrige markeder under tilsyn. Oppgjørs- og betalings-systemer og den finansielle infrastrukturen for øvrig må fungere hensiktsmessig og betryggende. Markeder og markedsplasser må ha tilstrekkelig åpenhet og gjennomsiktighet, og markedsaktørene må utvise god atferd.

Kredittilsynets virksomhetsutøvelse

Kredittilsynet skal være en effektiv, fleksibel og selvstendig virksomhet med høy kompetanse og god service. Det skal legges vekt på åpenhet og forutsigbarhet i virksomheten, god kommunikasjon med tilsynsenheter og allmennheten, og et godt samarbeid med andre myndigheter og bransjeorganisasjoner.

Viktige hendelser i 2004

Strukturendringer og konsesjoner

Nærings- og handelsdepartementet (NHD) får tillatelse til å erverve Statens Banksikringsfonds aksjepost i DnB NOR ASA

Etter at Stortinget bestemte at Statens Bankinvesteringsfond skulle legges ned, ble Nærings- og handelsdepartementet eier av statens 34 prosentandel i DnB NOR ASA. Dette krever tillatelse etter regelverket om eierkontroll i finansieringsvirksomhetsloven. På vilkår som sikrer uavhengighet i bankvirksomheten anbefalte Kredittilsynet overføringen, og Finansdepartementet gav tillatelse til ervervet i mars 2004.

Vilkårene for DnB NOR-fusjonen følges opp

Finansdepartementet godkjente i juli 2004 at Elcon Finans AS ble solgt til det spanske foretaket Santander Consumer Finance. Videre ble det godkjent at Gjensidige NOR Fondsforsikring AS ble overdratt til det danske forsikringsselskapet Danica Pension. Danica Pension fikk også tillatelse til å erverve forsikringsselskapet Nordenfjeldske Personforsikring AS. Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet DnB NOR ASA dispensasjon inntil videre fra eierbegrensningsreglene i børsloven og verdipapirregisterloven til å eie eksisterende aksjeposter i Oslo Børs Holding ASA og Verdipapirsentralen Holding ASA.

Íslandsbanki får tillatelse til å kjøpe Kredittbanken

Finansdepartementet godkjente i november 2004, etter tilråding fra Kredittilsynet, at den islandske banken Íslandsbanki erverver 100 prosent av aksjene i Kredittbanken ASA. Íslandsbanki har også gitt tilbud på alle aksjene i Bolig- og Næringsbanken ASA.

Sparebanken Rana og Helgeland Sparebank fusjonerer

Etter fusjonsforhandlinger mellom Sparebanken Rana og Helgeland Sparebank vedtok de ansvarlige organene fusjon. Den fusjonerte banken vil få navnet Helgeland Sparebank. Kredittilsynet mottok søknad om tillatelse til fusjonen 21. desember 2004, og tilrødde at fusjonen godkjennes fordi det vil bidra til en mer solid bank for regionen.

Interessen for fondsobligasjoner øker

Kun noen få institusjoner søkte i 2002 og 2003 om tillatelse til å utstede fondsobligasjoner. Dette endret seg drastisk i 2004 da Kredittilsynet i løpet av året fikk søknad fra 26 institusjoner, i hovedsak mindre sparebanker. Alle søknadene ble innvilget.

Rammebetingelser og regelverk

EU-kommisjonen fremmer sitt forslag til nye kapitaldekningsregler/Basel II

Baselkomiteen for banktilsyn vedtok i juni 2004 nye retningslinjer for beregning av kapitaldekning for banker. Kort tid etter la EU-kommisjonen fram sitt forslag til endringer av gjeldende kapitaldekningsdirektiver. I løpet av 2006 vil kapitaldekningsdirektivene bli gjennomført i norsk rett som en del av EØS-forpliktelsene. Kredittilsynet presenterte sine planer for implementeringen i et høringsdokument høsten 2004.

Sikringsordninger reformeres

- Bankenes Sikringsfond

Sparebankenes sikringsfond og Forretningsbankenes sikringsfond ble i juli 2004 slått sammen til Bankenes Sikringsfond. Administrasjonen av fondet deles mellom Sparebankforeningen og FNH. Innskuddsgarantien der hver innskyter er sikret med inntil 2 millioner kroner i hver bank forblir uendret.

- Garantiordninger for forsikringsfilialer

I oktober 2004 sendte Kredittilsynet på nytt et forslag til Finansdepartementet om å endre reglene for garantiordninger i forsikring. Forslaget vil blant annet avgrense garantiordningenes dekningsomfang med sikte på å gi dekning for privatpersoner og små- og mellomstore bedrifter. Større næringsdrivende, samt enkelte forsikringsklasser med hovedsakelig profesjonelle kunder vil falle utenfor. Forslaget gir også en avklaring av spørsmålet

om medlemskap i garantiordningene for utenlandske selskaper som driver virksomhet i Norge. Det foreslås videre at Kredittforsikringsselskapenes garantiordning avvikles, og en mulig ytterligere avgrensning i dekningsomfanget til Skadeforsikringsselskapenes garantiordning.

- Ny organisering av verdipapirforetaks sikkerhetsstillelse

Stortinget har vedtatt lovendringer i verdipapirhandellovens bestemmelse om sikkerhetsstillelse. Årsaken er at EFTAs overvåkningsorgan ESA har vurdert at verdipapirforetakenes adgang til å begrense den enkelte sikkerhetsstillelse oppad var i strid med EU-direktiv 97/9/EF. Det er nå lagt opp til en kollektiv garantiordning gjennom Verdipapirforetakenes sikringsfond som erstatter gjeldende individuelle garantier. Kredittilsynet har utarbeidet forslag til utfyllende forskrift.

Lovforslag om forsikringsformidling utarbeides

Finansdepartementet bad Kredittilsynet om å utarbeide utkast til lov- og forskriftsbestemmelser for å gjennomføre direktiv 2002/92/EF om forsikringsmegling i norsk rett. Utkastet til lov om forsikringsformidling med tilhørende høringsnotat ble oversendt Finansdepartementet 24. mars 2004, og ble sendt på høring med frist 15. juni 2004. Lovforslaget ventes tidlig i 2005.

Ny livsforsikringslovgivning vedtas

Stortinget vedtok høsten 2004 endringer i regelverket for livsforsikring. Målsettingen er å etablere et helhetlig regelverk for å sikre norske selskaper egnede rammevilkår i den internasjonale konkurransen. Viktige formål med loven er å skape klarere skiller mellom de forsikredes og forsikringsselskapenes midler, klarere fordeling av risiko mellom kunde og selskap og mer oversiktlig prising av livsforsikringsprodukter.

Forslag til regulering av hedgefond og venturefond (spesialfond) fremmes

Kredittilsynet sendte i november 2004 et forslag til endringer av verdipapirfondloven med forskrifter til Finansdepartementet. Forslaget innebærer at det skal kunne etableres verdipapirfond med risikofylte og lite likvide plasseringer, som hedgefond og venturefond. Spesialfond skal bare kunne tilbys profesjonelle investorer.

Forslag til implementering av prospektdirektivet i norsk rett oversendes Finansdepartementet

Kredittilsynet nedsatte i slutten av 2003 en arbeidsgruppe som utredet nødvendige regelverksendringer for å gjennomføre EUs direktiv om offentliggjøring av prospekter ved offentlige tilbud av omsettelige verdipapirer, samt ved opptak til omsetning på regulert marked. Arbeidsgruppens forslag til regelverksendringer var på høring, og det ble foreslått å endre verdipapirhandlevens kapittel 5, samt å gjøre enkelte endringer i børsforskriften. Finansdepartementets lovforslag er ventet våren 2005.

Nye regler knyttet til markedsmissbruk foreslås

Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet sitt høringsbrev 1. mars 2004 med forslag til hvordan markedsmissbruksdirektivet 2003/6/EF kan implementeres i norsk rett. Etter en høringsrunde fremmet Finansdepartementet forslag til lovendring gjennom Ot.prp. nr. 12 (2004-2005) som ble fastsatt i januar 2005. Markedsmissbruksdirektivet inneholder regler som knytter seg til innsidehandel og markedsmanipulering. Direktivet gir også regler om hvordan tilsynet med direktivbestemmelsene skal foregå.

Nytt regime for kontroll med finansiell rapportering og nye regnskapsregler (IFRS) vedtas

Fra 2005 skal børnoterte foretak avlegge konsernregnskap etter internasjonale regnskapsstandarder – IFRS (International Financial Reporting Standards). For øvrige regnskaper vil det være adgang til å følge IFRS-standardene. Særhensyn kan tilsi at adgangen begrenses eller avskjæres for finansinstitusjoners selskapsregnskaper. For å styrke tilliten til avlagte regnskaper skal det opprettes nasjonale håndhevingsorganer som skal kontrollere at foretakenes rapportering er i tråd med IFRS. Ved endringslov av 10. desember 2004 nr. 81 ble det vedtatt at denne kontrollen skal utføres av Kredittilsynet. Lovendringen ble fastsatt i januar 2005.

Adgang til å gi nye regler om revisors uavhengighet vedtas

Kredittilsynet sendte Finansdepartementet i desember 2003 forslag om hjemmel i revisorloven til i forskrift å gi nærmere regler om krav til revisors uavhengighet og objektivitet i forbindelse med rådgivningstjenester. Samtidig ble det foreslått tilhørende endringer i revisorforskriften. Både lovforslag og forskriftsforslag ble sendt på høring av Finansdepartementet. Lovendringen ble fastsatt i januar 2005.

Endringer i regnskapsførerloven foreslås

Stortinget vedtok våren 2004 at ansvaret for autorisasjon av og tilsyn med regnskapsførere fortsatt skal ligge i Kredittilsynet. Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet i september 2004 et forslag om endringer i lov om autorisasjon av regnskapsførere, særlig med sikte på forenkling av saksbehandlingen. Lovendringsforslaget er en oppdatering av forslaget som opprinnelig ble sendt departementet i september 2001. Forslaget ble sendt på høring fra Finansdepartementet 16. desember 2004, med høringsfrist 18. mars 2005.

Endringer i eiendomsmeglingsforskriften fastsettes

Kredittilsynet har fastsatt endringer i eiendomsmeglingsforskriften som blant annet stiller klare krav til faglig leders ansvar, plikter og tilstedeværelse i foretaket. Faglig leder har ansvar for at kvaliteten på meglingen holder faglige mål, blant annet ved å følge opp de ansatte meglerne og påse at disse er kvalifisert for å utføre arbeidsoppgavene sine i tilknytning til meglingen.

Ny hvitvaskingslov og -forskrift trer i kraft

Loven og forskriften trådte i kraft i januar 2004. Regelverket innebærer at vesentlig flere virksomheter har plikt til å rapportere til ØKOKRIM ved mistanke om at en klient eller kunde driver med hvitvasking. Som en rettleiding til disse gruppene utarbeidet Kredittilsynet en veiledning til det nye regelverket, som ble sendt til alle foretak under tilsyn (rundskriv 9/2004).

Utlikning på utenlandske filialer foreslås

Kredittilsynet har utarbeidet et forslag til endring av regelverket for dekning av Kredittilsynets utgifter. Hensikten er å inkludere filialer av finansinstitusjoner og verdipapirforetak fra andre EØS-land i utlikningsgrunnlaget. Hittil har det kun blitt utliknet på norske foretak. Kredittilsynsloven åpner også for at EØS-filialene i Norge skal dekke en forholdsmessig del av utgiftene. Forslaget ble sendt på høring av Finansdepartementet. Det foreslås at endringen trer i kraft med virkning for utlikningen som skjer i 2005 for året 2004.

Undersøkelse av tiltak mot hvitvasking gjennomføres

For å kartlegge om institusjonene etterlever hvitvaskingsregelverket ble det i begynnelsen av 2004 gjennomført tematisyn i tolv finansinstitusjoner. Undersøkelsen avdekket betydelige variasjoner når det gjelder bevisstheten om hvitvasking. I enkelte institusjoner ble det også avdekket alvorlige regelverksbrudd. De generelle observasjonene fra undersøkelsen er meddelt alle banker, kredittforetak og finansieringsselskaper.

Ny risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres

I risiko- og sårbarhetsanalysen (ROS) for 2004 ble kildegrunnlaget utvidet til også å omfatte informasjon fra registrerte hendelser internasjonalt, og informasjon fra samarbeid med andre myndighetsorganer, nasjonalt og internasjonalt. Trusselformer som har oppstått i andre land, men som ennå ikke har forekommet i Norge, ble analysert. I analysen er det særlig lagt vekt på organisert kriminalitet kombinert med finansforetakenes bruk av Internett som distribusjonskanal for banktjenester. Det er særlig tjenesten nettbank som vurderes som et utsatt område, og hvor det kan være aktuelt med tiltak for å redusere risiko, men rapporten tar også opp en rekke andre sårbare områder.

Ulovlig virksomhet i verdipapirmarkedet stanses

– *The 5 Percent Community*

The 5 Percent Community (T5PC) søkte høsten 2003 om tillatelse til å opprette et heleid verdipapirforetak med navn Exente Securities ASA. Kredittilsynets anså handel i aksjer utstedt av T5PC som uforenlig med verdipapirhandellovens formål. Tillatelse til å yte investeringstjenester skal bare gis dersom lovens krav er oppfylt. For ikke å slippe inn T5PC i det regulerte verdipapirmarkedet og for å framtvinge eiere som var egnet til å sikre en god og fornuftig forvaltning av Exente Securities ASA, krevde Kredittilsynet at T5PC solgte seg ned til en eierandel på under ti prosent i foretaket. T5PC etterkom ikke kravet om nedsalg i Exente Securities ASA, og Kredittilsynet gav derfor ingen tillatelse og avsluttet behandlingen av søknaden i juni 2004. Kredittilsynet stoppet høsten 2003 en liknende sak om Eurosmart AS. Kontroll med pyramidespillvirksomhet faller imidlertid ikke under Kredittilsynets myndighetsområde.

– *Delta Management AS*

Kredittilsynet påla Delta Management AS i november 2004 å stanse virksomheten. Selskapets virksomhet var i strid med verdipapirfondloven ved at det i realiteten var et verdipapirfond som ble drevet uten tillatelse. Om lag 40 ulike investorer hadde siden stiftelsen i april 2003 skutt inn til sammen ca. 45 millioner kroner i selskapet. Kredittilsynet varslet politiet om straffbare forhold relatert til selskapets virksomhet. Delta Management AS var ved årsskiftet 2004/2005 under avvikling.

NOS Clearing ASA taper 55 millioner

NOS Clearing ASA dekker clearing-funksjonen i markedet for fraktderivater (Imarex). I løpet av sommeren ble NOS påført et tap på mer enn 55 millioner kroner. Tapet oppstod da et av medlemmene, et gresk selskap, misligholdt sine forpliktelser overfor

NOS. Ettersom tapet var betydelig i forhold til NOS' ansvarlige kapital, var det behov for å refinansiere foretaket. Det ble også vurdert som nødvendig å øke ansvarlig kapital til et høyere nivå for å sikre oppgjørssentralens tillit hos eksisterende og potensielle medlemmer. En betydelig økning i eksponert risiko, i første rekke som følge av stor volumvekst i markedet for fraktderivater, ble tillagt stor vekt.

Stocknet Securities ASA bryter verdipapirhandelloven

Våren 2004 ble verdipapirforetaket Stocknet Securities ASA pålagt umiddelbart å avvike ordningen med utlån av klientmidler, samt å skille klientmidlene. Deretter ble det foretatt en styrt nedleggelse av kredittfasiliteten for å sikre at de innskutte klientmidlene ikke ble utsatt for tap. Det ble videre gitt forhåndsvarsel om tilbakekalling av Stocknets tillatelse til å yte investeringstjenesten "mottak og formidling av ordre på vegne av investor i forbindelse med finansielle instrumenter, samt utførelse av slike ordre". Som følge av at foretaket fikk nye eiere og at det ble foretatt en betydelig omorganisering av virksomheten, kunne virksomheten videreføres. Det er oversendt informasjon om saken til ØKOKRIM for påtalemessig oppfølging.

Antall meldepliktsaker fra Oslo Børs går ned

I løpet av 2004 kom det inn 93 saker fra Oslo Børs om meldeplikt, mot 161 saker i 2003 og 326 i 2002. Selv om framgangsmåten for registrering av saker ble endret noe i slutten av 2002, er det likevel en reell nedgang i antall oversendte saker fra Oslo Børs. Nedgangen i antall overtredelser skyldes formodentlig økt bevissthet hos aktørene som igjen må ses i lys av Oslo Børs' og Kredittilsynets aktive oppfølging ved mulige brudd på regelverket. I 2004 ble 6 saker om meldepliktig verdipapirhandel mot utstederselskaper og personer avgjort ved forelegg.

Vinningsavståelse ilegges for første gang i markedsatferdssak

Kredittilsynet fikk overført kompetansen til å beslutte vinningsavståelse fra ØKOKRIM. Kredittilsynet benyttet denne adgangen første gang i november 2004. Den nevnte vinningsavståelsen på ca. kr 25.000 ble rettet mot en annen enn lovovertræderen. Bakgrunnen for beslutningen var en overtredelse av verdipapirhandellovens bestemmelse om forbudet mot innsidhandel. Lovovertræderen opptrådte på basis av en handelsfullmakt fra den som hadde oppnådd vinningen.

Kredittilsynet kritiserer Morgan Stanley Capital Group Inc. i markedet for kraftderivater

I 2004 arbeidet Kredittilsynet med en sak om mulig markedsmissbruk i derivatmarkedet for kraft på Nord Pool ASA. Undersøkelsen resulterte i at Morgan Stanley Capital Group Inc. ble anmeldt til ØKOKRIM med mistanke om mulig brudd på verdipapirhandellovens bestemmelse om kursmanipulering. Etter at ØKOKRIM av kapasitetsgrunner besluttet ikke å ta inn saken, valgte Kredittilsynet å utarbeide en rapport som konkluderte med at Kredittilsynet stilte seg kritisk til selskapets markedsatferd.

IT-drift utkontrakteres til Danmark

Terra-Gruppen (TG) besluttet i første kvartal 2004 å avslutte sitt strategiske samarbeid med EDB Business Partner (EDB BP) for å etablere et nytt samarbeid med SDC Udvikling AS (tidligere Sparekassernes Datacenter - SDC) i Danmark. SDC utkontrakterte i 2003 IT-driften, inkludert aktuell bemanning, til IBM Danmark. Kredittilsynet gjennomførte i første kvartal 2004 en IT-inspeksjon av prosjektet og hadde kritiske kommentarer til hvordan prosjektet var etablert og administrert. I lys av at TG i denne saken opptrer på vegne av mange små sparebanker som ikke selv har kompetanse på IT-området, er det spesielt viktig at prosjektet underlegges relevante og dokumenterte prosesser og at gjennomføringen skjer med en akseptabel risiko.

Krav til revisorenes etterutdanning følges opp

I 2004 foretok Kredittilsynet en kontroll av revisorenes etterutdanning. Kontrollen ble utført gjennom dokumentbasert tilsyn og ved stedlige tilsyn. Det ble registrert til dels betydelige overtredelser av etterutdanningskravene. Dette førte til at en rekke revisorer enten fikk merknad med sterk kritikk, eller pålegg om å fra tre som oppdragsansvarlig revisor. I ett tilfelle ble revisorgodkjenningen tilbakekalt. På grunnlag av de avdekkede forholdene om mangler i revisors etterutdanning sendte Kredittilsynet høsten 2004 et rundskriv til samtlige statsautoriserte og registrerte revisorer (rundskriv 16/2004).

Innrapporteringen av regnskapsførere og revisorer øker betydelig

Kredittilsynet hadde en betydelig økning i antall innrapporteringer av autoriserte regnskapsførere og revisorer i 2004. Hovedsakelig skyldtes dette innrapporteringer fra skattemyndighetene. Økningen fra 2003 til 2004 var på ca. 70 prosent for regnskapsførere og ca. 30 prosent for revisorer.

Internasjonalt samarbeid

Omfattende arbeid delegeres til tilsynskomiteene i EU

Kredittilsynets arbeid er i stor grad preget av internasjonale standarder og regelverksutviklingen i EU. I 2004 ble de nye EU-komiteene for banktilsyn og forsikringstilsyn etablert. CEBS (Committee of European Banking Supervisors) og CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors) er allerede godt i gang med å forberede forslag til regulering og tilsyn med bank- og forsikringssektoren, særlig knyttet til kapitaldekning og solvens. Komiteene har nedsatt flere arbeidsgrupper som Kredittilsynet deltar i. I den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn, CESR (Committee of European Securities Regulators), var det stor vekst i arbeidet i 2004, blant annet som følge av det nye verdipapirmarkeddirektivet (det tidligere investeringstjenestedirektivet). Den nye komitéstrukturen bidro til at Kredittilsynet i 2004 deltok i 200 møter i arbeidsgrupper og komiteer innenfor EU/EØS. Kredittilsynet var i tillegg vertskap for flere internasjonale møter i 2004.

Organisasjon og ressursbruk

Styret

Styret til Kredittilsynet har etter lova det overordna ansvaret for verksemda til Kredittilsynet og behandling mellom anna viktige fagsaker i samband med forskrifter og konsesjonar, budsjett og tiltaksplanar. Styret har fem medlemmer. Medlemmene og varamedlemmene blir oppnemnde av Kongen for ein periode på fire år.

Slik er Kredittilsynets styre, oppnemnd frå 1. mars 2002, sett saman:

Sivilingeniør **Finn Hvistendahl**, leiar
Advokat **Endre Skjørestad**, nestleiar
Advokat **Eli Aas**, styremedlem
Professor **Erling Steigum**, styremedlem
Lagdommar **Nina Mår**, styremedlem

Tingrettsdommar **Marianne Berg**, første varamedlem
Avdelingsdirektør **Lasse Ekeberg**, andre varamedlem

Fagdirektør i Noregs Bank, **Birger Vikøren**, er observatør. Spesialrådgivar **Thorvald Grung Moe** er avløysar.

To representantar som er valde av og blant dei tilsette, supplerer styret ved behandling av administrative saker. Frå februar 2003 har desse representert dei tilsette:

Seniorrådgivar **Ellen Jakobsen**
Seniorrådgivar **Lisbeth Strand**

Vararepresentantar: Rådgivar **Henning Siebke** og rådgivar **Linda Bruås**

I 2004 hadde styret elleve ordinære styremøte. Styret behandla til saman 87 administrative saker til orientering og vedtak og 59 fagsaker til vedtak. I tillegg fekk styret 114 fagsaker til orientering.

Prioriterte oppgåver i 2004

Tilsynsverksemda tek utgangspunkt i dei lovbestemte oppgåvene til Kredittilsynet, Finansdepartementets tildelingsbrev som er basert på budsjettvedtaket til Stortinget, og Kredittilsynets strategi. Strategien blei vedteken av styret i november 2002 og var saman med styringssignala frå departementet retningsgivande for oppgåveprioriteringa i 2004.

Måloppnåinga i 2004

Målet om finansiell stabilitet blei i 2004 nådd i tilfredsstillande grad. Ingen bankar hadde alvorlege soliditets- eller likviditetsproblem. Tapa til bankane var vesentleg mindre enn i 2003, og for alle grupper av bankar blei soliditet og kapitaldekning oppretthalde på eit tilfredsstillande nivå. Utsiktene til finansiell stabilitet er gode også for den nærmaste tida, men mange hushald har hatt ein sterk gjeldsauke, noko som gjer både dei og bankane sårbarare for auka renter og fallande bustadprisar.

Skadeforsikringsselskapa betra lønnsmda i sjølve forsikringsverksemda og kan vise til gode resultat og bra soliditet sjølv om den finansielle avkastninga i 2004 blei moderat. For livsforsikringsselskapa har den framleis svake bufferkapitalen redusert sjansane til å hauste gevinstar frå den store oppgangen i norske aksjar. Isolert sett gav 2004 likevel relativt god avkastning for selskapa og kundane deira.

Rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2004* (tilgjengeleg på www.kredittilsynet.no) gir ein nærmare analyse av den finansielle stabiliteten og forholda elles i norsk finansnæring. Det er mange trekk i internasjonal og norsk økonomi som påverkar finansmarknaden. Kredittilsynet skal gjennom regelverksutvikling, overvaking og inspeksjonar aktivt bidra til mellom anna å redusere problem i finanssektoren. Også i 2004 var det registrert relativt få alvorlege problem i sektoren. Kredittilsynet tek sikte på å gjere nærmare greie for samanhengen mellom mål og verkemiddel i det finansielle tilsynet i 2005.

Målet om å sikre ordna forhold i marknadene og finansnæringa synest å vere nådd i rimeleg stor grad. Dei siste åra har det vore

klart færre brot på meldeplikta i verdipapirhandelen. Det er eit resultat både av informasjonsarbeid og av at Oslo Børs, Kredittilsynet, ØKOKRIM og andre politiorgan har arbeidd aktivt for å avdekkje og straffe brot på regelverket. I 2004 blei det gitt fleire førelegg og dommar i samband med innsidhandel og kursmanipulering. Det kjem truleg til å vere med å redusere slike brot på regelverket i framtida. Sjølv om Kredittilsynets granskning av saker med mistanke om slike lovbrøt i liten grad førte til oversending til ØKOKRIM eller anna politistyresmakt i 2004, bør ein vere varsam med å tolke det som om slike regelbrøt ikkje lenger skjer.

I finansverksemd, forsikring, eigedomsmekling og inkassoverksemd blei det i 2004 avdekt svært få brot på lover og reglar. Likevel viste fleire inspeksjonar at verksemda kunne bli betre på fleire område.

Når det gjeld revisjons- og rekneskapsførarverksemd, har Kredittilsynet hatt tematisyn med dei store selskapa. Talet på innrapporteringar og klagar på revisorar og rekneskapsførarar har auka, særleg frå Skatteetaten. Kredittilsynet legg stor vekt på å følgje opp desse sakene, og fleire av dei førte til kritikk og inn- draging av autorisasjonar i 2004. Kredittilsynet vil halde fram med å følgje opp slike saker i 2005.

Kredittilsynet har i hovudsak nådd måla for saksbehandlingstid (sjå tabell 1, side 16). Framdrifta for dei strategiske prosjekta har i det store og heile òg vore tilfredsstillande.

Strategiske prosjekt

Strategien til Kredittilsynet (2002) inneheld sju strategiske prosjekt. Nokre blei slutførte i 2003, mens andre heldt fram i 2004. Her kjem ein omtale av dei ulike prosjekta:

1. Utvikling og oppbygging av risikobasert tilsyn

Kredittilsynet er i gang med å greie ut dei samla konsekvensane for tilsynsarbeidet av nytt kapitaldekningsregelverk og førebud overgangen til eit meir risikobasert tilsyn etter internasjonal mønster (sjå nærmare omtale side 31).

2. Prospekt- og rekneskapskontroll: førebuing og tilrettelegging for nye oppgåver

Forslag til nye reglar om prospekt ved offentlege tilbod om teikning eller kjøp av omsetjelege verdipapir og ved opptak til notering på børs eller autorisert marknadsplass blei sendt på høyring i juli 2004. Eit forslag til kva kompetanse og sanksjonsmiddel kontrollstyresmaktene skal ha, blir sendt på høyring i 2005. Dei nye oppgåvene som følgjer med prospektkontroll og kontroll

av internasjonale rekneskapsstandardar, blei kartlagde i ein rapport i 2003. Her blei òg konsekvensane av nye direktiv om jamleg informasjonsplikt og rekneskapsrapportering og om selskapsoppkjøp undersøkte. Rapporten, som er tilgjengeleg på www.kredittilsynet.no, analyserer kva ansvar, oppgåver, organisering, ressursbehov og metodar det nye regelverket vil innebære. I 2004 blei det bestemt at Kredittilsynet får ansvaret for rekneskapskontroll eller kontroll med finansiell rapportering (sjå eigen omtale av dette i kapitlet *Regnskapstilsyn - børsnoterte foretak*, side 48).

3. Metodar, rapportering og organisering av tilsyn med kapitalforvaltning

Ei kartlegging av kapitalforvaltninga i føretak under tilsyn viste at føretaka hovudsakleg utkontrakterer kapitalforvaltninga til verdipapirføretak, først og fremst i eige konsern. Prosjektrapporten vurderte behovet for endringar i tilsynsmetodar, rapporteringa frå føretaka og interne tilpassingar i Kredittilsynets organisasjon (intern rapport). Rapporten var eit underlag for

organisasjonsprosjektet (strategisk prosjekt nr. 6) og har ført til betre metodar og tettare samarbeid om tilsynet med verdipapirforvaltninga og finansføretaka.

4. Endringar i pensjonssystemet og konsekvensar for tilsynsverksemda

Ei prosjektgruppe i Kredittilsynet har utarbeidd delrapporten *Tiltak for mer langsiktig forvaltning av pensjonsforsikringsmidler*, som blei sendt til Finansdepartementet saman med brev av 16. september 2003. Delrapporten blei følgd opp med ei konkretisert skisse til ein modell for meir langsiktig pensjonssparing som blei sendt til Finansdepartementet 19. mai 2004. Modellen blei nærmare vurdert av Banklovkommisjonen i brev av 5. oktober 2004 til Finansdepartementet, som sende det vidare til finanskomiteen til Stortinget. I Inst. O. nr. 4 (2004–2005) blei det uttrykt støtte til modellen. Prosjektgruppa vil i lys av St.meld. nr. 12 (2004–2005) *Pensjonsreform – trygghet for pensjonene* vurdere om det er nødvendig med ytterlegare arbeid.

5. Tiltak for å betre informasjonstilbodet til sluttbrukarane i finansmarknaden

Etter initiativ frå Kredittilsynet utarbeidde ei arbeidsgruppe med deltakarar frå Forbrukarrådet, Forbrukarombodet og Kredittilsynet ein rapport som tek for seg det aktuelle informasjonstilbodet til privatkundar i finansmarknaden. Fleire av forslaga til tiltak for å betre informasjonstilbodet inneber lovendringar, og dei skal følgjast opp av dei tre verksemdene. Eit sentralt forslag er å etablere ein Internett-basert informasjonsdatabase/-portal. Forbrukarrådet skal leie arbeidsgruppa som skal sjå nærmare på ei slik løysing. Den første delen av prosjektet blei ferdigstilt hausten 2004. Rapporten er tilgjengeleg på nettstadene til dei ulike verksemdene, eller ein kan få han ved ta kontakt med Kredittilsynet.

Valutafondet vurderer finanssektoren

Det internasjonale valutafondet (IMF) gjesta hausten 2004 norske styresmakter og aktørar i finansmarknaden for å hente inn informasjon om det finansielle systemet i Noreg. Besøket er eit ledd i Financial Sector Assessment Program (FSAP), som er utforma med sikte på å vurdere stabiliteten i det finansielle systemet. FSAP skal hjelpe land med å identifisere og utbetre strukturelle manglar i den finansielle sektoren og slik auke evna til å motstå makroøkonomiske forstyrningar og ringverknader frå finansiell ustabilitet i andre land.

Samla har det vore gjennomført FSAP i 71 land, mellom anna Sverige, Finland og Island. Erfaringane viser at eit FSAP gir styresmaktene praktiske tilrådingar for å gjere det finansielle

6. Tilpassingar i Kredittilsynets organisasjon

Endringar i marknaden og nye metodar, område og oppgåver for tilsynet har gjort det nødvendig å vurdere tilpassingar i organiseringa av Kredittilsynet. Ei intern prosjektgruppe, til dels med ekstern konsulenthjelp i prosessen, la i mai 2004 fram ein foreløpig rapport om behovet for organisasjonsendringar i lys av endringsforholda og for å sikre rasjonell ressursutnytting og god styringsstruktur i Kredittilsynet. Etter vidare drøftingar med medarbeidarane og i styret blei det vedteke at Kredittilsynet vidarefører hovudstrukturen med tre fagavdelingar som er knytte til dei sentrale tilsynsområda, ei administrasjonsavdeling og ein stab for direktøren. For å ta seg av nye og aukande oppgåver blir det oppretta ein særskild seksjon for rekneskapstilsyn, og tilsynet med revisorar og rekneskapsførarar blir samla i ein annan seksjon i avdelinga for rekneskaps- og revisortilsyn. Kredittilsynet legg vekt på intern fleksibilitet og ønskjer derfor færre organisatoriske einingar. Fleire oppgåver og tilsette på fleire område har dessutan ført til ei styrking av nestleiarfunksjonane i dei større einingane. I tillegg er interne koordinerings- og controller-funksjonar styrkte (sjå organisasjonskart, side 75).

7. Elektronisk forvaltning

Arbeidet med å innføre eit elektronisk saksbehandlingssystem starta i 2003 og blei vidareført i 2004. Det er forventa at systemet kjem til å føre til høgare kvalitet og betre kontroll med dokumentproduksjonen – og dermed meir effektiv bruk av ressursane. Innrapportering frå tilsynseiningane skjer no hovudsakleg elektronisk, mellom anna omfattar det rapportering av kapitaldekning frå bankar, kredittføretak, finansieringsselskap og verdipapirføretak og rapportering av store engasjement. Frå 2004 blir informasjon frå eigedomsmeklarar og inkassoføretak om å stille sikkerheit innhenta elektronisk. Kredittilsynet har gjort ein avtale med Altinn om levering av system for elektronisk rapportering. I tillegg samarbeider Kredittilsynet med Brønnøysundregistra om bruk av Einingsregisteret og Oppgaverregisteret. Informasjonstilfanget og funksjonaliteten ved Kredittilsynets nettstad blei òg vidareutvikla i 2004.

systemet meir robust og effektivt. Frå norsk side blei derfor IMF oppmoda om å gjennomføre ei slik evaluering.

I ein FSAP-gjennomgang vurderer IMF korleis Noreg oppfyller internasjonalt tilrådde standardar for ulike delar av den finansielle sektoren. IMF såg spesielt på korleis Noreg oppfyller tilrådingane innanfor banktilsyn, forsikringstilsyn og betalingsssystem. Tiltak mot kvitvasking og terrorfinansiering blir gjennomgått seinare, men då i regi av Financial Action Task Force on Money Laundering (FATF).

Besøket var frå 14. til 26. oktober med ei oppfølgingsgjesting i februar 2005. Ein rapport frå evalueringa kjem venteleg til å bli offentleggjort.

Tilbakemelding frå brukarane

Korleis kan tilsynsverksemda bli betre? Kredittilsynet har i strategien sin fastslått at verksemda skal vere brukarorientert, og at det skal gjennomførast brukarundersøkingar minst annakvart år. I 2004 blei det gjennomført ei omfattande kvantitativ brukarundersøking, som med unntak av rekneskapsførarar dekte alle grupper av tilsynseiningar og andre interessentar.

Undersøkinga omfatta synspunkt på følgjande aspekt ved arbeidet til Kredittilsynet:

- Utvikling og forenkling av regelverk som Kredittilsynet kan påverke
- Stadleg tilsyn (inspeksjonar)
- Analysar av marknader og bransjar
- Rapportering til Kredittilsynet
- Informasjon frå Kredittilsynet
- Kompetansen til Kredittilsynet

Resultata blei presenterte i form av ein kvalitetsindeks frå 0 til 100, der eit resultat på over 70 blir rekna som svært godt. Kva som blir rekna som eit godt resultat, er likevel avhengig av karakteren på verksemda. Her må ein mellom anna ta med i vurderinga at Kredittilsynet er eit offentleg tilsynsorgan. Reine serviceverksemdar skårar som oftast høgare enn verksemdar med tilsynsoppgåver.

I undersøkinga blir *Kredittilsynets stedlige tilsynsvirksomhet* vurdert sterkast. Av 20 forhold får 16 kvalitetsaspekt ved tilsyn ein indeksskåre over 68 poeng. *Informasjon fra Kredittilsynet* blir òg vurdert som god med ein skåre frå 68 til 75 poeng. På same måten er resultata positive når det gjeld *Kommunikasjonen med Kredittilsynet*. Her varierer resultata frå 62 til 76. *Informasjonsprodukt* skårar mellom 65 og 72, og *Analyser av markeder og bransjer* får òg god skåre. Dei fire forholda som blir vurderte her, oppnår indeksverdiar på mellom 69 og 72 poeng.

Område som kjem i ein mellomkategori, er *Regulær rapportering til Kredittilsynet*, *Kredittilsynets Internett-sider*, *Kredittilsynets kompetanse* og *Helhetlig tilfredshet med Kredittilsynet*. Indeksskåren for desse ligg mellom 63 og 71 poeng.

Svakast blir området *Utvikling og forenkling av regelverk* vurdert. Av elleve forhold som utdjuvar dette, oppnår ti forhold ein skåre under 60 poeng. Fem forhold oppnår 51 poeng eller svakare. Svakest innafor området blir *Kredittilsynets vilje og evne til å forenkle regelverket* vurdert (47 og 45 poeng). Andre forhold som blir vurderte som svake, er *Tiden det tar for å få regelverket implementert*, og *Forståelse for foretakets praktiske anvendelse av regelverket*. Det same gjeld *Ad hoc-rapportering til Kredittilsynet* og *Veiledning over telefon i forbindelse med utfylling av skjema*. *Saksbehandlingstid* blir òg vurdert som svak (54 poeng).

Spørsmåla er knytte til konkrete forhold, noko som betyr at det kan setjast inn forbetringstiltak der resultata er svake. Unntak frå dette er dei tilfella der Kredittilsynet er avhengig av oppfølging av EU-direktiv etter forplikningane i EØS-avtalen og anna styring frå norske styresmakter.

I samband med gjennomgangen av organiseringa av Kredittilsynet blei det òg gjennomført ei mindre, kvalitativ undersøking retta mot nokre av dei største tilsynseiningane. Resultata frå den kvalitative undersøkinga var gjennomgåande meir positive enn resultata frå den breie kvantitative spørjeundersøkinga. TNS Gallup skriv i rapporten sin at dei største verksemdene gjennomgåande har betre kjennskap til Kredittilsynet, og at forskjellane botnar i dette forholdet.

Begge undersøkingane blei gjennomførte av TNS Gallup på oppdrag frå Kredittilsynet.

Administrasjon, personale og likestilling

Kredittilsynets direktør blir oppnemnd av Kongen i statsråd for ein periode på seks år. **Bjørn Skogstad Aamo** blei oppnemnd for ein ny seksårsperiode i februar 1999 med verknad frå april 1999.

Lønna til direktøren var 922.500 kroner ved utgangen av 2004, og honoraret til styreleiaren var 150.000 kroner.

I 2004 blei det lyst ut 27 stillingar mot 16 i 2003. Av utlysingane var åtte interne, mens det var ni interne utlysingar i 2003. Til saman var det 431 søkjarar i 2004, mot 458 i 2003.

Ved utgangen av 2004 var det 186 fast tilsette i Kredittilsynet, mot 178 ved utgangen av 2003. Av dei fast tilsette er 47 prosent kvinner. Talet på tilsette med høgare utdanning er 85 prosent.

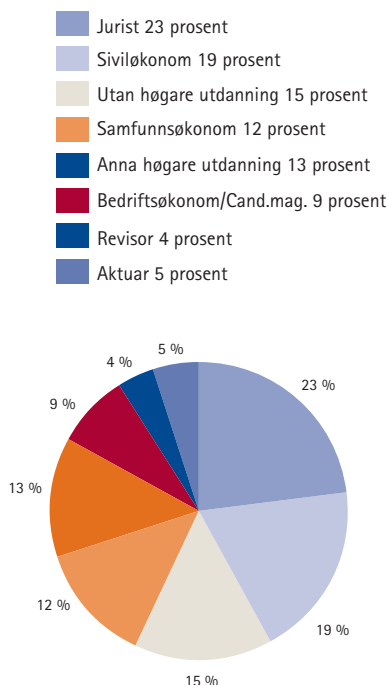
I leiargruppa var det 29 prosent kvinner i 2004. Av alle leiarane

med personalansvar var 27 prosent kvinner. Det blir lagt vekt på å rekruttere kvinner til leiande stillingar. Dette er likevel avhengig av at noverande stillingar blir ledige, eller at det blir oppretta nye leiarstillingar. Kredittilsynet vil leggje vekt på denne problemstillinga når justeringane i organisasjonen skal setjast i verk. Lønna til kvinnene i forhold til lønna til menn var 88,1 prosent i 2004, mot 87,6 prosent i 2003 (og 84,3 prosent i 1997). Utviklinga speglar at likelønn er eit prioritert område i den interne lønnspolitikken. Likestillingsarbeidet er forankra i arbeidsmiljø- og likestillingsutvalet. Ein eigen tillitsvald for likestilling møter fast i utvalet. Utvalet behandlar rutinemessig lønnsstatistikk for kvar stillingsgruppe og for heile Kredittilsynet for å følgje med på utviklinga i likelønn.

Kredittilsynet legg stor vekt på å byggje opp og vedlikehalde kompetanse for å kunne utføre eit effektivt tilsynsarbeid og har

lagt dette til grunn for lønns- og personalpolitikken. Mens Kredittilsynet hadde 24 medarbeidarar med solid erfaring (normalt meir enn fem års arbeid) frå bransjane under tilsyn i 1995, var talet 48 ved utgangen av 2004. Når medarbeidarar som blir rekrutterte frå bransjar med eit høgt lønnsnivå, er villige til å gå ned i lønn for å begynne i Kredittilsynet og blir verande over tid, må ein sjå på det som uttrykk for eit godt fagleg miljø med utviklande arbeidsoppgåver. I større grad enn for nokre år sidan lukkast Kredittilsynet no både med å halde på medarbeidarar med lang tilsynserfaring og høg kompetanse som er utvikla internt.

Figur 1: Utdanningsfordelinga pr. 31.12.2004

Kredittilsynet hadde ein utskiftingsprosent blant medarbeidarane på 7 prosent i 2004, mot 4,5 prosent i 2003. Utskiftingsprosenten var elles på 5 prosent i 2002 og 11 prosent i 2001. Auken speglar mellom anna endringar i arbeidsmarknaden som særleg gjorde seg gjeldande ut over hausten 2004. Utskiftingsprosenten blir vurdert som låg i 2004 òg.

I kraft av avtalen om eit meir inkluderande arbeidsliv (IA-avtalen) legg Kredittilsynet vekt på å førebyggje sjukefråvær og oppretthalde det låge nivået på sjukefråværet i tilsynet, som var 2,8 prosent i 2004, mot 3,3 prosent i 2003. IA-avtalen skal dessutan hindre diskriminering av søkjarar med redusert funksjonsevne ved rekruttering, og bidra til å heve den reelle pensjonsalderen. Samarbeid med trygdeetaten og bedriftshelsetenesta er høgt prioritert i IA-avtalen.

Dei etiske reglane og retningslinjene til Kredittilsynet, som i tillegg omfattar retningslinjer for verdipapirhandel og bruk av

tenester frå tilsynseiningar for tilsette og tillitsvalde, fungerer godt. Opprettinga av ein controller-funksjon i direktørstaben som skal følgje opp etiske retningslinjer og enkelte andre interne retningslinjer har mellom anna bakgrunn i eit ønske om å sikre ei heilskapleg oppfølging. Ei endring av kredittilsynslova i januar 2005 (etter forslag frå Kredittilsynet) gir heimel for å fastsetje nærmare forskrifter om forbod eller andre avgrensingar for dei tilsette i Kredittilsynet mot å handle med børsnoterte aksjar o.a. (Handel med aksjar o.a. som er skrivne ut av institusjonar under tilsyn, er allereie forbode.) Kredittilsynet skal utarbeide forslag til slike forskrifter.

I samband med gjennomgangen av organisasjonen (strategisk prosjekt nr. 6) blei det i 2004 gjennomført ei intern undersøking av arbeidsmiljøet. Undersøkinga viste generelt stort velvære og høg trivsel blant dei tilsette i Kredittilsynet, men enkelte grupper tilsette var noko misnøgde med lønnsutviklinga og karrieretilboda. Med bakgrunn i dette gjennomgjekk leiinga og organisasjonane lønnspolitikken og lønnsutviklinga dei siste åra for alle gruppene av tilsette. I den grad statistiske data viste eit grunnlag for misnøya, blei dette teke omsyn til i dei lønnsjusteringane som blei gjorde internt i løpet av året. Det er òg gjort enkelte endringar i lønnspolitikken. Arbeidet med moglege alternativ for fagleg og personleg utvikling og karriereutvikling er sett i gang.

I tråd med Kredittilsynets strategi blei det frå 2003 sett konkrete mål for saksbehandlingstida for eit utval forvaltningssaker og for tilsynsrapportar og tilsynsmerknader. For dei fleste forvaltningssakene er målet at 90 prosent skal vere behandla innan 30 dagar. For enkelte kompliserte sakstypar er det sett lengre frist. Fristen for tilsynsrapportar og tilsynsmerknader varierer noko mellom dei ulike tilsynsområda. Det blir rapportert om måloppnåing kvart kvartal, og detaljerte resultat blir publiserte på www.kredittilsynet.no. Slik ser hovudtala for 2004 ut:

Tabell 1: Saksbehandlingstida i Kredittilsynet i 2004

Forvaltningssaker	
Forvaltningssaker totalt med mål for saksbehandlingstid	2.211
Saker der fristen er 30 dagar	1.575
Saker med lengre frist	636
Måloppnåing for saker med frist på 30 dagar	93,5 %
Måloppnåing for saker med lengre frist	66,5 %
Måloppnåing totalt	85,2 %
Tilsynsrapportar og merknader	
Tilsynsrapportar: totalt 169, 153 innan fristen, dvs. måloppnåing på 90,5 %	
Tilsynsmerknader: totalt 157, 137 innan fristen, dvs. måloppnåing på 87,3 %	

Tabell 2: Registrerte saksdokument 1997–2004

Fagområde	1997	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Administrasjon/Stab	480	594	686	1.116	850	1.196	1.213
Finans og forsikring	8.141	6.497	7.098	6.696	6.947	7.036	6.715
Verdipapir	3.850	3.798	4.908	6.833	7.911	5.822	5.796
Eigedomsmekling og inkasso	3.910	3.489	4.625	5.347	6.285	5.539	6.388
Rekneskap og revisjon*	4.356	11.101	10.346	9.482	9.567	9.418	13.502
Totalt	20.737	25.479	27.663	29.474	31.560	29.016	33.614

* Årsaka til auken frå og med 1999 er at Kredittilsynet fekk tilsyn med rekneskapsførarar.

Det må understrekast at kompleksiteten i og omfanget av dokument på finans- og verdipapiriområdet er vesentleg større enn på dei andre områda. Årsaka til auken i registrerte saksdokument

for rekneskap og revisjon er mange fleire fornyingar av autorisasjonen til rekneskapsførarane i 2004.

Økonomi

Utgifter

Kredittilsynets budsjett blir fastsett av Stortinget som ein del av statsbudsjettet. Budsjettet for 2004 var på 146,13 millionar kroner. Inkludert overførte midlar frå 2003 på 2,27 millionar kroner var budsjettet på i alt 148,40 millionar kroner. I tillegg fekk tilsynet 1,33 millionar kroner i fødsels- og sjukepengerefusjon. Den samla disponible utgiftsramma var etter dette 149,72 millionar kroner. Dei samla utgiftene til etaten summerte seg til 145,86 millionar kroner, ein auke på 8,2 prosent frå 2003. Dei samla lønnsutgiftene auka med 5,5 prosent, mens utgiftene til varer og tenester auka med 14,7 prosent. Dei samla utgiftene til Kredittilsynet var vel 3,8 millionar kroner mindre enn disponibelt budsjett. Ubrukte midlar blir overførte til 2005.

På same måten som for andre statlege verksemdar som inngår i statsrekneskapen, blir rekneskapen til Kredittilsynet ført etter kontantprinsippet og ikkje etter rekneskapsprinsippet, som gjeld for private verksemdar. Rekneskapen blir ført etter kontoplanen for statsrekneskapen som byggjer på ei artsgruppering av utgifter og inntekter. Kredittilsynet har med utgangspunkt i denne planen laga ei formålsgruppering av utgiftene. Hovudgrupperinga etter formål går fram av tabell 3.

Riksrevisjonen hadde i samband med revisjonen av 2003-rekneskapen nokre merknader og spørsmål, mellom anna knytte til lønnsområdet og dokumentasjon av utlikningssystemet til Kredittilsynet. Riksrevisjonen fann at svaret som var knytt til desse sakene, var tilfredsstillande, og godkjende rekneskapen i brev av 29. juni 2004.

Utgiftene til Kredittilsynet har auka dei seinare åra. Den viktigaste årsaka er at ansvarsområdet blir utvida, både på grunn av nye oppgåver og fordi endringar i regelverket stiller nye krav til tilsynet. Ikkje minst gjeld dette EU-regelverket, som Noreg er forpliktet til å følgje. Eit døme på dette er nytt kapitaldekningsregelverk og oppbygging av eit risikobasert tilsyn (sjå omtaler side 29 og 31). Den vanlege auken i verdipapirmarknaden, finansnæringa og talet på einingar i revisjons- og rekneskapsførarverksemd krev òg auka innsats frå Kredittilsynet dersom tilsynsstandarden skal sikrast på same nivået. Aktiv bruk av tilbod/anbod har hjulpet til med å halde driftsutgiftene nede.

Tabell 3: Kredittilsynets rekneskap 2002–2004

	Rekneskap 2002	Rekneskap 2003	Rekneskap 2004
Lønnsutgifter	85.603	94.866	100.058
Av dette:			
Lønn og sosiale utgifter (alle stillingar)	83.036	91.736	95.725
Ekstrahjelp/vikarar	1.899	2.396	3.715
Andre lønnsutgifter (styre/råd/andre honorar)	668	734	618
Varer og tenester	37.974	39.939	45.805
Av dette:			
Driftsutgifter	15.959	16.420	16.640
Informasjon	2.256	3.033	3.246
Administrative reiser og møte	3.988	4.185	6.307
Inspeksjonsreiser o.a. tilsynsarbeid	3.520	4.615	5.509
OU-arbeid, leiar- og kompetanseutvikling	4.127	4.054	4.949
IT-utgifter	8.124	7.632	9.154
Sum utgifter	123.577	134.805	145.863

Tal i heile tusen kroner
(Foreløpig rekneskap for 2004)

Inntekter

Utgiftene til Kredittilsynet blir etter kredittslova § 9 dekte av institusjonar som er under tilsyn ved starten av budsjettåret. Stortinget vedtek derfor ei inntektsløyving lik utgiftsløyvinga. Etter lova skal utgiftene fordelast på dei ulike gruppene av institusjonar etter omfanget av tilsynsarbeidet. Utgiftene blir derfor kravde inn etterskotvis.

Utligningsbeløpet for 2003 utgjorde 126,52 millionar kroner. At den utlikna summen er mindre enn dei rekneskapsmessige ut-

giftene, kjem av at utlikninga tek utgangspunkt i budsjettløyvinga, at eventuelle overførte midlar frå året før blir trekte frå, og at ein del av utgiftene blir dekte av folketrygda gjennom fødsels- og sjukepengerefusjonar. Forslaget til utlikning for 2003 blei godkjent av Finansdepartementet 14. mai 2004 etter føregående høyring hos dei aktuelle bransjeorganisasjonane. Talet på tilsynseiningar som blir omfatta av utlikninga for 2003, er 9.792 - i 2002 var det 9.296. Fordelinga på dei respektive tilsynsgruppene går fram av tabell 4.

Tabell 4: Utlikning fordelt på tilsynsgrupper

Tilsynsgruppe	Prosent av utlikna beløp for 2002	Prosent av utlikna beløp for 2003
Bank	28,68	28,79
Forsikring	24,65	24,59
Pensjonskasser og -fond	4,46	4,60
Finansieringsforetak	3,79	3,70
Revisorforetak/revisorar	4,81	6,27
Rekneskapsførarar	5,67	5,06
Verdipapirmarknaden	16,89	16,97
Eigedomsmekling	4,34	3,62
Inkassoverksemd	2,52	2,29
Holdingselskap	2,52	2,64
Andre	1,67	1,47
Sum	100,00	100,00

Tabell 5: Utlikning 2000, 2002 og 2003 – prosentdel av grunnlaget

Tilsynskategori	Berekningsgrunnlag	Prosentdel av grunnlaget		
		2000	2002	2003
Kredittinstitusjonar	Forvaltningskapital	0,0024	0,0024	0,0023
Forsikring	Premieinntekter	0,0432	0,0404	0,0357
Verdipapirforetak	Inntekter frå investerings- og tilleggstener	0,1551	0,2343	0,2335
Forvaltningsselskap for verdipapirfond	Forvaltningskapital	0,0028	0,0047	0,0037
Eigedomsmekling	Provisjonsinntekter	0,1736	0,1619	0,1315
Inkassoverksemd	Innkassoinntekter	0,1674	0,1896	0,1767
Revisorar	Omsetning	0,2147	0,1925	0,2410

Tabell 5 viser kor stor del utlikninga utgjorde i prosent av berekningsgrunnlaget for ulike grupper av tilsynseiningar for åra 2000, 2002 og 2003. Rekneskapsførarane er ikkje med i tabellen sidan dei betalar ein lik årleg sum, uavhengig av omsetning. Det er visse variasjonar mellom gruppene i utviklinga av belastninga ved utlikninga, og det kjem mellom anna av den økonomiske utviklinga i dei enkelte næringane. Sjølv om utgiftene til Kredittilsynet auka med 27,7 prosent frå 2000 til 2003, har belastninga for fleire grupper gått ned.

Utlikning av Kredittilsynets utgifter – filialar frå EØS-statar

I Noreg har filialane så langt hatt ein liten del av finansmarknaden, sjølv om både bankar og forsikringsselskap no har filialar av ein viss storleik. Men det er fleire forhold som tyder på at filialane kjem til å spele ei viktigare rolle, og at Kredittilsynet som vertslandsstyresmakt derfor må bruke større ressursar på tilsynet med desse filialane i framtida. Det tilseier at også utgiftene med eit slikt tilsyn må dekkjast inn frå filialane og ikkje som i dag ved at alle utgiftene blir utlikna på føretaka med juridisk eining og hovudkontor i Noreg. Kredittilsynslova heimlar at utgiftene til Kredittilsynet blir utlikna på filialar av finansinstitusjonar og verdipapirføretak. Kredittilsynet sende forslag om dette til Finansdepartementet i oktober 2004.

Ei undersøking viser at dei fleste EØS-statar som finansierer tilsynsstyresmaktene ved utlikning på institusjonar som er underlagde tilsyn, også utliknar på EØS-filialane. Det varierer likevel kor mykje som blir utlikna. EU-regelverket fastslår at nasjonale styresmakter skal ha tilsyn med slike institusjonar, og seier kva for ei styresmakt som har hovudansvaret for tilsynet når ein institusjon er etablert i fleire jurisdiksjonar. Korleis dette tilsynet skal finansierast, er likevel ikkje regulert.

Forslaget frå Kredittilsynet inneber eit opplegg for utlikning på filialane som liknar det systemet som blir nytta i Storbritannia. Der inngår filialane i den tilsynsgruppa verksemda tilhøyrer, til dømes bank, finansieringsselskap eller livsforsikring, og følgjer det same berekningsgrunlaget for utlikninga som denne

tilsynsgruppa. Ressursbruken på filialane svarer likevel ikkje til det som blir brukt på norske føretak, og varierer dessutan med type føretak. Det kan bli utlikning på EØS-filialane første gong for året 2004, som da vil bli gjennomført våren 2005. Forslaga i rapporten krev ikkje lov- eller forskriftsendringar. Kredittilsynslova gir nødvendige heimlar for å inkludere EØS-filialane i utlikninga. Forslaget blei sendt på høyring frå Finansdepartementet med frist 16. november 2004 og er framleis til behandling i Finansdepartementet.

Ressursinnsats fordelt på tilsynsområde og aktivitetssområde

Tabell 6 og 7 viser at det var ein auke i ressursinnsatsen på om lag fire årsverk frå 2003 til 2004. Auken var fire årsverk mindre enn planlagt. Årsaka er at det i enkelte nye stillingar blei tilsett folk seinare enn ein hadde tenkt, at vakansar har auka, og at langtidssjukefråværet har auka noko. Tabell 6 viser at ressursauken frå 2003 var markert på bank- og finansområdet. Det same var tilfelle for egedomsmeikling. På begge områda var arbeid med regelverk ei viktig forklaring. Nedgangen på revisorområdet heng saman med ekstrainsats i 2003 overfor dei større selskapa.

Tabell 7 viser fordelinga av ressursar på aktivitetssområde. Ressursinnsatsen til stadleg tilsyn auka frå 2003. Det var ein mindre nedgang i ressursinnsatsen til forvaltning og handheving av lover og forskrifter, mens ressursinnsatsen til regelverksutvikling auka.

Tabell 6: Ressursinnsats fordelt på tilsynsområde

	2002		2003		2004	
	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent
Bankar	33,1	20,1	34,3	19,7	37,0	20,8
Finansieringsselskap	2,8	1,7	2,9	1,7	2,9	1,6
Kredittføretak	1,6	1,0	1,7	1,0	1,9	1,0
Forsikringsselskap	27,6	16,8	29,5	16,9	28,9	16,2
Holdingselskap	3,0	1,8	3,1	1,8	3,3	1,9
Pensjonskasser og -fond	5,6	3,4	5,6	3,2	5,9	3,3
Verdipapirmarknaden	27,8	16,9	29,4	16,9	28,8	16,2
Egedomsmeiklarar	6,2	3,8	5,4	3,1	6,6	3,7
Inkassoføretak	3,6	2,2	3,4	2,0	3,6	2,1
Revisorar	5,9	3,6	8,1	4,7	7,5	4,2
Rekneskap generelt	2,4	1,5	2,3	1,3	2,0	1,1
Rekneskapsførarar	5,9	3,6	6,6	3,8	6,0	3,3
Andre	0,8	0,5	0,6	0,4	0,8	0,5
Ufordelt	37,9	23,1	41,1	23,6	42,8	24,0
Sum	164,0	100,0	174,1	100,0	178,0	100,0

Tabell 7: Ressursinnsats fordelt på aktivitetsområde

	2002		2003		2004	
	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent	Årsverk	Prosent
1. Stadleg tilsyn	25,0	15,2	24,1	13,8	25,4	14,3
2. Dokumentbasert tilsyn	16,9	10,3	18,0	10,4	18,9	10,6
3. Overvaking av makroøkonomi og andre utviklingstrekk	4,3	2,6	4,1	2,4	4,3	2,4
4. Forvaltning og handheving av lover og forskrifter	33,7	20,5	35,3	20,2	35,0	19,7
5. Utvikling og forenkling av regelverk	16,1	9,8	20,5	11,8	22,9	12,9
6. Internasjonalt samarbeid	9,1	5,5	10,2	5,9	9,4	5,3
7. Informasjon, kommunikasjon og teknologi	16,7	10,2	17,7	10,2	18,1	10,2
8. Administrasjon, leiging og organisasjonsutvikling	42,4	25,8	44,2	25,4	43,9	24,7
Sum	164,0	100,0	174,1	100,0	178,0	100,0

Informasjon og kommunikasjon

Kredittilsynet vurderer informasjon og kommunikasjon som eit strategisk verkemiddel i tilsynsarbeidet, særleg med sikte på å førebyggje brot på reglar og standardar. Informasjonstiltaka rettar seg i første rekkje mot dei føretaka og bransjane det blir ført tilsyn med, og arbeidet følgjer prinsippa i den statlege informasjonspolitikken. Informasjons- og kommunikasjonsaspektet er inkludert i Kredittilsynets hovudstrategi og er utdjupa i ein eigen kommunikasjonsstrategi. Kredittilsynet legg vekt på kontakten med bransjane som er under tilsyn, og har regelmessige møte med bransjeorganisasjonane. Tilsvarande møte har tilsynet med samarbeidande styresmakter. Samarbeidet med Forbrukarrådet er formalisert i ein eigen avtale, og i 2004 samarbeidde Kredittilsynet med Forbrukarrådet og Forbrukarombodet om eit felles prosjekt om informasjonstilbodet til sluttbrukarane i finansmarknaden (sjå eigen omtale i kapitlet *Kvitvasking og andre forhold*, side 66).

Kredittilsynet deltek òg i stor grad på seminar for ulike bransjeorganisasjonar og føretak under tilsyn, og det blir halde mange foredrag om verksemda og arbeidsoppgåvene til Kredittilsynet og om regelverk og retningslinjer for tilsynseiningar. I 2004 blei det òg arrangert to seminar om verdipapirverksemd. Det første var eit presseseminar om regelbrot i verdipapirmarknaden, mens det andre, som blei arrangert i samarbeid med Oslo Børs, omhandla implementeringa av marknadsmissbruksdirektivet til EU.

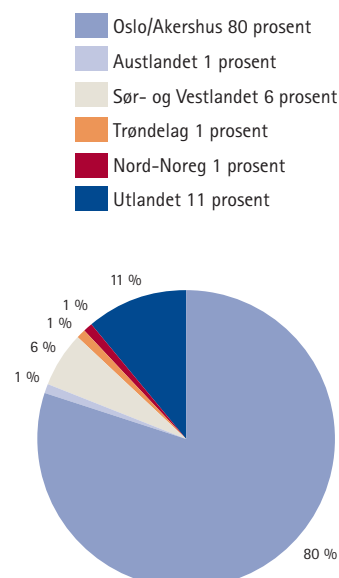
Det blei sendt ut 19 rundskriv i 2004 mot 30 i 2003, og 38 pressemeldingar mot 41 i 2003. Det blei gjennomført éin pressekonferanse.

Nettstaden til Kredittilsynet, som er ein hovudkanal for informasjon frå Kredittilsynet, blei vidareutvikla i 2004. Mellom anna blei den offentlege postjournalen til Kredittilsynet gjort tilgjengelig. Vidare blei eit automatisert abonnementsystem for pressemeldingar, rundskriv o.a. utvikla.

Kredittilsynet har ei omfattande kontaktflate. Årleg møter leiinga og andre medarbeidarar mange representantar for føretak under tilsyn, bransjeorganisasjonar, samarbeidande styresmakter og internasjonale kontaktar. Møte med mange av desse skjer ute i føretaka. I lokala til Kredittilsynet var det 1.932 besøkjande i 2004 mot 1.980 i 2003. I 2004 var 81 prosent av dei besøkjande frå Oslo og det sentrale austlandsområdet.

Stadig fleire besøker dessutan nettstaden til Kredittilsynet. I 2004 var i overkant av 92.000 unike besøkjande innom nettstaden, og desse stod for 270.000 besøk totalt. Unike besøkjande vil seie enkeltstående pc-ar (logga med IP-nummer) som har besøkt nettstaden. Eit besøk er definert som talet på filer som ein unik besøkjande ber om innfor eit intervall på 30 minutt.

Figur 2: Besøk til Kredittilsynet pr. 31.12.2004

NOTA	15.02	12 JR. 3. 3	750.00
YF	20 ⁵ / ₁₆	10 ³ / ₈ + ³ / ₁₆	285.00
ASS	21.12	5.02 JR. 5. 3	210.00
YF	19 ³ / ₁₆	16 ³ / ₁₆ - ¹ / ₁₆	105.50
ANK	08.03	1.53 JR. 6. 6	165.25
ANK	29.03	2.16 JR. 10. 12	

Nokre sentrale tal og data over tilsynsverksemda

Tabell 8: Oversikt over tal på føretak under tilsyn for perioden 1999–2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bankar og finansinstitusjonar						
Sparebankar	131	130	129	129	129	127
Forretningsbankar	13	13	15	16	15	13
Filialar i utlandet av norske bankar	12	12	10	10	9	10
Filialar i Noreg av utanlandske bankar	8	9	8	8	8	8
Finansieringsselskap	35	35	35	33	29	28
Filialar i utlandet av norske finansieringsselskap	-	-	2	2	2	2
Filialar i Noreg av utanlandske finansieringsselskap	13	18	21	21	21	22
Kredittføretak	9	11	10	10	10	11
Filial i Noreg av utanlandsk kredittføretak	1	1	1	1	1	1
E-pengeføretak						
E-pengeføretak					4	4
Forsikring						
Livsforsikringsselskap	9	8	8	7	7	6
Unit Linked-selskap (selskap med investeringsval)	6	6	8	6	6	6
Skadeforsikringsselskap	51	52	53	52	46	47
Lokale sjøtrygdslag	15	14	14	14	13	13
Lokale brannkasser	22	21	20	20	20	20
EØS-filialar og utanlandske selskap v/generalagentur	21	29	29	29	30	30
Forsikringsmeklarar	41	44	49	50	50	49
Private pensjonskasser	132	130	122	120	107	93
Pensjonsfond	84	80	70	65	50	38
Kommunale pensjonskasser	26	30	29	29	30	31
Holdingselskap						
Holdingselskap	12	13	12	13	8	8
Verdipapirinstitusjonar						
Verdipapirføretak	88	93	93	92	87	78
Forvaltningsselskap for verdipapirfond	27	29	28	24	23	21
Oppgjersentralar	1	1	1	2	2	2
Verdipapirsentralen	1	1	1	1	1	1
Børsar	-	-	1	2	2	2
Autoriserte marknadsplassar	-	-	-	2	1	1
Eigedomsmekling						
Eigedomsmeklarføretak	428	479	507	528	542	578
Advokatar med eigedomsmekling i eigen praksis	928	961	1.016	1.018	1.094	1.178
Bustadbyggjelag	-	77	67	55	47	41
Inkassooverksemd						
Inkassoføretak	117	115	113	113	123	114
Oppkjøpsføretak	-	-	-	8	10	10
Revisorar						
Revisorar	4.454	4.640	4.824	5.006	5.154	5.358
Revisjonsselskap	489	507	514	507	514	518
Rekneskapsførarar						
Rekneskapsførarar	6.961	5.544	5.856	6.201	6.598	6.724
Rekneskapsførarselskap	2.325	2.138	2.377	2.415	2.566	2.542

Bankenes BetalingsSentral (BBS) og EDB Business Partner ASA er ikkje under direkte tilsyn frå Kredittilsynet, men er relevante for Kredittilsynets tilsynsverksemd som leverandør av tekniske løysingar for norske finansinstitusjonar.

Tabell 9: Tal på stadlege tilsyn fordelt på institusjonstypar 1999–2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bank/finans ¹	43	42	51	55	53	57 ¹
Holdingselskap	0	0	2	2	0	4
Forsikring ¹	12	17	12	16	19	11 ¹
Forsikringsmeklarar	4	3	6	4	6	3
Pensjonskasser og -fond	13	12	5	8	5	4
Verdipapirføretak	23	25	20	20	23	18
Andre verdipapirinstitusjonar (inkl. forvaltningsselskap for verdipapirfond)	14	2	10	9	13	7
Eigedomsmeklarar	68	62	60	71	12	19
Inkassoføretak	7	6	5	6	12	26
Revisorar	128	80	73	32	19	65
Rekneskapsførarar	47	147	62	41	35	29
Datasentralar	3	0	1	2	2	2

IT-tilsyn inngår i tala frå 1999-2004.

I samband med kvitvaskingsregelverket blei det gjennomført tematisyn i 12 finansinstitusjonar i 2004.

¹ Av desse er 4 stadlege tilsyn i bankkonsern og 1 i forsikring som blei gjennomførte i regi av den svenske Finansinspektionen med deltakarar frå Kredittilsynet.

Tabell 10: Tal på IT-tilsyn (stadlege) fordelte på institusjonstypar

	2002	2003	2004
Bank/finans	4	6	4
Holdingselskap	2	0	2
Forsikring	2	1	2
Forsikringsmeklarar	-	-	-
Pensjonskasser og -fond	8	-	-
Verdipapirføretak	1	4	4
Andre verdipapirinstitusjonar (inkl. forvaltningsselskap for verdipapirfond)	5	4	4
Eigedomsmeklarar	-	-	1
Inkassoføretak	-	-	1
Revisorar	-	-	-
Rekneskapsførarar	-	4	1
Datasentralar/IT-leverandørar	2	2	2
Andre	-	-	1

IT-tilsyn blir ofte gjennomført i samband med ordinære tilsyn i føretaka. Talet på IT-tilsyn i tabell 10 inngår òg i tabell 9.

Tabell 11: Saker som er behandla etter delegasjon frå Finansdepartementet 1999-2004

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Saker behandla etter lov 24. mai 1961 nr. 1 om sparebanker	45	48	28	50	46	69
Saker behandla etter lov 24. mai 1961 nr. 2 om forretningsbanker	45	29	13	12	21	32
Saker behandla etter lov 10. juni 1988 nr. 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner	81	69	64	59	53	130
Saker behandla etter lov 10. juni 1988 nr. 39 om forsikringsvirksomhet	74	37	37	36	74	45
Saker behandla etter skattelova, delegasjon frå Sosialdepartementet etter TPES-reglene	3	19	1	-	0	0
Saker behandla etter lov 6. desember 1996 nr. 75 om sikringsordninger for banker og offentlig administrasjon mv. av finansinstitusjoner	-	2	0	-	0	0

Bank og finans

Tilsynet med bank- og finanssektoren skal sikre betryggende soliditet, risiko-
bevissthet, styring og kontroll i foretakene og bidra til finansiell stabilitet og
ordnede markedsforhold. Tilsynsarbeidet består av stedlig tilsyn, dokument-
basert tilsyn og makroøkonomisk overvåking. I tillegg er Kredittilsynet tillagt
forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

Finansiell stabilitet

I Kredittilsynets makroøkonomiske overvåking følges utviklingstrekk i norsk og internasjonal økonomi som kan ha betydning for den finansielle stabiliteten. Disse utviklingstrekkene av aggregert karakter knyttes sammen med forholdene i banker og finansforetak slik de framstår blant annet gjennom inspeksjonsvirksomheten. I den makroøkonomiske overvåkingen utarbeides halvårlige

rapporter, som er unntatt offentlighet. Disse rapportene blir oversendt Finansdepartementet og Norges Bank. I den årlige rapporten *Tilstanden i finansmarkedet* offentliggjøres en sammenfattende vurdering av tilstanden i norsk finansnæring. Det er etablert et systematisk samarbeid med Norges Bank når det gjelder overvåking av finansiell stabilitet.

Analyser

I den makroøkonomiske overvåkingen ble det i 2004 rettet spesiell oppmerksomhet mot bankenes høye utlansvekst mot husholdningene. Over 70 prosent av bankenes samlede utlån til publikum er til husholdningssektoren, i hovedsak som boliglån. Bankenes risiko er derfor i stor grad knyttet til boligmarkedet, og utviklingen i boligmarkedet ble fulgt nøye. I samarbeid med Statistisk sentralbyrå ble det foretatt beregninger av husholdningenes følsomhet for eventuelle renteøkninger for å få bedre oversikt over hvilke deler av husholdningssektoren som er mest utsatt. Fortsatt lave renter framover kan bidra til at den høye utlansveksten fortsetter, og den kan øke bankenes risiko mot husholdningssektoren på mellomlang sikt. En eventuell renteøkning kan bidra til at husholdningene reduserer forbruket. Dette vil kunne få virkning over i deler av foretakssektoren, noe som øker bankenes risiko ytterligere.

Kredittinstitusjonenes lønnsomhet, soliditet og risikoksponeering er gjenstand for regelmessige analyser. I tillegg blir det gjennomført ad hoc-analyser av aktuelle problemstillinger. Utviklingen i finansinstitusjonenes resultater og soliditet formidles gjennom kvartalsvise pressemeldinger som sammen med rapportene publiseres på Kredittilsynets nettsted. Hovedresultater fra enkelte analyser av aktuelle problemstillinger blir også presentert der.

Bankenes resultater i 2004 ble gode, hovedsakelig som følge av lave tap på utlån. Soliditeten var tilfredsstillende for bankene samlet sett. Det lave rentenivået har forsterket presset på bankenes rentemarginer, og netto renteinntekter falt ytterligere i 2004.

I 2004 ble det gjennomført ulike undersøkelser av bankenes kredittpraksis og kreditt risiko. I Kredittilsynets årlige boliglånsundersøkelse rapporterer et utvalg banker som dekker hoveddelen av det totale markedet om kredittgivning av lån med pant i bolig. Rutiner for vurdering av betjeningsevne, samt hvilken sikkerhet som var knyttet til lånene, var blant informasjonen som ble innhentet. Undersøkelsen fra september 2004 viste at andelen nye boliglån hvor lånet utgjorde mer enn 80 prosent av verdigrunnlaget var noe lavere enn i tilsvarende undersøkelse ett år tidligere. Andelen var imidlertid fortsatt høy, og 40 prosent av lånene hadde en belåningsgrad over 80 prosent. For om lag hvert tiende lån utgjorde lånet mer enn 100 prosent av verdigrunnlaget. I undersøkelsen for 2004 var det flere lån som ble tatt opp for å kjøpe ny bolig og færre refinansieringer enn i undersøkelsen

året før. I tillegg ble det gjennomført spørreundersøkelser rettet mot lånekunder for å få belyst i hvilken grad disse fikk, og oppfattet, informasjon fra bankene om privatøkonomiske konsekvenser ved låneopptaket. De aller fleste kundene var fornøyd med den informasjon de fikk fra bankene. Hele 55 prosent av kundene som deltok i undersøkelsen mente likevel at de ikke var blitt gjort oppmerksomme på konsekvenser av en renteøkning.

Bankenes eksponering mot utvalgte næringer, og risikobildet forbundet med disse, var gjenstand for en egen undersøkelse. Omfanget av bankenes lån med pant i verdipapirer var også tema for en undersøkelse i 2004. Bankenes vurderinger av risiko mot utvalgte næringer viste at risikoen ble vurdert som noe lavere enn ett år tidligere. Omfanget av lån med pant i verdipapirer var fortsatt lavt for bankene samlet sett. De ulike analysene av kredittinstitusjonene danner bakgrunn for Kredittilsynets vurderinger av situasjonen i finansnæringen på generelt grunnlag, og for det stedlige tilsynsarbeidet i institusjonene. I rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2004* gis det nærmere informasjon om disse undersøkelsene.

Overvåking og analyse av finansmarkedet bygger blant annet på innrapportering fra finansforetakene. I samarbeid med Statistisk sentralbyrå og Norges Bank legger Kredittilsynet betydelige ressurser i vedlikehold og videreutvikling av systemer for innrapportering av data fra kredittinstitusjoner og forsikringsselskaper.

Kontroll av lovkrav

Gjennom det dokumentbaserte og stedlige tilsynet føres det kontroll med at finansforetakene oppfyller ulike lovkrav, blant annet på områdene kapitaldekning, likviditet og store engasjementer. Hovedsakelig er dette lovkrav som kan følges opp med utgangspunkt i den løpende regnskapsrapporteringen til Kredittilsynet.

Kontroll av årsregnskaper

Ved gjennomgangen av årsrapportene for de største finansinstitusjonene i 2004 ble det særlig lagt vekt på om årsregnskapene var avlagt i samsvar med lover og forskrifter. Kontrollen begrenset seg til enkelttemaer. Arbeidet gav et grunnlag for oppfølging i form av presiseringer i rundskriv eller i brev direkte til institusjonene. Gjennomgangen avdekket ikke vesentlige svakheter i institusjonenes årsregnskaper på de områdene som ble undersøkt.

Stedlig tilsyn

Hovedformålet med stedlig tilsyn i finansnæringen er å se til at institusjonene har nødvendig soliditet og risikobevisssthet og at styrings- og kontrollsystemene sikrer tilfredsstillende risikostyring.

I 2004 ble det gjennomført 50 inspeksjoner i forretnings- og sparebanker og sju inspeksjoner i finansieringsforetak. I tillegg ble det brukt betydelige ressurser til å utvikle og teste nye metoder for risikobasert tilsyn.

Bankenes kredittrisiko

Det historisk lave nominelle rentenivået reduserte bankenes kredittrisiko i 2003 og 2004. Omfanget av mislighold har avtatt, og volumet av tapsavsetninger er redusert.

I de to største bankene økte andelen lavrisikolån i bedriftsmarkedsporføljen i 2004, slik den måles ved hjelp av bankenes egne risikoklassifiseringssystemer. Samtidig ble både andelen av middels og høy risiko redusert.

Sterk vekst i utlån til personkunder har i kombinasjon med lav etterspørsel etter lån fra næringslivet ført til en dreining av porteføljesammensetningen fra bedriftsmarkedet til personmarkedet. Normalt anser man at vridning av porteføljesammensetningen i retning personlån demper risikoen. Inspeksjonsvirksomheten har vist at veksten i personlån i betydelig grad skjer utenfor bankenes kjernedistrikt. Enkelte banker er dessuten konfrontert med at boliglansundersøkelsene har vist høy andel boliglån eksponert utover 80 prosent.

Et antall mindre banker inspiseres hvert år på grunnlag av utviklingen i utlånsvekst, mislighold, tap, finansiering og kjernekapital. Ikke alle mindre banker har like god styring med utlånsvirksomheten. Dessuten er mindre banker generelt mer utsatt for konsentrasjonsrisiko knyttet til enkeltengasjementer og bransjer enn større institusjoner.

Som ledd i vurderingen av bankenes kredittrisiko, analyserer Kredittilsynet enkelte store og mellomstore bankers næringslivs-portefølje ved hjelp av Norges Banks modell for kredittrisiko (Sebra). Analysene som ble foretatt i 2004, viste for de fleste bankene små endringer i forventet bruttotap i løpet av 2004. For inspeksjonene som ble foretatt etter at 2003-regnskapene forelå, bidro regnskapstallene isolert sett til reduksjon i anslagene forventet tap. Flertallet av de undersøkte bankene synes å ha en noe høyere kredittrisiko enn gjennomsnittet for hele foretakssektoren i Norge. Analysene tyder dessuten på at bankene ennå ikke klarer å prise risikoen i sine utlånsporteføljer tilstrekkelig differensiert. Inntrykket fra inspeksjonene i 2004 var likevel at også de mindre og mellomstore bankene legger større vekt på å prise risiko enn tidligere.

Finansdepartementet bad i august 2004 Kredittilsynet vurdere bankenes kredittpraksis og informasjon til personkundene om renteøkninger. Ved de stedlige tilsynene som ble gjennomført i annet halvår, ble bankene derfor bedt om å redegjøre for hvilken informasjon de gir lånekunder om konsekvensene av mulige ren-

teøkninger. I tillegg ble lånesaker og tilbudsbrev gjennomgått for et utvalg av boliglån med høy belåningsgrad i forhold til husholdningenes inntekt. Undersøkelsene viser at flere av bankene mangler uttømmende retningslinjer for når og hvordan de skal informere privatkunder om konsekvensene av renteøkninger. Kredittilsynet har tatt opp spørsmålet med de to bankforeningene om hvordan informasjonen til bankkundene kan bli bedre.

Bankenes likviditetsrisiko

I løpet av 2004 var likviditetsrisiko hovedtema ved inspeksjon i elleve mindre og mellomstore banker. Hovedinntrykket fra inspeksjonene var at bankenes likviditetsrisiko var redusert i forhold til tidligere år. Kredittilsynets likviditetsindikator viser at færre banker har en svak funding-struktur. Mindre banker som tidligere år opplevde vanskeligere funding-forhold, melder nå om forbedrede muligheter til å skaffe seg finansiering med lengre løpetid.

Fortsatt sterk kredittvekst og redusert vekst i bankinnskudd vil øke bankenes behov for annen finansiering. I en slik situasjon vil for eksempel økte utlånstap igjen kunne utløse likviditetsproblemer i enkeltbanker.

Markedsrisiko i bankene

Den bokførte verdien av en banks aksjebeholdning skal ikke overstige 4 prosent av forvaltningskapitalen. På grunn av den positive kursutviklingen på Oslo Børs økte bankenes eksponering i aksjer samlet sett i løpet av 2004. Markedsrisikonivået er likevel lavt. Det ble derfor kun gjennomført to inspeksjoner med tema markedsrisiko. Den ene inspeksjonen var ledd i Kredittilsynets utprøving av en ny metodikk for risikobasert tilsyn på markedsrisiko-området. Inspeksjonen avdekket at den aktuelle banken hadde meget høy aksjeeksponering mot ett selskap, og banken ble kritisert for at styret ikke ble forelagt grundige risikoanalyser som en del av beslutningsgrunnlaget da aksjeeksponeringen ble økt kraftig.

Operasjonell risiko

Det nye regelverket for kapitalkrav i banker (Basel II), som skal innføres med virkning fra 2007, innebærer at operasjonell risiko skal inngå i beregningsgrunnlaget for kapitalkravet. Operasjonell risiko er derfor én av modulene for risikobasert tilsyn i Kredittilsynet. Foruten IKT dekker modulen organisasjon, ledelse og intern kontroll. Første versjon av modulen ble testet i andre halvår 2004. Evaluering av resultatet og eventuelle justeringer i modulen vil fortsette i 2005.

Operasjonell risiko knyttet til bruk og drift av IKT-systemer utgjør en betydelig risikofaktor for norsk finansnæring. Norske finansinstitusjoner har i stor grad utkontraktert sine IKT-løsninger og driften av disse til blant annet EDB Business Partner ASA og IBM i Norden (i praksis Sverige og Danmark). Rapportene fra gjennomførte IKT-tilsyn i 2004 pekte på problemer forbundet med manglende testing av katastrofe- og back up-løsninger og manglende gjennomføring av risiko- og sårbarhetsanalyser (ROS). Dessuten avdekket inspeksjonene manglende kontroll ved gjennomføring av større IKT-prosjekter og problemer knyttet til etterlevelse av prosedyrer for endringshåndtering.

I 2004 ble det også arbeidet med å forbedre meldeplikten for systemer for betalingstjenester. Et nytt opplegg ble introdusert gjennom Kredittilsynets rundskriv nr. 17/2004.

I løpet av første halvår 2004 gjennomgikk Kredittilsynet årsrapportene for 2003 for børsnoterte norske finansinstitusjoner. Formålet med undersøkelsen var å kartlegge i hvilken grad institusjonene etterkom Oslo Børs' nye anbefaling for omtale av Corporate Governance – framlagt i "Utkast til norsk anbefaling om eierstyring og selskapsledelse". Undersøkelsen viste at tolv av de 20 årsregnskapene inneholdt egne kapitler om Corporate Governance, mens åtte børsnoterte selskaper verken hadde omtalt anbefalingen eller eierstyring og virksomhetsledelse overhodet.

Etter endring av internkontrollforskriften ble det fastsatt krav om at det i større finansinstitusjoner skal være etablert intern revisjon fra og med 1. januar 2004. I 2005 vil det bli gjennomført tilsyn av internrevisjonsenhetene i de større institusjonene.

Tiltak mot hvitvasking av penger

Som ledd i sine ordinære inspeksjoner går Kredittilsynet gjennom bankenes retningslinjer som er etablert for å forhindre hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. I tillegg blir det ofte tatt stikkprøver av hvordan institusjonene kontrollerer legitimasjonen for nye kunder. Kontrollene avdekker fortsatt feil og mangler i enkelte institusjoner.

For å kartlegge i hvilken grad institusjonene etterlever hvitvaskingsregelverket ble det i begynnelsen av 2004 gjennomført tematilsyn i tolv finansinstitusjoner. Undersøkelsene viste at det er betydelige variasjoner når det gjelder graden av bevissthet om tiltak for å bekjempe hvitvasking. Det ble under tilsyn avdekket at kravet om å oppnevne en person i ledelsen for å følge opp institusjonenes rapporteringsplikt og om å gjennomføre opplæringsprogrammer ikke var tilfredsstillende etterlevd i flere av foretakene. Det viste seg også å være betydelige mangler når det gjelder institusjonenes legitimasjonskontroll og dokumentasjon av betjeningsevne. Generelle observasjoner fra undersøkelsen ble meddelt alle banker, kredittforetak og finansieringsselskaper med oppfordring om å kontrollere egen etterlevelse av regelverket.

Enkeltsaker

Helgeland Sparebank

Store utlånstap førte til at Helgeland Sparebank i 2003 måtte bokføre et underskudd før skatt på 90 millioner kroner i 2003. Underskuddet førte til at kapitaldekningen ved årsskiftet 2003/2004 falt til 8,1 prosent. Dermed måtte verdien av bankens grunnfondsbevis nedskrives, og banken måtte tilføres ny grunnfondskapital våren 2004. Kredittilsynet presiserte i et brev i mars 2004 at det samlede styret og administrerende banksjef etter banklovgivningen har hovedansvaret for bankens uheldige utvikling, og pekte i denne forbindelse blant annet på effekten av bankens feilslåtte strategier med ekspansjon utenfor distriktet og ved å opprette nye kontorer. I mai valgte forstandskapet ny styreformann og to nye styremedlemmer, og i juni fratrådte administrerende banksjef.

Fusjon mellom Sparebanken Rana og Helgeland Sparebank

Etter fusjonsforhandlinger mellom Sparebanken Rana og Helgeland Sparebank vedtok de ansvarlige organene fusjon. Den fusjonerte banken vil få navnet Helgeland Sparebank. Forvaltningskapitalen blir på ca. 12,5 milliarder kroner, kapitaldekningen ca. 13,2 prosent og kjernekapitaldekningen ca. 11,25 prosent. Kontoradressen vil bli Mo i Rana, men hovedkontorfunksjonene vil bli delt mellom Mo i Rana og Mosjøen. Kredittilsynet mottok søknad om tillatelse til fusjonen 21. desember 2004, og tilrådte at fusjonen godkjennes fordi det vil bidra til en mer solid bank for regionen.

Kartlegging av bonusordninger

På nyåret 2004 ble det gjennomført en kartlegging av bonusordninger for styremedlemmer og ledende ansatte i norske finansinstitusjoner. Hensikten var å skaffe oversikt over omfanget og innretningen av slike ordninger. Konklusjonen var at bonusordningene i norske finansinstitusjoner i hovedsak lå på et moderat nivå og har blitt forsvarlig behandlet i styrende organer.

Nordisk tilsynssamarbeid

Nordea

Avtalen mellom finanstilsynene i de nordiske landene om tilsynet med Nordea-konsernet ble ajourført i 2004. Avtalen tar hensyn til endringene i den juridiske strukturen i konsernet. Nordea Bank Norge ASA eies nå av Nordea Bank AB (publ) på linje med Nordea Bank Finland Abp og Nordea Bank Danmark AS. Morselskapet er et resultat av fusjon mellom Nordea AB (publ) og Nordea Bank Sverige AS (publ) i 2004. Norske myndigheter har godkjent at eierskapet for Nordea Bank Norge ASA ble endret fra Nordea Bank Finland Abp til Nordea Bank AB.

Finansinspektionen i Sverige er ansvarlig for den tilsynsmessige oppfølgingen av hvert enkelt risikoområde og av Nordea-konsernet som helhet. Samarbeidet mellom de nordiske tilsynsmyndighetene koordineres av Tilsynsgruppen for Nordea, hvor de fire aktuelle nordiske landene er representert. Samarbeidet er organisert i arbeidsgrupper for forskjellige risikoer og prosesser, med deltakere fra hvert land.

I 2004 ble det gjennomført fem konsernovergripende, samnordiske tilsyn i Nordea. Inspeksjonene omfattet kredittrisiko, markedsrisiko, operative risikoer, tiltak mot hvitvasking samt konsernets livsforsikringsvirksomhet. I tillegg ble det av tilsynsmyndighetene i fellesskap utarbeidet en samlet risikovurdering.

En nordisk arbeidsgruppe, oppnevnt av Tilsynsgruppen for Nordea, har uttredet de tilsynsmessige konsekvensene av at Nordea har truffet prinsippbeslutning om å omgjøre datterselskapene til filialer av et europeisk selskap (SE). Omdanningen vil kreve konsesjon i de enkelte landene, inkludert Norge. Dersom filialiseringen blir gjennomført vil det senere bli utarbeidet et utkast til ny samarbeidsavtale mellom tilsynsmyndighetene.

Forvaltning av regelverket

Salg av Elcon Finans AS

I forbindelse med fusjonen mellom Den norske Bank og Gjensidige NOR i 2003 stilte Konkurransetilsynet blant annet som vilkår at Elcon Finans AS skulle selges. Det fusjonerte DnB NOR Bank ASA og det spanske foretaket Santandér Consumer Finance inngikk i 2004 en avtale om sistnevntes kjøp av 100 prosent av aksjene i Elcon Finans AS. Etter tilråding fra Kredittilsynet godkjente Finansdepartementet Santandér Consumer Finance som eier. Selskapet inngikk avtale med det franske foretaket Société G n ral SA om å overdra deler av virksomheten i Elcon Finans AS.

Santandér skal skille ut virksomhetene factoring og "equipment leasing", og disse skal legges til et nyopprettet norsk aksjeselskap, SG Finans AS. SG Finans AS skal eies av Deufin Beteiligungsgesellschaft mbH, som er et indirekte datterselskap eid av Société G n ral SA. Utskillelsen og opprettelsen, samt overtakelse av det nye selskapet, skal skje innen 30. juni 2005. SG Finans AS fikk konsesjon til å drive finansieringsvirksomhet 22. desember 2004.

Deufin Beteiligungsgesellschaft mbH, søkte om å bli godkjent som eier av 100 prosent av SG Finans AS, samt om tillatelse til å danne finanskonsern. Kredittilsynet anbefalte søknaden, og Finansdepartementet godkjente Deufin Beteiligungsgesellschaft mbH, som eier i brev av 20. desember 2004.

 slandsbankis erverv av Kredittbanken

Kredittilsynet anbefalte Finansdepartementet å gi tillatelse til at den islandske banken  slandsbanki f r kåpe samtlige aksjer i Kredittbanken. I tilrådingen ble det særlig lagt vekt på at

Kredittbanken i lengre tid har gjennomført sonderinger mot andre finansinstitusjoner med sikte på å finne en strukturell samarbeidspartner for å løse sine finansielle problemer. Finansdepartementet gav konsesjon 29. november 2004.

 kt interesse for fondsobligasjoner

Fondsobligasjoner er en type obligasjoner som har klare likhetstrekk med både egenkapital- og gjeldsinstrumenter. Finansinstitusjoner har siden 2002 hatt anledning til å søke Kredittilsynet om tillatelse til å anvende fondsobligasjoner som kjernekapital og øvre tilleggskapital. Kun få søknader ble mottatt i 2002 og 2003, og alle var fra store institusjoner. I 2004 økte imidlertid antallet søknader dramatisk. I løpet av året søkte 26 institusjoner om godkjennelse. De fleste av disse var små sparebanker. Alle søknadene ble innvilget.

Fusjon mellom Holla Sparebank og Lunde Sparebank

Finansdepartementet gav tillatelse til fusjon mellom Holla Sparebank og Lunde Sparebank i samsvar med Kredittilsynets tilråding. Den nye banken heter Holla og Lunde Sparebank.

Fusjonen mellom Den norske Bank og Gjensidige NOR

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet i november 2003 tillatelse til at DnB Holding ASA og Gjensidige NOR ASA kunne fusjonere. Tillatelsen omfattet også fusjon av de to bankene. Det ble stilt vilkår både fra Finansdepartementet og fra Konkurransetilsynet. DnB NOR-konsernet fulgte i løpet av 2004 opp vilkårene, blant annet vilkårene knyttet til salg av selskaper og kontorer for å sikre fortsatt konkurranse og reduksjon

i eierandeler i selskaper der DnB NOR ville blitt en for stor eier. Et av Finansdepartementets vilkår var knyttet til bruk av merke- navn, blant annet "Postbanken" som er del av DnB NOR Bank ASA. Konsernet skal utarbeide en generell standard for bruk av merkenavn m.m. som skal godkjennes av Kredittilsynet.

Eierkontroll i finansinstitusjoner – enkeltsaker

Nye regler i finansieringsvirksomhetsloven om eierkontroll i finansinstitusjoner trådte i kraft 1. januar 2004. Reglene er nær- mere omtalt i Kredittilsynets årsmelding for 2003 side 30. Det er gitt følgende tillatelser med hjemmel i det nye regelverket:

- Statens Bankinvesteringsfonds erverv i DnB NOR ASA – inntil 34 prosent
- Landkreditts erverv i Landbruksforsikring AS – inntil 40 prosent
- Statens eierandel i DnB NOR ASA gjennom Nærings- og handelsdepartementet – inntil 34 prosent (etter nedleggingen av Statens Bankinvesteringsfond)
- Cavell Insurance Company Ltd.s erverv av Cirrus Reinsurance Company Ltd. AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)
- Sparebanken Østs erverv i Bolig- og Næringsbanken – inntil 20 prosent
- IKANO S.A.s erverv av IKANO Finans AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)

- Kværner Holding AS' erverv av Kværner Insurance AS (nåværende Aker Insurance AS)
- Forsikringselskabet Danica Skadeforsikringsaktieselskab af 1999s erverv av Nordenfjeldske Personforsikring AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)
- Forsikringselskabet Danica Skadeforsikringsaktieselskab af 1999s erverv av Gjensidige NOR Fondsforsikring AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)
- Santandér Consumer Finance S.A.s erverv av Elcon Finans AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)
- Landkreditts eie av Landkredit Bank AS gjennom holding- selskapet Centralkassen For Bøndernes Driftskredit AS (vedtak fattet av Finansdepartementet etter tilråding fra Kredittilsynet)
- Finaref Group ABs erverv av Finaref AS (tidligere Ellos Finans AS)

I tillegg behandlet Kredittilsynet enkelte konsesjonssøknader der eierprøving inngikk i saksbehandlingen. Dette gjaldt søknaden om utvidet konsesjon for Møller Bilfinans AS og søknad om konsesjon for finansieringsselskapene EuroConex Technologies Nordic AS, SG Finans AS, Lindorff Capital AS og GE Equipment Finance AS.

Regelverksendringer og høringsuttalelser

Nye kapitaldekningsregler for banker

Baselkomiteen for banktilsyn vedtok 26. juni 2004 nye retnings- linjer for beregning av kapitaldekning for banker. Kort tid etter dette, 14. juli 2004, la EU-kommisjonen fram sitt endelige for- slag til endringer av gjeldende kapitaldekningsdirektiver. EU- kommisjonens forslag bygger i hovedsak på Baselkomiteens arbeid med nye kapitaldekningsregler. En vesentlig forskjell mellom Baselkomiteens retningslinjer og forslaget fra EU-kom- misjonen er at retningslinjene fra Baselkomiteen kun gjelder banker, mens de nye EU-direktivene vil bli gjort gjeldende for alle kredittinstitusjoner og verdipapirforetak i EØS-området.

EU-kommisjonens forslag er under behandling i EU-parlamentet og Rådet. Det er ventet et endelig vedtak i løpet av høsten 2005 før direktivene trer i kraft 1. januar 2007. I Norge vil direktivene bli gjennomført i norsk rett som en del av EØS-forpliktelsene i løpet av 2006.

Selv om direktivet trer i kraft 1. januar 2007, er det lagt opp til at de mest avanserte metodene ikke gjøres tilgjengelige før 1. januar 2008.

De nye direktivene om kapitaldekning vil stille store krav til institusjonene og betinger at institusjonene må starte forbered- selsene på et tidlig tidspunkt. Dette vil spesielt gjelde institusjo-

ner som har til hensikt å benytte de mer avanserte metodene for beregning av minstekravet til ansvarlig kapital. I september 2004 publiserte Kredittilsynet et dokument om de nye kapital- dekningsreglene. Formålet er å innhente synspunkter fra næringen og andre interesserte på Kredittilsynets foreløpige vur- deringer av deler av regelverket som anses viktige i forhold til institusjonenes forberedelser. Kredittilsynet har valgt å prioritere regelverket om institusjonenes bruk av intern-rating (IRB) for beregning av minstekravet til ansvarlig kapital for kredittrisiko. Dokumentet inneholder også vurderinger knyttet til standardme- toden for kredittrisiko, samt de ulike metodene for beregning av kapitalkrav for operasjonell risiko.

Det er fortsatt noe usikkerhet knyttet til detaljene i det endelige regelverket. Selv om de store linjene i regelverket antas å ligge fast, kan det ikke utelukkes at den politiske behandlingen av direktivene i EU kan føre til endringer som får konsekvenser for den endelige utformingen. Gjennomføringen av direktivene vil også bli gjenstand for politiske vurderinger i Norge, der lov og forskrift skal vedtas av henholdsvis Stortinget og Finansdepartementet.

Gjennomføringen av de nye kapitaldekningsreglene i Norge vil også avhenge av hvordan regelverket vil bli implementert i andre europeiske land, blant annet i de øvrige nordiske landene.

Kredittilsynet viser til at det i regi av CEBS foregår arbeid som berører flere problemstillinger som kan føre til konsekvenser for gjennomføringen i Norge.

Innenfor kapitaldekningsområdet har tilsynsmyndighetene i de nordiske landene etablert et samarbeid for å sikre en mest mulig likeartet implementering av de nye kapitaldekningsreglene i Norden.

Som ledd i arbeidet med det nye kapitaldekningsregelverket er det også opprettet en referansegruppe med berørte bransjeorganisasjoner og Norges Bank. Gjennom referansegruppen ønsker Kredittilsynet å innhente synspunkter fra finansnæringen og kartlegge praktiske problemstillinger som må avklares før direktivet blir implementert.

Kredittilsynet vil i 2005 arbeide videre med gjennomføringen av kapitaldekningsreglene i Norge. Sentrale arbeidsoppgaver vil være å forberede lov- og forskriftsarbeidet, samt nærmere avklaringer rundt søknads- og godkjenningsskjemaene for institusjoner som vil benytte mer avanserte metoder for kapitaldekningsberegningene.

Lov om europeiske selskaper (SE-selskaper)

Justisdepartementet sendte på høring forslag til lov om europeiske selskaper. Lovforslaget innebærer blant annet at banker og andre finansinstitusjoner som har konsesjon fra norske myndigheter kan få hovedsete i annen EØS-stat, enten som følge av fusjon eller at selskapet flytter. I sin høringsuttalelse la Kredittilsynet vekt på at også slik fusjon eller flytting som skjer i henhold til SE-loven må bli konsesjonsbehandlet for å sikre at kundenes interesser og samfunnsmessige interesser blir ivaretatt. Dette gjelder særlig informasjon om etablerte sikringsordninger for kundenes krav mot selskapet. Dette er fulgt opp fra Justisdepartementet i arbeidet med proposisjonen, jf. Ot.prp. nr. 17 (2004-2005).

Banksikringsfond

Sparebankenes sikringsfond og Forretningsbankenes sikringsfond ble slått sammen til Bankenes sikringsfond 1. juli 2004. Etter sammenslåingen vil administrasjonen av fondet bli delt mellom Sparebankforeningen og FNH. Fondet vil ha et eget sekretariat. Innskuddsgarantien forblir uendret. Dette innebærer at hver innskyter er sikret med inntil 2 millioner kroner pr. bank. Reglene for å beregne minstekravet til fondets størrelse samt avgift fra medlemmene, er endret. Samtidig er sparebankene innrømmet avgiftsfritak i en treårsperiode for å kompensere for forskjellen i kapitalisering mellom de to fondene.

En arbeidsgruppe med medlemmer fra de to opprinnelige banksikringsfondene, Norges Bank og Kredittilsynet la høsten 2004 fram en rapport som foreslår at en rekke ubesvarte spørsmål knyttet til innskytergarantien rekkevidde avklares. Rapporten er ment å være til hjelp for blant annet bankene i sin informasjon til kunder.

Dekningen som følger av medlemskap i det norske banksikringsfondet er vesentlig høyere enn det som gjelder i de fleste europeiske land. Etter EUs innskytergarantidirektiv skal banker som driver filial i et annet EØS-land være dekket av sikringsordningen

i hjemlandet. Det er sannsynlig at utenlandske bankers filialer på frivillig basis vil ønske å knytte seg til Bankenes sikringsfond for å dekke mellomlegget mellom den garantien de har med fra hjemlandet og den dekningen som tilbys i Norge, såkalt "topping up". Kredittilsynet sendte et forslag om en forskrift for regulering av dette til Finansdepartementet sommeren 2004. Forslaget innebærer blant annet at Kredittilsynet får i oppgave å kvalitets-sikre den informasjonen sikringsfondet trenger for å beregne medlemsavgift og for å foreta korrekt utbetaling til de sikrede. Etter forslaget blir det forutsatt at det inngås tilfredsstillende samarbeidsavtaler mellom sikringsfondet i bankens hjemland og Bankenes sikringsfond.

Tilsyn med finansielle konglomerater

EUs direktiv om tilsyn med finansielle konglomerater skal for Norges del tre i kraft innen januar 2005. Kredittilsynet oversendte sommeren 2004 forslag til Finansdepartementet om behov for endringer i det norske lovverket for å tilfredsstille direktivets krav. Et finansielt konglomerat er definert som en gruppe selskaper der det drives bank og/eller verdipapirvirksomhet i tillegg til forsikring. I Kredittilsynets forslag ble det lagt opp til å innføre felles regler for finanskonsern, uavhengig av om de driver virksomhet i én eller flere deler av en finansiell sektor. Behovet for regelendringer i Norge er relativt lite, siden finanslovgivningen hele tiden har forutsatt at det skal drives tilsyn på gruppebasis, og at alle soliditets- og sikkerhetskrav skal oppfylles på konsolidert basis. En av de viktigere endringene vil gjelde tilsyn med konglomerater som har selskaper lokalisert i flere EØS-land. Direktivet forutsetter at tilsynsmyndighetene i større grad skal koordinere sine tilsynsaktiviteter, og at for eksempel en finansinstitusjon som er datterselskap av en utenlandsk institusjon kan underlegges direkte rapporteringskrav til en utenlandsk tilsynsmyndighet.

Kredittilsynets veiledning til nytt regelverk om hvitvasking av utbytte mv.

Lov om hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (hvitvaskingsloven), samt tilhørende forskrift trådte i kraft 1. januar 2004. Det nye regelverket er hovedsakelig en implementering av EUs annet hvitvaskingsdirektiv (rådsdirektiv 2001/97/EF), samt av enkelte internasjonale standarder på området, særlig FATFs (Financial Action Task Force on Money Laundering) spesialanbefalinger med tiltak mot terrorfinansiering. Regelverket innebærer at vesentlig flere virksomheter enn tidligere har plikt til å rapportere til ØKOKRIM ved mistanke om at en klient eller kunde driver med hvitvasking. Rapporteringspliktige omfatter nå revisorer, regnskapsførere, eiendomsmeglere, advokater og forhandlere av verdifulle gjenstander, i tillegg til banker og andre finansinstitusjoner som allerede var underlagt slike regler. Kredittilsynets rundskriv nr. 9/2004 retter seg mot samtlige grupper rapporteringspliktige foretak under tilsyn. Rundskrevet gjennomgår hvitvaskingsregelverket med særlig vekt på praktiske problemstillinger, for eksempel gjennomføring av legitimasjonskontrollen. Rundskrevet ble utarbeidet med innspill fra næringsorganisasjonene.

Endringer i grunnfondsbevisforskriften

Kredittilsynet vurderte og tilrådte et forslag fra Sparebankforeningen om å endre grunnfondsbevisforskriften slik at det framgår at fondsobligasjoner i likhet med ansvarlig lånekapital

skal holdes utenfor den fastsatte grunnfondsbevisbrøken for fordeling av årsoverskudd. Det ble også tilrådd at bestemmelsen om prioritetsrekkefølge ble endret slik at det tas hensyn til fondsobligasjoner. Kredittilsynet foreslo videre å innta en ny bestemmelse i grunnfondsbevisforskriften om at Kredittilsynet kan gi nærmere regler knyttet til gjennomføringen og avgrensningen av forskriften. Dette omfatter regler om fordelingen av egenkapitaleffekten i forbindelse med en full overgang til nye EU-godkjente regnskapsstandarder og ved overgang til ny IAS-/IFRS-tilpasset regnskapslov med tilhørende forskrift.

Kontokortforskriften – brukerstedsprovisjon

Handels- og servicenæringens Hovedorganisasjon, Reiselivsbedriftenes Landsforening og Oslo Handelsstands Forening oppfordret Finansdepartementet til å iverksette § 3 i kontokortforskriften (nr. 1025, 5. oktober 1989). Paragrafen gir en maksimumsgrense på til sammen 1 prosent av kjøpesum for brukerstedsprovisjonene som de internasjonale kortselskapene kan belaste brukerstedene (butikker, restauranter og liknende). Finansdepartementet bad Konkurransetilsynet, Kredittilsynet og Norges Bank i samarbeid utrede nærmere konkurransesituasjonen i markedet for internasjonale betalingskort/kredittkort. Kredittilsynet sendte 2. november 2004 sine anbefalinger til Finansdepartementet, basert på rapporten fra utredningsgruppen som ble nedsatt. Markedet for internasjonale betalingskort i Norge er preget av sterk konsentrasjon og et prisnivå i øvre del av prisspekteret sammenliknet med andre land. Imidlertid skjer det for tiden viktige endringer som kan gi sterkere konkurranse og lavere priser. Kredittilsynet har derfor anbefalt en observasjonsperiode på to år før eventuelle konkurransefremmende tiltak iverksettes. Kredittilsynet anbefaler ikke Finansdepartementet å iverksette kontokortforskriftens § 3. Finansdepartementet sendte utredningsgruppens rapport på en høring, spesielt rettet mot kortnæringens aktører og interesseorganisasjoner.

Risikobasert tilsyn

Kredittilsynet utreder de samlede konsekvensene av nytt kapitaldekningsregelverk for tilsynsarbeidet og forbereder overgangen til et mer risikobasert tilsyn etter internasjonalt mønster. Overgangen til et mer risikobasert tilsyn går etter planen, blant annet ved at modulene for kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko er tatt i bruk. Modulen for operasjonell risiko er testet og vil etter nærmere evaluering bli tatt i bruk i 2005. Også modulene for forsikringsrisiko, livsforsikring og skadeforsikring vil bli ferdigstilt i 2005.

I løpet av høsten 2005 vil det bli utarbeidet en samlet risikovurdering for hvert av de største finanskonsernene. Dermed vil et av grunnelementene for tilsynsarbeidet etter de nye kapitaldekningsreglene være på plass. Sammen med oppfølgingen av institusjonenes egne vurderinger av risikoforhold og behov for ansvarlig kapital vil samlet risikovurdering være grunnlag for eventuelle tilsynsmessige tiltak. Det nye kapitaldekningsregelverket forventes innført fra 2007.

Forsikring

Tilsynet med forsikringssektoren skal sikre betryggende soliditet, risikobevissthet, styring og kontroll i foretakene og bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold. Tilsynsarbeidet består av stedlig tilsyn, dokumentbasert tilsyn og makroøkonomisk overvåking. I tillegg er Kredittilsynet tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

Finansiell stabilitet

I Kredittilsynets makroøkonomiske overvåking følges utviklings-trekk i norsk og internasjonal økonomi som kan ha betydning for den finansielle stabiliteten. Det vesentlige innslaget av blandede finanskonsern i det norske finansmarkedet forsterker behovet for å inkludere forsikringsselskapene også i overvåking av finansiell

stabilitet. I tillegg er forsikringsselskapene sentrale aktører i det norske verdipapirmarkedet. Halvårlige rapporter, som er unntatt offentlighet, blir oversendt Finansdepartementet og Norges Bank. I den årlige rapporten *Tilstanden i finansmarkedet* offentliggjøres en sammenfattende vurdering av tilstanden i norsk finansnæring.

Analyser

Resultatene i forsikringsselskapene avspeiler i stor grad utviklingen i verdipapirmarkedene. Det har skjedd store endringer i sammensetningen i livsforsikringsselskapenes plasseringer de siste årene. Andelen forvaltningskapital plassert i aksjer har blitt betydelig redusert samtidig som beholdningen av rentepapirer har økt. I den makroøkonomiske analysen av forsikringsbransjen ble det lagt vekt på analyser av forsikringsselskapenes lønnsomhet og soliditet på bakgrunn av selskapenes aktivasammensetning og fortsatt lavt rentenivå. Se også rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2004* for en egen analyse av virkningen av mulig renteutvikling på lønnsomheten i selskapene framover.

Det blir utarbeidet både regelmessige analyser av forsikringsselskapers lønnsomhet, soliditet og risiko og ad hoc-analyser av aktuelle problemstillinger. Kvartalsvise rapporter om resultatutviklingen og soliditetsutviklingen i forsikringsselskapene publiseres på Kredittilsynets nettsted, og kvartalsvise pressemeldinger beskriver de viktigste utviklingstrekkene.

Lav aksjeandel, hvor en stor del var plassert i utenlandske aksjer, førte til at den positive utviklingen på Oslo Børs fikk beskjeden

virkning på resultatene i livsforsikringsselskapene. Samtidig gav det lave rentenivået svak avkastning på rentepapirene. Samlede premieinntekter (korrigert for flytting) økte betydelig i 2004. Noe av økningen i premieinntekter skyldes reduksjon i grunnlagsrenten på eksisterende forsikringskontrakter fra 4 til 3 prosent. Det ble lagt betydelig vekt på bruk av stresstester for å vurdere selskapenes sårbarhet for endringer i renter og aksjepriser.

Skadeforsikringsselskapene har gjennom flere år økt premieinntektene. Samtidig har utviklingen i erstatninger og kostnader vært stabil. Dette har gitt en bedring i selskapenes forsikringstekniske resultater. Lave aksjeandeler har ført til at oppgangen i aksjemarkedene også for skadeforsikringsselskapene har gitt små gevinster, og dermed beskjedent resultatbidrag.

Sammenliknet med 2003 ble pensjonskassenes resultater noe svakere i 2004. Spesielt hadde de kommunale pensjonskassene nedgang i resultatene. Private pensjonskasser, med høyere aksjesponering i balansen, hadde en mer positiv utvikling.

Stedlig tilsyn

Hovedformålet med stedlig tilsyn i forsikringsselskapene er å se til at institusjonene har nødvendig soliditet og risikobevissthet og at styrings- og kontrollsystemene sikrer tilfredsstillende risikostyring.

Skadeforsikring

I 2004 ble det gjennomført stedlig tilsyn i åtte skadeforsikringsselskaper.

For landbaserte virksomheter er tendensen fra 2003 med forbedring av driftsresultatene forsterket. Alle de store aktørene hadde ved slutten av 2004 en "combined ratio" på under 100 prosent. Reduserte finansinntekter som følge av redusert rentenivå og moderat utvikling for internasjonale egenkapitalinstrumenter har trukket i motsatt retning. Med utsikter til fortsatt lavt rentenivå og usikker utvikling på de internasjonale børsene er det viktig at selskapene motstår presset på premiene som kan forventes i kjølvannet av selskapenes positive resultater. Som

følge av de økonomiske resultatene, har oppmerksomheten ved stedlig tilsyn i større grad vært rettet mot styring og kontroll og spesielt mot institusjonenes oppfølging av internkontrollforskriften.

Når det gjelder sjøforsikring er ikke bildet så positivt. Selv om premiene viste en økende tendens et par år, er det langt igjen til regningsssvarende teknisk nivå. Det generelle inntrykket er dessuten at premienivået nå har stabilisert seg, og signalene fra markedet tyder på at ytterligere premieøkning er vanskelig å oppnå. Et annet trekk er at reassurandørene etter flere år med tap har strammet inn, og selskapene må bære større deler av skadene.

Reassuranse

Etter gode resultater i 2003 og første halvår 2004 fikk reassuransemarkedet i tredje kvartal 2004 et alvorlig tilbakeslag som følge av stormene som til dels raserte deler av De vestindiske øyer og sørøstkysten av USA. Det blir derfor fortsatt trolig et

stramt reassuransemarked de nærmeste årene med konsekvenser for selskaper som er avhengige av dette markedet. I Norge gjelder det særlig sjøforsikringselskapene. Markedets umiddelbare vurderinger er at flomkatastrofen i Sørøst-Asia på grunn av lav forsikringsdekning ikke vil forverre situasjonen vesentlig.

Livsforsikringselskaper

I 2004 ble det gjennomført stedlig tilsyn i tre livsforsikringselskaper.

Ved stedlige tilsyn i livsforsikringselskapene er institusjonenes strategiske kapitalforvaltning og overordnede risikostyring sentrale temaer. Med utgangspunkt i kapitalforvaltningsforskriftens krav om stresstesting og løpende vurdering av risikokapitalutnyttelsen blir det lagt spesiell vekt på selskapenes evne til å tåle verdifall i verdipapirmarkedene sett i sammenheng med selskapenes bufferkapital. Utsiktene til fortsatt lavt rentenivå tilsier dessuten økt vektlegging av selskapenes evne til å innfri sine garanterte forpliktelser på lengre sikt.

Livsforsikringselskapene har stort sett utkontraktert kapitalforvaltningen til verdipapirforetak eller fondsforvaltningsselskaper. Dette innebærer at den operasjonelle risikoen knyttet til den operative forvaltningen kommer under mindre direkte kontroll av livsforsikringselskapene. Kredittilsynet legger derfor vekt på at selskapene har en ajourført forvaltningsavtale som beskriver forvaltningsmandatet tydelig. Avtalen må blant annet inneholde krav om rapportering som sikrer oppdragsgiver mulighet til løpende oppfølging av risiko og avkastning. For at oppdragsgiver på selvstendig grunnlag skal kunne forestå den strategiske kapitalforvaltningen og kunne ta stilling til om forvalters utførelse av oppdraget er tilfredsstillende, legges det dessuten vekt på at oppdragsgiveren også etter utkontrakteringen har tilstrekkelig kompetanse og ressurser.

Pensjonskasser

Det ble gjennomført inspeksjon i én kommunal pensjonskasse og i tre private pensjonskasser i 2004. I flere pensjonskasser ble det påpekt feil ved årsregnskapene og at internkontrollforskriften ikke var implementert. I flere pensjonskasser ble det dessuten konstatert at forvaltningsavtaler og andre avtaler med eksterne leverandører ikke var oppdatert. Det ble i tillegg påpekt at det ikke var utarbeidet retningslinjer om datasikkerhet. Dette er et krav i henhold til IKT-forskriften som trådte i kraft 1. januar 2003.

Når det gjelder pensjonskassenes kapitalforvaltning ble det i én pensjonskasse konstatert at det manglet styrevedtatt strategi for kapitalforvaltningen. I to andre pensjonskasser var strategidokumentene mangelfulle. I flere pensjonskasser ble det dessuten konstatert mangelfull rapportering til styret innenfor kapitalforvaltningsområdet. Manglene knyttet seg blant annet til rapportering om utnyttelse av risikorammer.

Forsikringsmeglerforetak

I 2004 ble det gjennomført tre inspeksjoner i forsikringsmeglerforetak.

I de avgitte inspeksjonsrapportene er det blant annet pekt på mangelfulle rutiner generelt og manglende rutiner for avstemming av kundefordringer og provisjonstilgodehavender spesielt. Dessuten er mangelfull oppfølging av revisjonsrapporter påtalt.

Forsikringsmeglerforetak er fortsatt ikke underlagt forskrift om internkontroll. Under henvisning til aksjeloven § 6-12 om styrets forvaltningsansvar anbefaler Kredittilsynet likevel at foretakene legger til grunn prinsippene i internkontrollforskriften.

Enkeltsaker

Pålegg om å opphøre med forsikringsvirksomhet

Interesseorganisasjonene Norsk Olje- og Petrokjemisk Forbund (NOPEF), Oljearbeidernes Fellessammenslutning og Lederne har etablert en ordning som innebærer at medlemmene av organisasjonene får utbetalt en erstatning ved tap av helsesertifikat. Ordningen administreres av NOPEF. Etter Kredittilsynets oppfatning er denne virksomheten konsesjonspliktig forsikringsvirksomhet. Siden ingen av avtalepartene har konsesjon til å drive forsikringsvirksomhet påla Kredittilsynet NOPEF å opphøre med virksomheten. Vedtaket ble pålagt av NOPEF, og klagen ble oversendt Finansdepartementet med innstilling om at Kredittilsynets vedtak opprettholdes.

Danica Pension – Erverv av norske forsikringsselskaper

Kredittilsynet mottok våren 2004 søknad fra det danske foretaket Danica Skadeforsikringsaktieselskab af 1999 (Danica Pension) om tillatelse til å erverve inntil 100 prosent av aksjene i

Nordenfjeldske Personforsikring AS. Aksjene som Danica søkte om å erverve var eid med 51 prosent av det danske forsikrings-selskapet Codan A/S og 39 prosent av Fokus Bank ASA. Nordlandsbanken ASA eide de resterende 10 prosent av aksjene. I likhet med Danica er Fokus Bank ASA eid 100 prosent av Danske Bank A/S.

Kredittilsynet mottok deretter søknad fra Danica Pension om tillatelse til å erverve 100 prosent av aksjene i Gjensidige NOR Fondsforsikring AS som var et datterselskap i DnB NOR-konsernet. Selskapet ble pålagt avhendet av Konkurransetilsynet i forbindelse med fusjonen mellom de to finanskonsernene DnB og Gjensidige NOR.

Begge søknadene ble tilrådd av Kredittilsynet, og tillatelse til erverv ble senere gitt av Finansdepartementet. Danica Pension har også filial i Norge. Norske myndigheter ble informert om at de tre virksomhetene vil bli nærmere samordnet senere.

Nordisk tilsynssamarbeid

If Skadeforsikring Holding konsern og eierselskapet Sampo Abp.

I 2004 solgte Storebrand ASA, Skandia/Skandia Liv og det finske livsforsikringselskapet Varma sine eierandeler i If Skadeforsikring Holding AS til Sampo Abp. If Skadeforsikring Holding AB er dermed heleid av Sampo Abp.

Tilsynsavtalen mellom Finansinspektionen i Sverige, Försäkringsinspektionen i Finland og Kredittilsynet om tilsynet med If-konsernet er videreført. Tilsynsavtalen gir Kredittilsynet adgang til viktige møter som Finansinspektionen har med If, samt deltakelse på stedlige tilsyn. Finansinspektionen utarbeidet også i 2004 en samlet risikoevaluering av If-konsernet med bistand fra Finansinspektionen Finland og Kredittilsynet.

I 2004 inngikk Finansinspektionen Finland, Finansinspektionen Sverige, Försäkringsinspektionen Finland og Kredittilsynet en avtale om tilsynet med Sampo-konsernet. Finansinspektionen

Finland er ansvarlig for tilsynet med Sampo-konsernet, mens Finansinspektionen Sverige er ansvarlig for tilsynet med If Skadeforsikring Holding ABs forsikringsvirksomhet i henhold til den videreførte tilsynsavtalen for If-konsernet. Samtidig er det etablert en tilsynsgruppe for Sampo-konsernet med deltakere fra de tre landenes tilsynsmyndigheter.

Nordea Liv i Norden

Finanstilsynet Danmark, Försäkringsinspektionen Finland, Finansinspektionen Sverige og Kredittilsynet samarbeider om tilsyn med Nordeas livsforsikringsaktiviteter i Norden gjennom Forsikringstilsynsgruppen for Nordea. Gruppen rapporterer til Tilsynsgruppen for Nordea (se side 28 i kapitlet *Bank og finans*), og har et særlig ansvar for å føre konserntilsyn som følger av forsikringsgruppedirektivet. Foruten interne møter mellom tilsynsmyndighetene ble det i 2004 gjennomført møte med Nordea Livs konsernledelse i Danmark.

Forvaltning av regelverket

Krav til innhold av risiko i livsforsikring

Livsforsikringselskapenes produktmeldinger for kontobaserte individuelle kapitalforsikringer i 2004 inneholdt et minimalt risikoelement og utfordret følgelig spørsmålet om hvor lite element av døds- eller uførisiko det kan være i slike forsikringer uten at produktene kommer i konflikt med bestemmelsen i forsikringsvirksomhetsloven § 7-1 om at et forsikringselskap bare kan drive med forsikring, eller med bankenes innskuddsmonopol i henhold til banklovgivningen.

Kredittilsynet har unnlatt å gjøre bemerkninger til produktmeldinger som beskriver en minste dødsrisikodekning på 30 prosent av innbetalt sparebeløp. Kontobaserte individuelle kapitalforsikringer hadde i 2004 en betydelig tegningsvekst i enkelte selskaper grunnet meget konkurransedyktig avkastning sammenliknet med annen kortsiktig sparing. Den latente faren for flytting av de innskutte midlene dersom avkastningen ikke lenger er konkurransedyktig, vil kunne få likviditetsmessige konsekvenser som isolert sett tilsier at selskapet bør være mer kortsiktig i sine plasseringer. Dette vil imidlertid være i strid med interessene til andre kunde grupper i selskapet, som har et mer langsiktig perspektiv på sine forsikringskontrakter.

Grunnlagsrente i livsforsikring

I henhold til forskrift av 15. september 1997 nr. 1005 om premier og forsikringsfond i livsforsikring § 2 skal Kredittilsynet fastsette en lavere maksimal grunnlagsrente i livsforsikring enn 3 prosent, dersom 60 prosent av effektiv rente på langsiktige statsobligasjoner utgjør mindre enn 3 prosent. En slik lavere maksimal grunnlagsrente skal eventuelt fastsettes innen 1. desember før det kalenderåret den gjøres gjeldende. Denne forskriftsbestemmelsen implementerer den tilsvarende EU-regelen i norsk lovgivning.

Etter en samlet vurdering i november 2004 kom Kredittilsynet til at man ikke skulle redusere gjeldende maksimale grunnlagsrente. I vurderingen ble det lagt vekt på at endringen av rentenivået skulle ha karakter av en varig endring, samtidig som det ble lagt vekt på hvordan andre europeiske land tilpasset seg situasjonen. Det var også relevant for vurderingen at det kun var ett år siden høyeste tillatte grunnlagsrente på etablerte kontrakter innen kollektiv pensjonsforsikring ble redusert fra 4 prosent til 3 prosent. Kredittilsynet påpekte at det kun er den maksimale grunnlagsrenten som fastsettes av myndighetene. Selskapene har – innenfor de begrensningene som gis av de aktuelle lov- og forskriftsbestemmelsene – et selvstendig ansvar for å vurdere grunnlagsrentenivået, og det er full adgang til å fastsette en lavere grunnlagsrente enn den maksimalt tillatte. Kredittilsynet har før og etter årsskiftet hatt en aktiv dialog med livsforsikringselskapene med sikte på en styrking av bufferkapitalen slik at de bedre kan møte sine langsiktige forpliktelser og sikre en god avkastning for kunder og eiere. Det er gjort nærmere rede for situasjonen for bransjen i rapporten *Tilstanden i finansmarkedet 2004*.

Kjønn som faktor ved beregning av premie

Likestillingsombudet fattet i mars 2003 avgjørelse om at bruk av kjønn som faktor ved beregning av forsikringspremie i skade- og sykeforsikring er direkte diskriminering og i strid med likestillingsloven § 3. Likestillingsombudets avgjørelse ble pålagt av Finansnæringens Hovedorganisasjon (FNH) og en rekke skadeforsikringsselskaper i april 2003. Klagenemnda for likestilling fattet i januar 2004 vedtak om at bruk av kjønn som faktor ved beregning av premie til skade- og sykeforsikring er i strid med forbudet mot direkte diskriminering i likestillingsloven § 3, og må bringes til opphør. Bransjen ble gitt en frist på to år for gjennomføring. Kredittilsynet har på forespørsel fra

Finansdepartementet vurdert om forsikringsvirksomhetsloven § 7-6 krever at forsikringselskapene skal benytte kjønn som faktor ved premieberegningen, eller om hensynene bak bestemmelsen kan ivaretas ved bruk av andre faktorer. Forsikringsvirksomhetsloven krever etter Kredittilsynets vurdering at forsikringselskapene skal bruke kjønn som faktor ved beregning av premiene i de tilfellene hvor det foreligger tilstrekkelig statistisk grunnlag som viser at risikoen er vesentlig forskjellig for kvinner og menn, og der bruk av alternative faktorer ikke vil gi en riktig premieberegning. Selv om bruken av alternative faktorer vil gi en riktig premieberegning kan det imidlertid reises spørsmål ved om det er hensiktsmessig å bruke flere alternative faktorer for å erstatte faktoren kjønn. Det er Kredittilsynets oppfatning at selskapene også i slike tilfeller bør ha adgang til å benytte kjønn som tarifferingsfaktor. Dette synes å være forenlig med et revidert forslag av 24. september 2004 fra EU-kommisjonen til et direktiv om likestilling. Forslaget åpner for at medlemslandene kan tillate at kjønn benyttes som faktor ved beregning av premie dersom man har pålitelig oppdaterte og offentlig tilgjengelige statistiske data som begrunner ulike risikoer for menn og kvinner.

Aktuarforskriftens bestemmelser om lønn/godtgjørelse til ansvarshavende aktuar

Kredittilsynet rettet våren 2004 en forespørsel til alle forsikringselskapene hvor tilsynet ønsket å undersøke hvordan selskapene forholdt seg til aktuarforskriftens bestemmelser om kravet til økonomisk uavhengighet for ansvarshavende aktuar. Selskapene ble bedt om å redegjøre for hvordan aktuarforskriftens bestemmelser har blitt fulgt opp når det gjelder ansvarshavende aktuars stilling i forhold til (1) incentivavtaler, bonusavtaler eller liknende, og (2) andre typer godtgjørelse som i utgangspunktet er ment å omfatte alle ansatte i selskapet.

På bakgrunn av de besvarelsene Kredittilsynet mottok på denne forespørselen sendte tilsynet ut et nytt brev til forsikringselskapene (med kopi til pensjonskassene) hvor tilsynet gav en nærmere presisering av hvordan aktuarforskriftens bestemmelser om

kravet til økonomisk uavhengighet for ansvarshavende aktuar skal fortolkes. Etter Kredittilsynets oppfatning vil enhver forhåndsavtalt bonusavtale eller variabel lønnsavtale for ansvarshavende aktuar være i strid med aktuarforskriftens bestemmelser om krav til økonomisk uavhengighet. Det vil også være i strid med aktuarforskriftens bestemmelser å knytte bonusavtaler for ansvarshavende aktuar til andre oppgaver enn de som følger av aktuarforskriften. Videre er aktuarforskriftens bestemmelser til hinder for at ansvarshavende aktuar kan eie aksjer eller andeler i de selskapene han er ansvarshavende aktuar for. Tilsvarende gjelder aksje- eller andelsinnehav i den gruppen eller det konsernet dette selskapet inngår i.

Yrskesskadeforsikring og bransjeregnskapet

I de siste årene fram til og med 2002 erfarte forsikringselskapene som driver med yrskesskadeforsikring betydelige forbedringer i resultatene innenfor denne bransjen. Bransjeregnskapet for yrskesskadeforsikringer som Kredittilsynet utarbeidet pr. 31. desember 2003, viser imidlertid at denne utviklingen ble kraftig reversert i 2003, og regnskapstallene for dette året viser betydelige underskudd. Dette gjelder spesielt for delbransjen yrkessykdomsforsikringer. Årsaken til denne utviklingen er at erstatningsanslagene for eldre skadeårganger er betydelig oppjustert for denne delbransjen. Dette førte til at det i 2003 var betydelig tap på avviklingen av erstatningsavsetningen for alle skadeårganger i perioden 1991-2002. Det er blant annet registrert en betydelig økning i antall tilfeller av allergi- og lungesykdommer fra og med 1997. Denne utviklingen antas å ha sammenheng med Kronisk Obstruktiv Lungesykdom (KOLS). KOLS utvikles hovedsakelig gjennom røyking, men kan også utløses av luftforurensing som støv og gass på arbeidsplassene.

Premiene for yrskesskadeforsikring, både samlet og pr. forsikret, har økt markert de siste årene (også fra 2003 til 2004). Det er imidlertid vanskelig å forutse om denne økningen vil være tilstrekkelig til å oppveie økningen i erstatningskostnadene som nå registreres, særlig innenfor yrkessykdom.

Regelverksendringer og høringsuttalelser

NOU 2004: 1 Modernisert folketrygd – Bærekraftig pensjon for fremtiden

Kredittilsynet avgav 28. juni 2004 en omfattende høringsuttalelse til Pensjonskommisjonens innstilling (NOU 2004: 1 *Modernisert folketrygd – Bærekraftig pensjon for fremtiden*).

Kredittilsynet gav uttrykk for at Pensjonskommisjonens forslag er positivt ved at opptjeningen av alderspensjon i større grad sikres ved å avsette fondsmidler. Kredittilsynet mente man burde vurdere å gå lenger i samme retning, eventuelt slik at all ny opptjening av alderspensjon fra en gitt dato blir fondssikret på forsikringsmessig grunnlag.

Kredittilsynet gav sin tilslutning til grunntankene i Pensjonskommisjonens forslag om fleksibel pensjonering. Når det gjelder

forslaget om innføring av delingstall gav Kredittilsynet uttrykk for at det bør vurderes nærmere om staten/folketrygden bør ta en del av ansvaret for de økonomiske virkningene av økt livslengde blant pensjonistene slik at reduksjonen i årlig pensjon blir dempet sammenliknet med Pensjonskommisjonens modell. Kredittilsynet gav sin tilslutning til forslaget om innføring av fleksibel pensjonering i så vel private som offentlige tjenstepensjonsordninger etter samme mønster som i folketrygden. Kredittilsynet gikk i mot innføring av delingstall i private og offentlige tjenstepensjonsordninger siden det vil føre til et brudd med vesentlige prinsipper i gjeldende pensjons- og forsikringslovgivning, og med det føre til uklare ansvarsforhold mellom pensjonsinnretning, forsikringstaker og forsikrede. Videre gav Kredittilsynet tilslutning til at ytelsene i offentlig sektor omgjøres til nettoppensjoner. Hovedbegrunnelsen er at med dagens

"bruttoytelser" vil offentlig ansatte nærmest automatisk bli skjermet for endringer i folketrygden, hvilket kan synes urimelig ut fra lovgivers styringshensyn og hensynet til andre grupper. Kredittilsynet er i likhet med Pensjonskommissjonen innforstått med at dette spørsmålet må klareres både lovmessig og i forhandlinger mellom arbeidsgivere og arbeidstakere.

Ny livsforsikringslovgivning og Kredittilsynets alternative modell

Finansdepartementet la fram forslag til nye lovregler for livsforsikring for Stortinget 28. mai 2004 (Ot.prp. 74 (2003-2004)). Loven ble sanksjonert 10. desember 2004. Ulike deler av loven vil tre i kraft på forskjellige tidspunkt. Den nye lovgivningen bygger på utredning nr. 7 fra Banklovkommissjonen. Dagens krav om at fondsforsikring må drives i egne selskaper oppheves. Loven innfører et krav om at livsforsikringselskaper må fastsette priser og kreve innbetaling fra forsikringstakerne på forhånd. Prisene skal inneholde et fortjenesteelement, og det skal ikke være adgang for selskapet til å ta en viss andel av overskuddet i ettertid, slik nåværende lovgivning er basert på. For fripoliser og liknende forsikringsavtaler får selskapet adgang til å ta inntil 20 prosent av overskuddet fra avkastningen av kundemidlene. Reglene om tilleggsavsetninger videreføres i hovedsak, men knyttes sterkere til den enkelte kontrakt. Grensen for hvor store tilleggsavsetninger selskapene kan ha foreslås utvidet, og det blir lagt opp til at det i forskrift gis adgang til mer fleksibel oppbygging av tilleggsavsetninger for den enkelte kontrakt.

Finansdepartementet oversendte Kredittilsynets forslag til "Ytelsesbasert pensjonsforsikring med langsiktig investeringsprofil på pensjonsmidlene" til Banklovkommissjonen i forbindelse med framleggingen av Ot.prp. nr. 74 (2003-2004). Banklovkommissjonens vurdering var at et pensjonsprodukt basert på modellen Kredittilsynet har foreslått, lar seg utvikle og benytte uten endringer i de rammene for livsforsikringsvirksomhet som lovforslaget i odelstingsproposisjonen fastlegger. Banklovkommissjonen påpekte videre at Kredittilsynets forslag i den foreslåtte modellen vil kreve endringer i foretakspensjonsloven og de skattebetingede reglene for anvendelse av premiefondsmidler, og i forsikringsvirksomhetslovens regler om flyttefrister. Banklovkommissjonen ser ingen pensjonsmessige problemer ved en utvidet bruk av premiefondsmidler, men tar ikke stilling til de skattemessige sidene. Et mindretall i kommissjonen gikk inn for at flyttefristene skulle kunne forlenges. Finansdepartementet oversendte Banklovkommissjonens vurderinger til finanskomiteen 8. oktober 2004. NHOs, LOs og NPFs medlemmer i Banklovkommissjonen rettet deretter en felles henvendelse til finanskomiteen hvor de bad Stortinget om å legge forholdene til rette for at hovedtrekkene i Kredittilsynets modell, blant annet gjennomføring av de foreslåtte endringene i flytteregele og nevnte skatteregler kunne gjennomføres. Forslagene ble ikke tatt til følge.

NOU 2004: 24 Pensjonskasselovgivning. Konsolidert forsikringslov

Banklovkommissjonen overleverte 11. november 2004 lovforslag om pensjonskasselovgivning og konsolidert forsikringslov til Finansdepartementet. Utredningens første del inneholder et lovtkast som gjennomfører EUs pensjonskassedirektiv (2003/41/EF) i norsk rett. Det er lagt vekt på at pensjonskassene skal kunne operere innenfor de samme rammebetingelsene som

er vedtatt for livsforsikringselskaper, jf. Innst. O. nr. 4 (2004-2005). Lovutkastet åpner blant annet for etablering av interkommunale pensjonskasser og for etablering av egne innskuddspensjonsforetak som kan tilby innskuddspensjonsordninger uten forsikringselement. Utredningens andre del inneholder forslag til en redaksjonell opprydding av forsikringsvirksomhetsloven. Utredningen ble sendt på høring 12. november 2004.

Kredittilsynet avgav høringsuttalelse 5. januar 2005, og slutter seg i hovedsak til hovedtrekkene i forslaget til ny lovgivning for pensjonskasser. Samtidig påpekes behovet for en bredere drøfting av problemstillinger knyttet til grenseoverskridende virksomhet.

Kredittilsynet er representert i en arbeidsgruppe nedsatt av Komiteen av forsikrings- og pensjonstilsynsmyndigheter innenfor EU/EØS, CEIOPS¹, som har som hovedmålsetting å sikre en enhetlig implementering av EUs pensjonskassedirektiv i de enkelte EØS-landene.

Endringer i lov om foretakspensjon

Finansdepartementet satte i september 2004 ned en arbeidsgruppe med deltakere fra Finansdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kredittilsynet for å vurdere endringer i lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold. Bakgrunnen for dette er konkrete innspill fra FNH og livsforsikringselskapene. De viktigste sakene er knyttet til generell finansiering av administrasjonsreserve og oppdekning av manglende premiereserve ved avvikling av foretakspensjonsordning og etterfølgende omdanning til innskuddspensjon. Et høringsnotat blir sendt på høring tidlig i 2005.

Tilskudd fra arbeidstaker i pensjonsordning etter innskuddspensjonsloven

Kredittilsynet utarbeidet etter anmodning fra Finansdepartementet utkast til endringer i lov om innskuddspensjon. I utkastet blir det foreslått at arbeidstakere gis adgang til å bidra med opptil halvparten av innskuddet i innskuddsbaserte tjenestepensjonsordninger. Fordeling av innskuddet mellom arbeidsgiver og arbeidstakere vil etter Kredittilsynets vurdering kunne gjøre det mindre byrdefullt å etablere og videreføre en pensjonsordning siden arbeidsgiver i en del tilfeller slipper å bære den fulle kostnaden. En fordeling av innskuddet vil følgelig kunne øke utbredelsen av slik pensjonssparing. Det at arbeidstakeren betaler en andel av innskuddet vil dessuten kunne bevisstgjøre arbeidstaker om behovet for egen pensjonssparing.

Tilskuddet fra den enkelte arbeidstaker foreslås beregnet ut fra vedkommendes lønn. På bakgrunn av at det er foretaket som har påtatt seg pensjonsforpliktelsene, bør det imidlertid settes en øvre grense for den enkelte arbeidstakers tilskudd. Det foreslås at grensen settes til 4 prosent av vedkommende arbeidstakers lønn, og ikke i noe tilfelle utgjør mer enn halvparten av det samlede innskuddet som skal betales for arbeidstakeren. Forslaget ble sendt på høring med høringsfrist 30. juni 2004 og er til behandling i Finansdepartementet.

Forskrift om anvendelse av derivater

Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet i desember 2003 utkast til forskrift om anvendelse av derivater i forsikring i skattebegunstigede pensjonsordninger med investeringsvalg.

¹ CEIOPS - Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors

Kredittilsynet sendte samtidig utkast til regler om bruk av derivater i fondsforsikring generelt. Forslagene ble sendt på høring med høringsfrist 13. april 2004 og er til behandling i Finansdepartementet.

Opprettholdelse av medlemskap for utenlandsstasjonerte

Både foretaks- og innskuddspensjonsloven har hjemmel for at kravet om pliktig medlemskap i folketrygden for utenlandsstasjonerte kan fravikes i forskrift gitt av Finansdepartementet.

Kredittilsynet utarbeidet et høringsnotat og utkast til forskrift for de to lovene som ble oversendt Finansdepartementet 9. mai 2003. Finansdepartementet har senere delegert kompetansen til å gi forskriften til Kredittilsynet. Kredittilsynet sendte utkastet til forskrift på høring 22. desember 2004 med høringsfrist 1. april 2005.

Fripoliseregister

Finansdepartementet sendte 19. november 2003 et utkast til forskrift om fripoliseregister på høring. Utkastet til forskrift var utarbeidet av en arbeidsgruppe med representanter fra Finansdepartementet og Kredittilsynet. Etter arbeidsgruppens forslag skal registeret inneholde opplysninger om fripoliser og pensjonskapitalbevis utstedt etter foretaks- og innskuddspensjonsloven. Det ble foreslått at Kredittilsynet skal føre tilsyn med registeret. Kredittilsynet avgav høringsuttalelse 20. januar 2004.

Opprettelsen av et fripoliseregister ble behandlet i St.meld. nr. 37 *Kredittmeldinga 2003* (2003-2004), kapittel 3. Departementet uttaler at før det tas endelig standpunkt i saken, bør det vurderes om pensjonsrettigheter fra private og offentlige tjenestepensjonsordninger og fra folketrygden bør inkluderes i ett register. Departementet har i forbindelse med oppfølgingen av NOU 2004: 1 *Modernisert folketrygd - Bærekraftig pensjon for fremtiden* vurdert hvordan informasjon om pensjonsrettigheter fra folketrygden og fra offentlige og private tjenestepensjonsordninger kan legges til rette på en god måte. Dette gjelder blant annet om informasjon om pensjon fra slike ordninger bør tas inn i ett pensjonsregister som kan gi hver enkelt et bedre samlet bilde av egne pensjonsrettigheter. Departementet konkluderer i St.meld. nr. 12 (2004-2005) *Pensjonsreform - trygghet for pensjonene* med at det på nåværende tidspunkt ikke bør gis pålegg om opprettelse av et pensjonsregister, blant annet på bakgrunn av nylig vedtatte informasjonstiltak i pensjonslovene, samt de tiltakene som varsles for folketrygden i meldingen.

Gjennomføring av EU-parlaments- og rådsdirektiv 2002/92/EF om forsikringsmegling

EU-parlaments- og rådsdirektiv 2002/92/EF om forsikringsmegling ble vedtatt 9. desember 2002. Direktivet skal være implementert i nasjonal rett innen 15. januar 2005. Finansdepartementet bad Kredittilsynet om å utarbeide utkast til lov- og forskriftsbestemmelser med tilhørende høringsnotat til gjennomføring av direktivet i norsk rett. Utkast til lov om forsikringsformidling med tilhørende høringsnotat ble oversendt Finansdepartementet, og er etter en høringsrunde med høringsfrist 15. juni 2004 til behandling i Finansdepartementet. Lovforslaget ventes fremmet tidlig i 2005.

EU-kommisjonen har nedsatt arbeidsgruppen CEIOPS Insurance Intermediaries Working Group. Mandatet til arbeidsgruppen er å utarbeide en samarbeidsprotokoll på området. Kredittilsynet er representert i arbeidsgruppen.

Det framtidige solvensregelverket (Solvency II)

EU/EØS-landenes arbeid med nytt rammeverk for soliditetskrav i forsikring (Solvency II) ble intensivert i løpet av 2004.

Rammeverket skal avspeile de ulike typene risiko som forsikringselskapene møter. Årsaken til dette var blant annet at CEIOPS i begynnelsen av året etablerte en rekke arbeidsgrupper som skal arbeide med ulike aspekter ved dette rammeverket. Arbeidsgruppene vurderer ulike problemstillinger relatert til blant annet avsetnings- og kapitalkrav innen livsforsikring og skadeforsikring (pilar 1), ulike kvantitative og kvalitative metoder for tilsynsmessig oversyn med forsikringsmarkedene (pilar 2) og problemstillinger knyttet til krav til rapportering og markedsdisiplin, samt konsekvenser av nye regnskapsstandarder for forsikringskontrakter (pilar 3). I tillegg har CEIOPS etablert en gruppe som skal se nærmere på problemstillinger knyttet til forsikringskonsern og aktiviteter på tvers av virksomhetsgrensene mellom bank og forsikring.

CEIOPS' arbeid med Solvency II vil være basert på ulike mandater ("calls for advice") utarbeidet av EU-kommisjonen. Ved utløpet av 2004 var alle mandatene ferdigstilt, og disse vil være retningsgivende for arbeidet i CEIOPS i 2005, og sannsynligvis et stykke inn i 2006. Det er for øvrig lagt opp til at CEIOPS skal gi EU-kommisjonen jevnlige tilbakemeldinger på status for arbeidet med oppfølging av mandatene relatert til Solvency II.

Framdriften i arbeidet med Solvency II har vært svakere enn det som ble lagt til grunn da prosjektet ble igangsatt. Fra EU-kommisjonens side er det imidlertid antydning at et forslag til rammedirektiv vil foreligge ved årsskiftet 2005/2006. I tillegg må en rekke utfyllende regler og bindende retningslinjer (basert på forslag utarbeidet av CEIOPS) være på plass før det nye regelverket kan implementeres – tidligst i løpet av 2007/2008.

Garantiordninger for forsikring

Finansdepartementet bad Kredittilsynet om å vurdere ulike spørsmål knyttet til bestemmelsene i forsikringsvirksomhetsloven kapittel 9 om garantiordninger for forsikringselskaper med gjeldende forskrifter, særlig med tanke på en avgrensning av garantiordningens dekningsområde. Kredittilsynet gav i sitt svarbrev av 22. oktober 2004 uttrykk for at det i dagens marked ikke er grunnlag for å opprettholde en garantiordning for kredittforsikringselskaper. Videre framhevet Kredittilsynet behovet for regler som klargjør medlemskap i garantiordningen for filialer av utenlandske selskaper. I denne forbindelse tilrådte Kredittilsynet at adgangen for garantiordningen til å yte støtte til et soliditets-truet selskap bør tas bort slik at ordningens midler bare kan benyttes til å dekke direkte sikrede.

I vurderingen av hvilke direkte forsikringskrav som bør være dekket av Skadeforsikringselskapenes garantiordning vises det i brevet til det lovforslaget Kredittilsynet tidligere har utarbeidet, og som har vært på høring. I henhold til dette lovforslaget vil energiforsikringer, luftfartsforsikringer, sjøforsikringer, med unntak for mindre fartøyer, og næringslivsforsikringer for større næringsdrivende ikke bli dekket av garantiordningen. I tillegg innebærer forslaget en maksimal utbetaling fra ordningen på 20 millioner kroner pr. forsikringstilfelle, samt en egenandel for andre skader enn på bolig og tvungne ansvarsforsikringer.

VE verdipapirmarkedet

Det overordnede målet for regulering og tilsynsvirksomhet er å bidra til at verdipapirmarkedet fungerer godt som kapitalkilde for næringslivet og for investeringsvirksomhet. Foruten tilsynet med de konsesjonsregulerte foretakene i verdipapirmarkedet, føres det tilsyn med at de generelle atferdsreglene i markedet blir overholdt.

Tilsynet med foretak gjelder institusjoner med tillatelse til å drive virksomhet etter lov om verdipapirhandel, lov om verdipapirfond, lov om registrering av finansielle instrumenter og lov om børsvirksomhet. Viktige tilsynsområder er aktørenes finansielle stilling og drift samt virksomhetsreglene.

Kredittilsynet er også tillagt utrednings- og forvaltningsoppgaver, herunder informasjons- og opplysningstiltak.

Verdipapirforetak

Tilsyn

Den sterke utviklingen i aksjekurser og omsetning av aksjer notert på Oslo Børs gav grunnlag for økt inntjening for verdipapirforetakene i 2004. Samtidig var det en moderat utvikling i emisjonsvolumet blant selskapene notert på Oslo Børs, og verdipapirforetakenes inntekter fra megling ble negativt påvirket av reduserte marginer. De viktigste inntektskildene for verdipapirforetak som ikke er bank er megling av aksjer, aktiv forvaltning av investorers porteføljer og emisjons- og rådgivningsvirksomhet. Banker med konsesjon til å yte investeringstjenester har sine inntekter først og fremst fra handel i rentepapirer og valuta, samt derivater med slike som underliggende.

Ved utgangen av 2004 var det gitt konsesjon til 78 verdipapirforetak. Kredittilsynet gjennomførte 14 stedlige tilsyn i verdipapirforetak i 2004. I tillegg ble det gjennomført fire tilsyn med særlig vekt på foretakenes IKT-systemer.

Det er betydelig variasjon blant foretakene, både når det gjelder størrelse, organisering og investeringstjenestene de tilbyr. Ved utvelgelse av foretak som skal inspiseres, benytter Kredittilsynet risikobaserte kriterier. Slike kriterier kan være likviditet, kapitaldekning, endringer i inntekter, inntjening, klager fra kunder og mistanke om brudd på god forretningsskikk. Kredittilsynets arbeid med forvaltningsoppgaver og foretakenes periodiske rapportering til Kredittilsynet gir verdifull informasjon i utvelgelsesprosessen. Samtidig blir større foretak prioritert, foretak som nylig har fått konsesjon, foretak hvor det er gjennomført betydelige endringer og foretak som ikke har hatt stedlig tilsyn på lengre tid.

I 2004 ble foretak som driver megling av egenkapitalinstrumenter, blant annet Internett-meglere, prioritert for stedlig tilsyn. I flere tilfeller ble det avdekket brudd på lover og forskrifter, samt til dels vesentlige mangler og svakheter i enkelte foretaks kontroll med etterlevelse av reglene for god forretningsskikk.

I forbindelse med det stedlige tilsynet i ABG Sundal Collier Norge ASA foretok Kredittilsynet rutinemessig en gjennomgang av et utvalg transaksjoner, og en del av transaksjonene framstod som de var gjort i strid med lover og forskrifter. Det ble avdekket at kontrollordningene i foretaket var så mangelfulle at det ikke lot seg gjøre å verifisere om dette var tilfelle.

I Stocknet Securities ASA ble det avdekket at foretaket hadde innført en ordning hvor klientmidler ble benyttet til å finansiere kredittgivning i forbindelse med kunders aksjekjøp. Kredittilsynet gav foretaket pålegg om å avvikle denne ordningen, og umiddelbart skulle ut klientmidlene i henhold til lovens krav. På grunn av majoritetsseierens sentrale posisjon stilte Kredittilsynet krav om at denne eieren måtte selge sin aksjepost i foretaket. Kredittilsynet har anmeldt majoritetsseieren til ØKOKRIM.

Kredittilsynet ble gjort oppmerksom på at Delta Management AS som ikke hadde konsesjon fra Kredittilsynet, drev med villedende markedsføring. Kredittilsynet bad foretaket stanse denne virksomheten. Etter dette foretok Kredittilsynet en nærmere gjennomgang av foretaket og konkluderte med at det hadde drevet konsesjonspliktig virksomhet. Kredittilsynet påla foretaket å stanse den ulovlige virksomheten. I forkant av pålegget varslet Kredittilsynet politiet gjennom en skriftlig rapport, hvor det ble gjort oppmerksom på straffbare forhold i tillegg til overtredelse av verdipapirfondloven. På bakgrunn av dette tok politiet beslag i bankkontoer og siktet daglig leder for grovt bedrageri.

I fem tilfeller ble det gitt pålegg om retting av ulike forhold. Ett av tilfellene gjaldt pålegg om stans av ulovlig virksomhet.

Verdipapirforetakene er underlagt elektronisk kvartalsrapportering. I 2004 ble det også innført elektronisk rapportering av kapitaldekning. I løpet av 2004 ble det utarbeidet et opplegg for elektronisk rapportering av store engasjementer. Rapporteringen ble innført fra tredje kvartal 2004.

Tabell 12: Verdipapirforetak

	2002	2003	2004
Foretak med konsesjon	92	87	78
Nye foretak med konsesjon	5	6	5
Foretak som har levert inn konsesjon	6	11	14
Foretak som har blitt fratatt konsesjon	0	0	0
Foretak som kun har konsesjon for markedsføring av finansielle instrumenter	13	10	10
Foretak som kun har konsesjon for aktiv forvaltning	9	10	9

Utredning og forvaltning

Det nye verdipapirmarkedsdirektivet (det tidligere investerings-tjenestedirektivet – Markets in Financial Instruments Directive (MiFID)) ble vedtatt 21. april 2004. Implementeringsfristen for direktivet er 30. april 2006. Direktivet innebærer en omfattende revisjon og utvidelse av gjeldende regulering av verdipapirforetakenes virksomhet, markedsplasser mv. Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn, CESR, har fått mandat av EU-kommisjonen til å foreslå utfyllende bestemmelser til en rekke av artiklene i det nye direktivet. Kredittilsynet er representert i tre ekspertgrupper som utarbeider forslag til slike utfyllende bestemmelser, blant annet om god forretningsskikk, krav til organisering, gjennomsiktighet i markedene og utveksling av informasjon mellom myndigheter. Det er nedsatt et lovutvalg (Verdipapirmarkedsløutvalget) som skal implementere MiFID-direktivet sammen med direktiv om oppkjøpstilbud og tilbudsplikt, og direktiv om "transparency". Kredittilsynet har en representant i utvalget. Lovutvalget har frist til 20. august 2005 med å avgi sin utredning.

Forskrift om verdipapirforetaks plikt til å foreta lydopptak av mottatte oppdrag trådte i kraft 1. januar 2004. Forskriften skal sikre at verdipapirforetak etablerer betryggende rutiner for lydopptak av samtlige ordrer som er mottatt pr. telefon. Foretakene skal videre etablere betryggende rutiner for oppbevaring av dokumentasjon på mottatte ordrer og indikasjoner på ordrer gjennom øvrige kommunikasjonskanaler.

Finansdepartementet framsatte forslag til endring av verdipapirhandellovens bestemmelse om sikkerhetsstillelse for verdipapirforetak i Ot.prp. nr. 12 (2004-2005). Forslaget som ble fastsatt i januar 2005, bygger på høringsnotat utarbeidet av Kredittilsynet. Forslaget hadde bakgrunn i at EFTAs overvåkningsorgan ESA vurderte at den norske ordningen med individuelle garantiavtaler som fram til 1. januar 2004 gav adgang til å begrense garantien oppad, var i strid med EU-direktiv 97/9/EF. Det er foreslått etablering av Verdipapirforetakenes Sikringsfond. Fondet skal være en kollektiv garantiordning der verdipapirforetak, inkludert kredittinstitusjoner med tillatelse til å drive investeringstjenester og forvaltningsselskaper for verdipapirfond som har tillatelse til å drive aktiv forvaltning, plikter å være medlem. Sikringsfondets formål skal være å garantere for en minimumsdekning til kunder av verdipapirforetakene i de tilfellene der foretakene ikke lenger har økonomisk evne til å oppfylle sine forpliktelser knyttet til klientmidler. Det er forutsatt at fondet skal finansieres av medlemmene. I tillegg har Kredittilsynet utarbeidet høringsnotat med nærmere regler om ordningen i en ny forskrift.

Kredittilsynet gjennomførte i løpet av 2004, som tidligere år, to informasjonsseminarer for verdipapirforetakene i samarbeid med Oslo Børs. Aktuelle emner var blant annet oppdatering av pågående prosesser i EU og aktuelle saker av generell interesse.

Forvaltningsselskaper for verdipapirfond

Tilsyn

Internasjonalt var det generelt kursoppgang i aksjemarkedene i 2004, og det norske aksjemarkedet utmerket seg spesielt med en sterk vekst. For norske aksjefond resulterte dette i jevn vekst i forvaltningskapitalen gjennom året både som følge av kursoppgang og netto nytteging. Forvaltningsselskapene bedret også inntjeningen.

Ved utgangen av 2004 var det 21 forvaltningsselskaper med tillatelse til å forvalte verdipapirfond. Seks av disse hadde også tillatelse til å drive slik virksomhet som beskrevet i verdipapirhandelloven § 1-2 første ledd nr. 3 "*aktiv forvaltning av investors portefølje av finansielle instrumenter på individuell basis og etter investors fullmakt*". Antallet verdipapirfond som forvaltes av selskapene økte med 9 i løpet av 2004 til totalt 423.

På grunn av omfattende forvaltningsoppgaver ble det bare gjennomført tre ordinære stedlige tilsyn i forvaltningsselskaper for verdipapirfond i løpet av 2004. I tillegg ble det gjennomført ett stedlig IT-tilsyn. Ved utvelgelse av kandidater for stedlig tilsyn benyttes risikobaserte kriterier. Slike kriterier kan være avkastning og risiko i porteføljen, størrelse, kundeklager eller mistanke om brudd på god forretningsskikk. Informasjon fra den periodiske rapporteringen til Kredittilsynet benyttes også ved utvelgelsen av foretak.

Det regulære dokumentbaserte tilsynet med forvaltningsselskapene og verdipapirfondene skjer kvartalsvis. Siden forvaltningsselskapene nå også kan tilby aktiv forvaltning er kvartalsrapporten i løpet av året utvidet med opplysninger om dette virksomhetsområdet. Dette gir et bedre statistikkgrunnlag til bruk ved dokumentbasert analyse. Fra og med 2002 har det vært mulig å rapportere kvartalsoppgaven elektronisk. I tillegg er det nå også etablert elektronisk rapportering av kapitaldekningsoppgaven og rapport for store engasjementer for forvaltningsselskaper med tillatelse til å drive aktiv forvaltning. Det er dermed lagt til rette for elektronisk rapportering ved innhenting av alle forskriftsbestemte rapporter fra forvaltningsselskapene. Denne formen for rapportering er tatt i bruk av alle forvaltningsselskapene. Det ble også inngått en formell avtale om rapportering av fondsstatistikk med Verdipapirfondenes Forening, noe som gir en reduksjon i rapporteringsbyrden til forvaltningsselskapene.

For fondene rapporterer selskapene om investeringene har vært i tråd med lov, forskrifter og vedtekter. I løpet av 2004 ble det konstatert et lite antall slike brudd. I enkelte tilfeller ble foretakene bedt om å redegjøre for bruddene. Kredittilsynet benytter også tallmateriale fra Oslo Børs Informasjon AS, og vurderer regelmessig om fondenes investeringer er i samsvar med uttalt investeringsstrategi og risiko. I løpet av 2004 ble markante avvik

fra forventet avkastning og store variasjoner i forhold til "benchmark" i en del tilfeller undersøkt nærmere.

I 2004 ble det også gjennomført 12 dokumentbaserte ad hoc-tilsyn som rettet seg spesielt mot selskapenes praksis ved tegning og innløsning i fondene. Selv om problemstillinger rundt tegning og innløsning av fondsandeler i norske verdipapirfond regelmessig har vært behandlet ved stedlige tilsyn i forvaltningsselskapene, var det ønskelig med en nærmere undersøkelse av praksisen som følge av fondsskandalen som vokste fram i USA i løpet av høsten 2003.

For å kartlegge forholdene ble 12 forvaltningsselskaper plukket ut til å delta i det dokumentbaserte tilsynet. Det ble hentet inn opplysninger om alle tegninger og innløsninger for 20 fond i perioden 1. januar 2003 til 31. oktober 2003. Fondene representerte 25 prosent av samlet forvaltningskapital investert i norsk-registrerte verdipapirfond pr. 31. oktober 2003.

Det ble avdekket visse svakheter i interne rutiner for tegning og innløsning hos enkelte forvaltningsselskaper, i noen tilfeller også avvik fra rutinene. Det ble ikke påvist at avvik fra interne rutiner hadde skjedd for å forfordle enkeltkunder. Som en følge av undersøkelsen, ble enkelte selskaper bedt om å endre rutiner. I tilfeller der selskapet var ansvarlig for feil som gav tap for andelseieren, ble selskapet bedt om å kompensere andelseieren. Undersøkelsen vil følges opp ved ordinære stedlige tilsyn i forvaltningsselskapene. Kredittilsynet formidlet også resultatene fra undersøkelsen til den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (CESR) som publiserte en rapport om undersøkelser av misligheter i europeisk fondsindustri 4. november 2004.

Utredning og forvaltning

I juni 2003 ble det vedtatt omfattende endringer i verdipapirfondloven som følge av implementeringen av endringer til UCITS-direktivet (85/611/EØF). Endringene har medført nye rammebetingelser for forvaltningsselskaper og nye bestemmelser for produktene som tilbys.

Forvaltningsselskaper med tillatelse til å drive aktiv forvaltning

Etter en lovendring åpner verdipapirfondloven for at forvaltningsselskaper kan gis tillatelse til å drive aktiv forvaltning etter definisjonen i lov om verdipapirhandel. Adgangen gjør det mulig å drive kollektiv og individuell forvaltningsvirksomhet innenfor ett selskap. Som følge av lovendringen har seks forvaltningsselskaper pr. 31. desember 2004 fått tillatelse til å drive aktiv forvaltning. Samtidig leverte 12 verdipapirforetak inn konsesjonen til å drive aktiv forvaltning.

Nye standardvedtekter

Verdipapirfondlovens nye bestemmelser for produktene som tilbys, har gjort det nødvendig med nye standardvedtekter for fond. For alle nye verdipapirfond skal vedtekter utarbeides på grunnlag av nye standardvedtekter. I forhold til fond som allerede var etablert da de nye standardvedtektene kom, vil tilpasningen delvis skje i forbindelse med søknad om endringer i opprinnelige vedtekter. De nye standardvedtektene har dessuten økt behovet for å besvare henvendelser om fortolkning av fondsvedtekter.

Strukturendringer i verdipapirfond, inkludert fusjoner

Arbeidet med sammenslåing av verdipapirfond krevde store ressurser i 2004. Sammenslåingen av konsernene DnB og Gjensidige NOR førte spesielt til betydelig oppfølging i form av konsesjons-søknad og stillingstaken til fusjon av verdipapirfond og for øvrig betydelig omarbeidelse av fondsstrukturen i konsernet. Dette har i perioder resultert i lange saksbehandlingstider for endringer av fondsvedtekter. Saksbehandlingstidene ble imidlertid redusert i andre halvår 2004.

Forenklet prospekt

Endringene i UCITS-direktivet har ført til at forvaltningsselskapene er pålagt å utarbeide forenklet prospekt for hvert verdipapirfond. Bestemmelser om dette er inntatt i forskrift av 28. juli 1994 nr. 750 om prospekt for verdipapirfond. I forhold til eksisterende fond gjaldt dette først fra 31. desember 2004. Detaljer i krav til innhold i forenklet prospekt følger av EU-kommisjonens anbefalinger 2004/384/EC av 27. april 2004. Kredittilsynet har satt i gang et arbeid for å vurdere nødvendige endringer i regelverket som følge av anbefalingen. Forslag til nødvendige tilpasninger vil bli oversendt Finansdepartementet i løpet av første kvartal 2005.

Forskriftsendringer

Kredittilsynet ser det som vesentlig at kjøpere av andeler i fond får nødvendig informasjon om sine investeringer. Forskrift av 13. august 2003 nr. 1045 pålegger forvaltningsselskapene å sørge for periodisk rapportering til andelseiere. Forskriften har trådt i kraft, men vil først gjelde informasjon om andelseiernes beholdning for andre halvår 2004.

Forskrift av 18. februar 2004 nr. 428 om krav til og beregning av startkapital og ansvarlig kapital for forvaltningsselskap for verdipapirfond trådte i kraft 1. juli 2004. Minstekrav til startkapital for forvaltningsselskapene skal fortsatt være et beløp i norske kroner som tilsvarer 125.000 euro. I tillegg følger det av forskriften at kravet til ansvarlig kapital vil øke dersom forvaltningskapitalen kommer over en viss størrelse.

Verdipapirfondloven § 6-4 åpner for forvalterregistrering i verdipapirfonds andelseierregister. Dette er det gitt nærmere regler om i forskrift av 18. desember 2003 nr. 1638 som trådte i kraft 1. januar 2004. Dersom en forvalter skal kunne stå oppført i et andelseierregister i stedet for den reelle eieren av en fondsandel, må forvalter ha tillatelse etter forskriften. Dersom verdipapirfondsandeler er registrert i Verdipapirsentralen må forvalter ha tillatelse etter både verdipapirfondloven § 6-4 og den tilhørende forskriften, samt lov av 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle instrumenter (verdipapirregisterloven) § 6-3. Departementet har sendt på høring forslag til forskrift om forvalterregistrering i verdipapirregistre for finansielle instrumenter med høringsfrist 5. mars 2004. Høringsnotatet ble utarbeidet av Kredittilsynet.

Forslag om nye rammebetingelser

Verdipapirfondloven med forskrifter angir hvilke finansielle instrumenter fond kan plassere midler i, og har krav til likvid plassering og risikospredning. Loven har sterke begrensninger på hvor mye og til hvilke formål et fond kan låne, og den setter forbud mot salg av finansielle instrumenter som fondet ikke eier.

Derivateksponering kan ikke overstige eksponeringen fra fondets øvrige plasseringer, og valutaderivater kan bare brukes til sikring. Reglene gir i liten grad adgang til dispensasjon og umuliggjør høyt belånte porteføljer, åpne valutaposisjoner og direkteplassering i eiendom og råvarer. Det er i tillegg sterke restriksjoner på shortsalg.

Etter anmodning fra Finansdepartementet utarbeidet Kredittilsynet i 2004 forslag om endringer i reguleringen av verdipapirfond som innebærer at nye produkter kan tilbys. Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet forslag til endring av forskrift av 8. juli 2002 nr. 800 om verdipapirfonds handel med derivater (derivatforskriften). Forslaget gir regler om UCITS-fonds adgang til dekket shortsalg når det gjelder visse derivater.

Kredittilsynet sendte også et omfattende utredningsarbeid om spesialfond med forslag til endringer i verdipapirfondloven og forskrifter til Finansdepartementet i november 2004. Forslaget

åpner for at norske forvaltningsselskaper skal kunne tilby fond som kan innebære en høyere risiko enn det som tillates i dag. Videre innebærer forslaget at det overfor profesjonelle investorer skal kunne tilbys fond med blant annet adgang til shortsalg, låneoptak og utvidet bruk av derivater. Det er foreslått at lovens plasseringsregler, og dermed kravet til spredning og begrensning av risiko hovedsakelig ikke blir anvendt. Reglene erstattes med et krav om at det enkelte spesialfonds vedtekter skal angi strategi, risikorammer og retningslinjer for styring av risiko. Etter forslaget skal depotmottaker kontrollere at spesialfondets strategi, risikorammer og retningslinjer for styring av risiko blir overholdt, og påse at brudd blir rapportert til andelseiere og Kredittilsynet. Det er foreslått egne regler for venturefond. I tillegg er det foreslått at utenlandske hedgefond som er etablert i land Kredittilsynet har tilsynssamarbeid med, skal få utvidet adgang til markedsføring i Norge overfor profesjonelle investorer.

Markedets infrastruktur

Kredittilsynet har tilsyn med Verdipapirsentralen ASA (VPS), Oslo Børs ASA, NOS Clearing ASA (NOS), Nord Pool ASA, Nord Pool Clearing ASA og International Maritime Exchange ASA (Imarex).

Handelen i fraktderivatmarkedet økte markant i 2004. Dette førte til en betydelig økning i handelen på Imarex og i clearingen gjennom NOS. Sommeren 2004 stengte NOS posisjonen til ett av sine medlemmer fordi medlemmet ikke var i stand til å stille tilstrekkelig sikkerhet for sine oppgjørsforpliktelser overfor oppgjørssentralen. Stengningshandelen påførte NOS et betydelig tap på ca. 55 millioner, som tilsvarte om lag 50 prosent av egenkapitalen. Kredittilsynet påla NOS å øke kapitalen til et betryggende nivå. NOS inngikk i januar 2005 avtaler med VPS og Imarex om tilførsel av kapital. Økningen i handlet og cleared volum i fraktderivatmarkedet, kombinert med betydelige prissvingninger i markedet tilsier at Kredittilsynet følger utviklingen i fraktderivatmarkedet nøye framover.

NOS fungerer i dag som en sentral motpart for oppgjøret i derivatmarkedet på Oslo Børs. I motsetning til hva som er tilfelle i de fleste andre europeiske land er det ingen tilsvarende oppgjørsordning for aksjer i Norge eller Norden for øvrig. Sammen med sentrale aktører i verdipapirmarkedet har VPS utredet behovet for å etablere en oppgjørsordning med sentral motpart i det norske verdipapirmarkedet. Utredningen konkluderer med at behovet ikke er til stede i tilstrekkelig grad. En tilsvarende utredning i Sverige konkluderer med det samme.

Børsene i Stockholm, Helsinki og København har slått seg sammen til ett konsern. Det finske verdipapirregisteret har også innledet et samarbeid med det svenske verdipapirregisteret. Disse endringene har innvirkning på organiseringen av infrastrukturen i det nordiske verdipapirmarkedet.

I kraftderivatmarkedet er det fremdeles et høyt prisnivå og store prissvingninger. Det er derfor nødvendig at Kredittilsynet følger dette markedet også i framtiden. Kredittilsynet samarbeider med Konkurransetilsynet og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om tilsyn med kraftmarkedet. Samarbeidsforumet har kvartalsvise møter hvor aktuelle tilsynsproblemer behandles.

Nord Pool Clearing har tegnet en kredittforsikring som skal dekke eventuelle tap dersom en eller flere clearing-medlemmer misligholder sine forpliktelser overfor oppgjørssentralen. Kredittsikringsavtalen ble inngått i februar 2004 og har en gyldighet på tre år. Forsikringen avlaster oppgjørssentralens risiko betydelig.

Nord Pool startet handel med grønne sertifikater som tilknyttet virksomhet i mars 2004. Det har vært få handler så langt, men enkelthandlene har vært store. Nord Pool har søkt om konsekvensendring for å kunne omsette CO₂-kvoter og notere CO₂-kvotederivater fra januar 2005.

I 2004 gjennomførte Kredittilsynet IT-tilsyn hos Nord Pool Clearing, NOS og VPS.

Etter tilråding fra Kredittilsynet gav Finansdepartementet DnB NOR ASA dispensasjon inntil videre fra eierbegrensningsreglene i børsloven og verdipapirregisterloven til å eie eksisterende aksjeposter i Oslo Børs Holding ASA og Verdipapirsentralen Holding ASA. Videre har Kredittilsynet gitt tilråding til Finansdepartementet om at Statsnett SF og Affärsverket Svenska Kraftnät på nærmere vilkår gis forlenget dispensasjon til hver å eie 50 prosent av aksjene i Nord Pool ASA. Tilsvarende tilrår Kredittilsynet at Nord Pool ASA gis forlenget dispensasjon til å eie samtlige aksjer i Nord Pool Clearing ASA.

Tilsyn med de alminnelige atferdsreglene i verdipapirhandelloven

Tilsynsarbeidet på området skal sikre etterlevelse av de generelle atferdsreglene i verdipapirhandelloven. Sentralt står reglene om ulovlig innsiddehandel, kursmanipulering og tilbørlig informasjonshåndtering. Bestemmelser om meldepliktig og flaggepliktig verdipapirhandel følges også opp. Dette innebærer at tilsynsvirkosomheten er rettet mot en vid krets: investorer, utstedere og deres samarbeidspartnere, inkludert verdipapirforetakene. Målet er å avdekke og forfølge ulovlig opptreden i verdipapirmarkedet og, så langt atferdsbestemmelsene kommer til anvendelse, i markedene for frakt- og kraftderivater. Gjennom tilsynsarbeidet er det et mål å tilkjennegi overfor potensielle lovbrutere at overtredelse er forbundet med risiko, samt bidra med andre tiltak som antas å ha en preventiv virkning i forhold til lovovertrerdelse.

Tilsynsoppgaver

Mange av atferdsakene som ble utredet i 2004, var oversendt fra Oslo Børs. Ifølge avtale mellom Oslo Børs og Kredittilsynet skal terskelen for mistanke før oversendelse til Kredittilsynet være lav. Kredittilsynet undersøkte i 2004 en rekke saker hvor det forelå mistanke om overtredelse av innsiddebestemmelsen. Enkelte av disse undersøkelsene var tidkrevende. Dette gjaldt særlig saker hvor undersøkelsene måtte rettes mot utlandet.

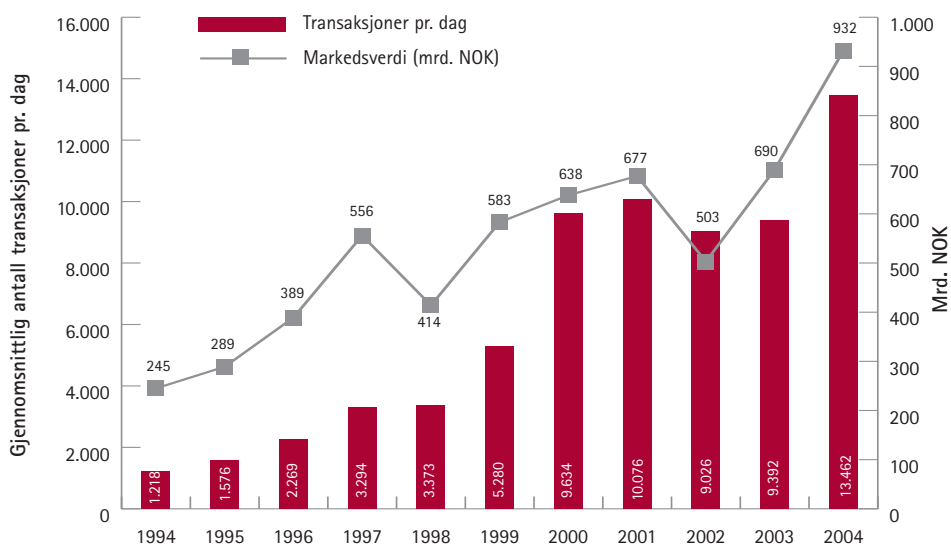
Kredittilsynet benyttet seg flere ganger i 2004 av samarbeidsavtaler med utenlandske tilsynsmyndigheter i forbindelse med undersøkelser. Tilsvarende bistod Kredittilsynet i flere tilfeller utenlandske tilsynsmyndigheter i deres undersøkelser. Bistanden bestod både av informasjonsinnhenting og tilrettelegging av intervjuer med personer bosatt i Norge.

I 2004 undersøkte Kredittilsynet flere saker hvor det forelå mistanke om kursmanipulering. En av disse sakene gjaldt mistanke om kursmanipulering i derivatmarkedet for kraft. Morgan Stanley Capital Group Inc. ble anmeldt til ØKOKRIM, men saken ble returnert til Kredittilsynet da ØKOKRIM ikke hadde kapasitet til å ta den inn. Saken endte med et offentlig brev der Kredittilsynet kritiserte selskapets atferd. Det ble i brevet blant annet pekt på det kritikkverdige i å selge store volum i løpet av kort tid, samt å legge inn salgsordre i sluttsekundene av handleperioden.

I løpet av 2004 ble én sak oversendt påtalemyndigheten hvor det forelå skjellig grunn til mistanke om ulovlig innsiddehandel og/eller brudd på taushetsplikten. Videre ble to saker om kursmanipulering oversendt. Når det gjelder brudd på meldepliktig verdipapirhandel ble 8 saker politianmeldt i 2004. I løpet av året kom det inn 93 saker fra Oslo Børs om meldeplikt, mot 161 saker i 2003 og 326 saker i 2002. Selv om framgangsmåten for registrering av saker ble noe endret i slutten av 2002, er det likevel en reell nedgang i antall oversendte saker fra Oslo Børs. Nedgangen i antall overtredelser skyldes formodentlig økt bevissthet hos aktørene som må ses i lys av Oslo Børs' og Kredittilsynets aktive oppfølging ved mulige brudd på regelverket. I 2004 ble 6 saker om meldepliktig verdipapirhandel mot utstederselskaper og personer avgjort ved forelegg.

Det ble avsagt 4 fellede straffedommer i 2004 for overtredelse av innsiddebestemmelsen. Dommene er rettskraftige. Videre ble det avsagt én fellede straffedom for overtredelse av forbudet mot kursmanipulering. Dommen er rettskraftig. Det ble også vedtatt et forelegg i 2004 for overtredelse av forbudet mot kursmanipulering. Kredittilsynet sendte også i flere tilfeller advarsler til foretak for tilbørlig håndtering av innsiddeinformasjon.

Figur 3: Omsetning og antall handler ved Oslo Børs

Kilde: Oslo Børs

Kredittilsynet undersøkte flere tilfeller av brudd på flaggepliktig verdipapirhandel i 2003. Overtredelsene som ble avdekket, var ikke av alvorlig karakter. Kredittilsynet gav derfor kun advarsler.

I november 2004 benyttet Kredittilsynet for første gang adgangen til å beslutte vinningsavståelse. Avståelsen var rettet mot et aksjeselskap som hadde fått en uberrettiget gevinst som følge av innsidehandel.

Kredittilsynet oversendte Finansdepartementet i mars 2004 utkast til høringsnotat med forslag til hvordan markedsmissbruksdirektivet (2003/6/EF) kan implementeres i norsk rett. Etter en høringsrunde fremmet departementet i Ot.prp. nr. 12 (2004-2005) sitt forslag til endringer i verdipapirhandelloven. Forslaget som i hovedsak bygger på Kredittilsynets høringsbrev, ble fastsatt i januar 2005.

I juni 2004 sendte Kredittilsynet utkast til høringsnotat med forslag til hvordan prospektdirektivet (2003/71/EF) kan implementeres i norsk rett til Finansdepartementet. Utkastet ble utarbeidet av en arbeidsgruppe nedsatt av Kredittilsynet. Direktivet omfatter krav til utforming, innhold, godkjenning og offentliggjøring av prospekter. Lovforslaget fra Finansdepartementet er ventet tidlig i 2005.

Kredittilsynet har informert om regelverket og virksomhetens arbeid med prospekt- og markedsmissbruksdirektivene, blant annet gjennom et presseseminar i juni 2004. I desember 2004 arrangerte Kredittilsynet et seminar i samarbeid med Oslo Børs om regelverk og implementering av markedsmissbruksdirektivet. Seminaret var rettet mot markedsaktører som utstedere og verdipapirforetak samt journalister.

Også i 2004 ble samarbeidet mellom Kredittilsynet, Oslo Børs og ØKOKRIM videreutviklet, blant annet gjennom felles seminarer for medarbeiderne. Kredittilsynet har dessuten etablert et godt samarbeid med Nord Pool. Målet med samarbeidet mellom virksomhetene er å effektivisere den samlede markedsovervåkingen. Temaer som ble drøftet omfattet rutiner, prioriteringer og rettslige problemstillinger knyttet til virksomhetenes arbeid.

2001 2002 2003 2004

2005 2006 2007 2008 2009

2001 2002 2003 2004

RE

gnskapstilsyn

– børsnoterte foretak

Fra og med 2005 må børsnoterte foretak benytte de internasjonale regnskapsstandardene (International Financial Reporting Standards - IFRS) når de avlegger konsernregnskap. Nasjonale håndhevingsorgan blir etablert for å kontrollere at foretakene anvender IFRS på en tilfredsstillende måte, og for å styrke tilliten til de avlagte regnskapene. I Norge har Stortinget vedtatt at Kredittilsynet skal ivareta denne kontrollfunksjonen.

Kontroll med børsnoterte foretaks finansielle rapportering

En viktig del av EUs finansielle handlingsplan for et velfungerende marked for kapital- og investeringstjenester innenfor EØS-området er å sikre investorenes interesser slik at kapitalmarkedene i Europa øker i volum og har god likviditet. Den såkalte IAS-forordningen (International Accounting Standards) er en del av dette og innebærer at alle børsnoterte foretak fra og med 2005 må benytte de internasjonale regnskapsstandardene (IFRS - International Financial Reporting Standards) ved utarbeidelse av konsernregnskap. Målsettingen er at regnskapene på sikt skal bli mer sammenliknbare og gi et bedre bilde av virksomheten og den finansielle stillingen enn dagens regler. Norge har med virkning fra 1. januar 2005 implementert IAS-forordningen gjennom endringer i regnskapsloven og verdipapirhandelloven. Endringene medfører vesentlige endringer i prinsippene for regnskapsføringen i forhold til dagens regler, og innebærer betydelige utfordringer for de regnskapspliktige og deres revisorer.

For å styrke tilliten til avlagte regnskaper skal det også opprettes nasjonale håndhevsorganer som skal kontrollere at foretakenes anvendelse av IFRS er tilfredsstillende. I Norge er det Kredittilsynet som skal utføre kontrollen med den finansielle rapporteringen. Kredittilsynet får med dette et betydelig større mandat og nedslagsfelt, blant annet ved et direkte forhold til alle norske børsnoterte selskaper og indirekte til deres investorer. Dette innebærer utfordringer når det gjelder kompetanse, arbeidsmetoder og informasjon til og kommunikasjon med disse gruppene. Strategisk får dermed Kredittilsynet en klarere todeling enn før med finansnæringen på den ene siden og verdipapirmarkedet på den andre.

Regnskapskontrollen skal gjennomføres etter de samme standardene i hele EØS-området. Blant annet har det som målsetting å gi investorene økt sikkerhet for at regnskapene er til å stole på. Det er den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn (Committee of European Securities Regulators - CESR) som på oppdrag fra EU-kommisjonen utarbeider standardene på dette området. Kredittilsynet vil i arbeidet sitt legge til grunn de standardene som utarbeides i CESR, og vil legge betydelig vekt på internasjonalt samarbeid på dette området.

I 2004 forberedte Kredittilsynet ivaretagelsen av de nye oppgavene. Forberedelsene foregikk hovedsakelig gjennom et prosjektarbeid med deltakere fra flere av Kredittilsynets avdelinger og fagområder, og det var en løpende kommunikasjon med Oslo Børs. Et eksternt konsulentfirma var engasjert som rådgivere.

Organisatorisk blir disse nye arbeidsoppgavene innpasset sammen med dagens regnskapsgruppe, og det vil bli opprettet en egen seksjon for regnskapstilsyn i Avdeling for regnskaps- og revisortilsyn. Seksjonen blir i første omgang styrket med fire rådgivere/seniorrådgivere med IFRS-kompetanse, en erfaren jurist, samt leder for seksjonen. En viktig del av Kredittilsynets ressurser blir IFRS-ekspertutvalget. Finanskomiteen forutsatte i Innst.O.nr. 17 (2004-2005) at det skal oppnevnes et ekspertutvalg som støtte for Kredittilsynet. Utvalget skal oppnevnes av Finansdepartementet, og det skal utarbeides retningslinjer for utvalgets arbeid.

Det skal fastsettes en forskrift med hjemmel i verdipapirhandelloven som skal regulere Kredittilsynets virksomhet på dette området. Forskriften ble sendt på høring ved årsskiftet.

Hva kontrollen omfatter

Kontrollen omfatter alle norske utstedere, det vil si foretak som er norskregistrerte, som er notert på børs eller autorisert markeds plass i Norge eller i regulert marked i annet EØS-land. Både utstedere som er notert og som har søkt om notering, er omfattet. Utenlandske foretak som er notert på Oslo Børs vil ikke være del av kontrollordningen. Det legges til grunn at staten ikke omfattes av kontrollen. Også kommuner og fylkeskommuner ligger utenfor kontrollens virkeområde, jf. kontrollens formål. Det samme gjelder kommunale og interkommunale foretak/selskaper. Statsforetak vil imidlertid være omfattet av kontrollordningen.

Det er i utgangspunktet foretakenes periodiske rapportering som omfattes, det vil si årsregnskapet (både på konsern- og selskapsnivå), årsberetningen og delårsregnskapene. Når det gjelder selskapes løpende rapportering til markedet om kursensitive forhold, omfattes ikke det av regnskapskontrollen. Her er det andre EU-regler som tillegger Kredittilsynet en sentral rolle, blant annet markedsmisbruksdirektivet.

Innretning og opplegg for regnskapskontrollen

Den overordnede målsettingen med innføring av IFRS er å sikre et mer effektivt verdipapirmarked. Kredittilsynet vil derfor prioritere vesentlige problemstillinger som må antas å være av betydning for investorer og markedet. I praksis vil dette innebære at oppmerksomheten rettes mot forhold som kan indikere vesentlig feilvurderte eiendeler og vesentlig feilvurderte forpliktelser, og at vesentlighetsbetraktninger i arbeidet med å identifisere feil vil ligge på et relativt høyt nivå. Når feil først er identifisert vil dette bli fulgt opp etter en konkret vurdering og på betydelig lavere vesentlighetsnivåer.

Når det gjelder hvilke selskaper som skal velges ut for kontroll, vil det være nødvendig med en kombinasjon av teknikker. Det legges opp til en tredelt modell:

- noen selskaper velges ut som følge av reaksjoner fra andre aktører og innrapporteringer
- noen selskaper velges ut basert på en systematisk risikoanalyse som gjennomføres på årlig basis
- alle selskaper må regne med å bli valgt ut etter et systematisk rotasjonsprinsipp innenfor en gitt tidsperiode

Dette er utvalgsteknikker som Kredittilsynet har erfaring med på alle tilsynsområder.

Informasjon til og kommunikasjon med markedet

Informasjon til og kommunikasjon med markedet og viktige brukergrupper er av stor betydning, ikke minst av hensyn til tilliten til kapitalmarkedet. Informasjonsarbeidet vil være en kombinasjon av informasjon på Kredittilsynets nettsted, gjennom rundskriv, pressemeldinger, formålsrettede seminarer og foredragsvirksomhet samt årsrapportering. I tillegg vil det være direkte kontakt med alle de børsnoterte foretakene.

RE visjon

Kredittilsynets oppgaver i forhold til revisorer omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til lovkravene som gjelder for yrkesgruppen, samt registerføring og tilsyn. Tilsynet omfatter kontroll av at revisor ivaretar sin uavhengighet, og utfører arbeidet på en tilfredsstillende måte og i samsvar med lov, forskrift og god revisjonskikk.

Revisorbransjen er preget av en strukturell todeling; noen få store internasjonale revisjonsselskaper, som blant annet er revisorer for de fleste børsnoterte foretakene og andre foretak av offentlig interesse, og et stort antall mindre revisjonsselskaper som hovedsakelig har revisjonen av små og mellomstore selskaper.

Forvaltningsvirksomheten i 2004

Revisorloven stiller blant annet krav om godkjent teoretisk utdanning og tre års variert praksis for å bli godkjent revisor. Utøvende revisorer må stille sikkerhet på 5 millioner kroner og oppfylle krav om til enhver tid 105 timers etterutdanning i de foregående tre kalenderårene. For godkjenning av revisjonsselskaper er det blant annet krav om at selskapet skal være eid med mer enn 50 prosent av godkjente revisorer og at flertallet i styret skal bestå av godkjente revisorer. Det er dessuten spesielle vedtektskrav og krav til økonomisk vederheftighet. Godkjenningen av revisorer er en sentral oppgave.

Tabell 13: Antall godkjente revisorer og revisjonsselskaper

Revisorer	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	Godkjenning i 2004
Statsautoriserte	2.107	2.177	2.325	169
Registrerte	2.899	2.977	3.033	151
Revisjonsselskaper	507	514	518	50

Revisorenes rapporteringsplikt til politiet har økt. Med virkning fra 1. januar 2004 omfatter hvitvaskingsloven også revisorene. Dette innebærer at revisor har plikt til å rapportere mistanke om hvitvasking eller utbytte fra straffbare forhold til ØKOKRIM. Rapporteringsplikten innebærer noen avgrensings spørsmål som ennå ikke er avklart. I følge ØKOKRIM hadde revisorer rapportert 18 saker som knyttet seg til hvitvasking.

Kredittilsynet sendte i 2004 et forslag til Finansdepartementet om innføring av rapporteringsplikt til politiet for revisor ved mistanke om nærmere avgrensede alvorlige straffbare forhold. Departementet bad Kredittilsynet høsten 2003 om å behandle og utrede et forslag fra ØKOKRIM om å endre gjeldende revisorlov § 6-1 fjerde ledd om revisors rapporteringsrett, og innføre en generell rapporteringsplikt til politiet ved mistanke om straffbare forhold. Kredittilsynets forslag til departementet er en bestem-

melse om rapporteringsplikt som er nærmere avgrenset og presisert i forhold til forslaget fra ØKOKRIM. Forslaget er at en rapporteringsplikt for revisor kun skal omhandle mer alvorlige straffbare forhold og hovedsakelig omfatte tilfeller av mistanke om straffbare forhold begått av den revisjonspliktige, eller personer i den revisjonspliktiges ledelse/styre eller betydelige aksjonærer. I tilfeller hvor det er den revisjonspliktige selv som er den fornærmede, for eksempel ved underslag fra en ansatt, skal den revisjonspliktige selv fortsatt avgjøre om forholdet bør politianmeldes.

Samtidig foreslås det å beholde gjeldende rapporteringsrett for tilfeller som ikke omfattes av den foreslåtte rapporteringsplikten. Dette innebærer at revisor også ved mistanke om andre straffbare forhold kan rapportere disse til politiet uten å komme i konflikt med revisors taushetsplikt.

Tilsynsvirksomheten i 2004

Ved tilsyn blir det lagt vekt på at virksomheten blir drevet i henhold til krav i lov, forskrift og god revisjonsskikk. Dette innebærer blant annet en grundig vurdering av følgende punkter:

- om revisor har en hensiktsmessig metodikk for revisjonsarbeidet
- at innhentede revisjonsbevis (utførte revisjonshandlinger) er tilstrekkelige
- at revisors vurderinger og konklusjoner samsvarer med resultatet av de utførte revisjonshandlingene
- at det foreligger tilfredsstillende dokumentasjon for revisjonen

I 2002 ble det etablert en samordning av Kredittilsynets tilsynsvirksomhet og Den norske Revisorforenings (DnR) kvalitetskontroll med revisorer. Retningslinjene for ordningen innebærer blant annet at alle revisorer med revisjonsansvar og medlemskap i DnR, fra og med 2003 skal kontrolleres i løpet av perioder på fem år. Erfaringene fra dette samarbeidet har vært gode. Dersom resultatet av kontrollen hos enkeltrevisorer kan kvalifisere til tilbakekalling av godkjenning som revisor, avslutter DnR saken og oversender den til Kredittilsynet for videre oppfølging. Som et resultat av DnRs kontroller i 2003 ble det oversendt 4 saker til Kredittilsynet. Kredittilsynets etterfølgende saksbehandling førte til at 1 revisor fikk inndratt bevillingen, og 3 revisorer frasa seg sine bevillinger.

I 2004 gjennomførte DnR kvalitetskontroll hos 293 revisorer. Resultatet ble at 268 revisorer ble godkjent, 22 fikk merknader og varsel om ny kontroll, mens 2 revisorsaker ble oversendt Kredittilsynet for videre oppfølging. Én revisor meldte seg ut av DnR før kontrollrapportene var sluttbehandlet.

DnR skal ifølge retningslinjene publisere en rapport om kontrollarbeidet. Rapporten for 2004 er gjengitt på side 53 i Kredittilsynets årsmelding.

Kredittilsynet prioriterer tilsyn på grunnlag av innrapporteringer – hovedsakelig fra Skatteetaten, bobestyrere i konkursbo og revisjonsklienter – og signaler fra for eksempel medieomtale. Antallet slike saker har økt betydelig de siste årene. Ellers blir det lagt stor vekt på tilsyn rettet mot de største revisjonsselskapene der det hovedsakelig blir gjennomført tematisyn på utvalgte kontrollområder.

I 2004 ble det behandlet 138 tilsynssaker, hvorav 65 var basert på stedlig tilsyn. Kredittilsynet mottok 84 innrapporteringer på revisorer i 2004, mot 65 innrapporteringer i 2003. Antall innrapporteringer har økt betydelig de siste årene. I 2004 var økningen på ca. 30 prosent i forhold til 2003.

Det dokumentbaserte tilsynet som ble gjennomført høsten 2003, avdekket at 212 revisorer ikke hadde oppfylt kravene til etterutdanning. I tillegg ble det avdekket noen tilfeller der revisor ikke hadde stilt tilstrekkelig sikkerhet. Kredittilsynet forhåndsvarslet derfor mange vedtak om tilbakekalling av godkjenning og pålegg om at revisor måtte fratse som oppdragsansvarlig. Resultatet av

Kredittilsynets oppfølging førte til at 1 revisor fikk inndratt bevillingen, 14 revisorer ble pålagt å fratse som oppdragsansvarlig, 6 revisorer ble sterkt kritisert og 3 revisorer fikk kritiske merknader. Kredittilsynet aksepterte at ytterligere 6 revisorer enten sa fra seg bevillingen frivillig, eller frivillig fratradte som oppdragsansvarlig.

Utbredelsen av manglende etterutdanning gjorde at Kredittilsynet høsten 2004 utarbeidet et eget rundskriv om etterutdanning som ble sendt til alle godkjente revisorer.

Med virkning fra 1. januar 2002 overtok staten alle sykehus som fylkeskommunene hadde drevet. Gjennom vedtak av helseforetaksloven ble det lagt et lovgrunnlag for å etablere 5 helseregioner bygget opp etter en form for konsernmodell hvor det i hver region ble etablert et selskap eid av staten og kalt regionalt helseforetak (RHF). Disse overtok eierinteressene til de offentlig eide helseforetakene (HF) i regionen. Revisjonen av hver av disse 5 regionene ble satt ut på anbud i det private revisjonsmarkedet.

På bakgrunn av dette gjennomførte Kredittilsynet et tematisyn rettet mot revisjonen av helseforetakene. Tilsynsarbeidet ble påbegynt sommeren 2004. De stedlige tilsynene, som omfattet regnskapsårene 2002 og 2003 for alle de fem regionale helseforetakene og et utvalg av underliggende helseforetak, ble gjennomført i løpet av høsten 2004. Endelige konklusjoner vil foreligge i 2005. Det er imidlertid ikke avdekket mangler ved den utførte revisjonen av en slik art at revisor ikke har hatt tilstrekkelig underbyggende grunnlag for revisjonsberetningene som er avgitt.

Tabell 14: Tilbakekalling av godkjenning som revisorer

Revisorer	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004
Statsautoriserte revisorer	0	1	0	0
Registrerte revisorer	7	5	3	4
Revisjonsselskaper	2	8	1	0

Kredittilsynet
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

The Norwegian Institute of
Public Accountants

P.O. Box 5864 Majorstuen
N-0308 OSLO
Pilestredet 75 D
Telephone: +47 23 36 52 00
Fax: +47 22 69 05 55
firmapost.dnr@revisornett.no

Oslo, 25. januar 2005
Vår ref.: HS/kr

ÅRSRAPPORT OM KVALITETSKONTROLL ÅRET 2004

Det vises til "Retningslinjer for samarbeid mellom Kredittilsynet og DnR om kvalitetskontroll av oppdragsansvarlige revisorer". Med henvisning til disse retningslinjene fremlegger styret i Den norske Revisorforening med dette en oversikt over resultatene av gjennomført kvalitetskontroll i 2004.

ORGANISERINGEN AV ÅRETS KONTROLLER

Opplegget for kontrollen er beskrevet i "Detaljert opplegg for kvalitetskontrollen 2004" som er lagt ut på www.revisornett.no. Opplegget er bygd opp for å kontrollere etterlevelse av revisjonsstandardene og med fokus på bestemmelser i Revisorloven om revisorenes økonomiske forhold, uavhengighet, sikkerhetsstillelse og etterutdanning

Kontrollørkorpset har bestått av 30 personer, statsautoriserte- og registrerte revisorer, alle med bred faglig bakgrunn.

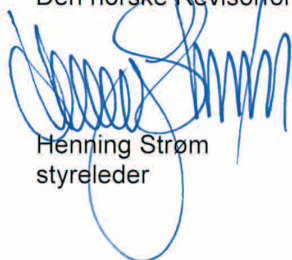
UTVELGELSE FOR KONTROLL

Kvalitetskontrollordningen omfattet 1439 oppdragsansvarlige medlemmer i 2004. (1383 i 2003) Basert på samme utvalgsmetode som tidligere ble 280 medlemmer tilfeldig trukket ut for ordinær kontroll. Det skulle gjennomføres oppfølgingskontroll av 18 medlemmer etter at ordinær kontroll og oppfølgingskontroll i 2003 avdekket mangler. Av disse er 1 ekskludert, 2 har avsluttet revisjonsvirksomheten og 2 kontroller er utsatt til 2005, slik at det er gjennomført 13 oppfølgingskontroller i 2004. 1 av disse meldte seg ut av DnR før styret fikk sluttbehandlet kontrollrapportene.

RESULTAT AV KONTROLLENE

	Antall	%
Utmelding – Kredittilsynet er informert	1	0,3
Godkjent	268	91,5
Mangler – handlingsplan og ny kontroll	22	7,5
Oversendes Kredittilsynet for videre oppfølging	2	0,7
Sum utførte kontroller	293	100

Med vennlig hilsen
Den norske Revisorforening

Henning Strøm
styreleder

2017 2018 2019 2020 2021

1021 1121 1221

221 421 521 6

RE

regnskapsførerervirksomhet

Kredittilsynets oppgaver i forhold til regnskapsførere omfatter godkjenning av enkeltpersoner og foretak i henhold til de lovkravene som gjelder for yrkesgruppen samt registerføring og tilsyn. Tilsyn omfatter kontroll av at virksomheten drives i samsvar med lov og forskrift, og at den foregår på en hensiktsmessig og betryggende måte.

Forvaltningsvirksomheten i 2004

Lov om autorisasjon av regnskapsførere regulerer virksomhet som påtar seg regnskapsføring for andre i næring. For å bli autorisert regnskapsfører blir det stilt krav om høyere økonomiutdanning tilsvarende 40 vekttall/120 studiepoeng og relevant praksis tilsvarende to årsverk. Autorisasjonsordningen for regnskapsførere er en omfattende forvaltningsmessig oppgave. Regnskapsførerregisteret bestod pr. 31.12.2004 av 9.266 enheter, som fordeler seg på 6.724 enkeltpersoner og 2.542 selskaper.

På bakgrunn av vurderinger fra blant annet Kredittilsynet og forslag til endringer i regnskapsførerloven i 2002, fremmet Regjeringen i St.prp. nr. 63 (2003-2004) forslag om å flytte autorisasjonsordningen for regnskapsførere fra Kredittilsynet til Skatteetaten. Stortinget bad imidlertid i vedtak 18. juni 2004 Regjeringen videreføre autorisasjonsordningen for regnskapsførere med uendret organisering.

I etterkant av Stortingets vedtak vurderte Kredittilsynet det opprinnelige subsidiære lovforslaget på nytt. Etter at dette forslaget ble framsatt høstet Kredittilsynet ytterligere erfaring med forvaltning av regnskapsførerloven. Kredittilsynet fant det derfor hensiktsmessig å justere forslaget noe, blant annet ved å ta inn nye forslag til endringer i regnskapsførerloven. Det justerte lovforslaget ble oversendt Finansdepartementet 22. september 2004. Lovendringsforslaget ble sendt på høring 16. desember 2004.

Lovendringsforslaget innebærer blant annet et klarere fundament for regnskapsførervirksomhet og hvilke plikter som påhviler autoriserte regnskapsførere.

Tabell 15: Antall godkjente regnskapsførere og regnskapsførerselskaper

	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004	Godkjenning i 2004
Personer	6.201	6.598	6.724	496
Foretak	2.415	2.566	2.542	227

Ulovlig regnskapsførervirksomhet

Det har vært en markant økning i antallet innrapporteringer som gjelder ulovlig utøvelse av regnskapsførervirksomhet. Fra 2003 har antallet innrapporteringer økt med hele 94 prosent. Etter det Kredittilsynet erfarer, utøves det fortsatt i ikke ubetydelig omfang eksternt regnskapsførervirksomhet uten offentlig autorisasjon som regnskapsfører.

Ulovlig regnskapsførervirksomhet blir fulgt opp når det rapporteres inn til Kredittilsynet, ved behandling av autorisasjonssøknader fra enkeltpersoner og ved andre undersøkelser som Kredittilsynet utfører. I 2004 ble det mottatt 74 innrapporteringer om ulovlig virksomhet. Hovedsakelig mottas innrapporteringene fra skattemyndighetene. I tilfeller der Kredittilsynet mener det er grunn til mistanke om ulovlig regnskapsførervirksomhet, blir

regnskapsførerne pålagt å redegjøre for virksomheten. Der ulovlig regnskapsførervirksomhet blir konstatert, gir Kredittilsynet etter en nærmere vurdering pålegg om stans av virksomheten. Forholdet vil i alvorlige tilfeller kunne bli politianmeldt. På dette grunnlaget anmeldte Kredittilsynet ett forhold til politiet i 2004. To anmeldelser fra 2003 er fortsatt under etterforskning, mens det i ett tilfelle i 2004 ble ilagt forelegg om inndraging hos en regnskapsfører pålydende kr 100.000,-. I tillegg gav Kredittilsynet med hjemmel i kredittilsynsloven i alt 9 pålegg om stans av ulovlig regnskapsførervirksomhet i 2004.

Ved undersøkelser i 2004 ble oppfølging av tidligere saker hvor det var gitt pålegg om stans av virksomhet prioritert.

Tilsynsvirksomheten i 2004

Tilsynets primære formål er å bidra til at regnskapsførere også i praksis holder en minimumsstandard i forhold til yrkesutøvelsen sin. I den grad krav som er fastsatt i lov og forskrift ikke blir fulgt, eller yrkesutøvelsen av andre grunner anses for svak, kan Kredittilsynet tilbakekalle godkjenningen som regnskapsfører.

Ved de stedlige tilsynene la Kredittilsynet vekt på hvordan de autoriserte regnskapsførerne innrettet virksomheten sin i forhold til Kredittilsynets tilsynsveiledning (rundskriv), god regnskapsførerskikk, og om de autoriserte regnskapsførerne driver virksomheten sin i samsvar med sentrale deler av regnskapslovgivningen og skatte- og avgiftslovgivningen for øvrig. Kredittilsynets hovedinntrykk etter gjennomførte tilsyn er at regnskapsførernes

driftsopplegg gjennomgående er preget av svakheter. Dette inntrykket er imidlertid ikke representativt for bransjen i sin helhet. Kredittilsynets kontroller er ikke bygget på et tilfeldig utvalg, men på grunnlag av klager og innrapporteringer fra blant annet Skatteetaten. Basert på erfaringer fra Kredittilsynets tilsynsvirkosomhet er inntrykket at regnskapsførerbransjen som helhet er preget av store ulikheter i kvalitet.

I 2003 gjennomførte Kredittilsynet tilsyn med de store landsdekkende regnskapsførerselskapene/-kjedene og -sammenslutningene. Kredittilsynet hadde ingen vesentlige merknader i forhold til disse selskaperes gjennomføring av regnskapsføringen. I 2004 var det oppfølgende kontaktmøter med de ulike aktørene. Kredittilsynet har merket seg at aktørene har etterkommet de merknadene som ble gitt etter de stedlige tilsynene.

Kredittilsynet behandlet i alt 51 tilsynssaker med autoriserte regnskapsførere i 2004, hvorav 28 var basert på stedlige tilsyn. Arbeidet var som tidligere år preget av oppfølgingstilsyn med regnskapsførere som Kredittilsynet tidligere har kritisert, og tilsyn hos regnskapsførere hvor det forelå innrapporteringer fra likningsmyndigheter og andre. Det har vært en merkbar økning i mottatte innrapporteringer på regnskapsførere. Det ble mottatt 70 innrapporteringer på regnskapsførere i 2004, tilsvarende tall for 2003 var 41.

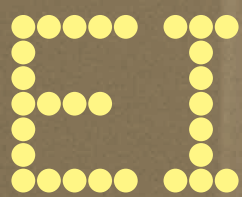
Tilsynsaktiviteten bærer preg av den usikkerheten det har vært rundt autorisasjonsordningen. Kredittilsynet holdt derfor tilsynsaktiviteten i første halvår av 2004 på et lavt nivå og prioriterte kun saker av alvorlig karakter. Som kjent ble autorisasjonsordningen videreført hos Kredittilsynet, og tilsynsaktiviteten ble derfor intensivert i annet halvår.

Høsten 2004 gjennomførte Kredittilsynet et dokumentbasert tilsyn rettet mot regnskapsførerbransjen. Alle autoriserte regnskapsførere og regnskapsførerselskaper måtte sende inn en egenmelding. Hovedformålet med undersøkelsen var å få oversikt over regnskapsførerbransjen med hensyn til struktur og sammensetning. Undersøkelsen ble gjennomført ved elektronisk innlevering via Internett. Dette var første gang Kredittilsynet gjennomførte en så stor undersøkelse basert på elektronisk innlevering. Resultatene av det dokumentbaserte tilsynet vil foreligge første halvår 2005.

Tabell 16: Tilbakekalling av godkjenning som regnskapsfører

	31.12.2001	31.12.2002	31.12.2003	31.12.2004
Tilbakekalling	6	10	3	4
Advarsel	14	7	2	2
Tilbakekalling selskap	–	1	–	–

eiendomsmegling

Tilsynet med eiendomsmegling omfatter foretak som har bevilling til å drive eiendomsmegling og advokater som har stilt sikkerhet for eiendomsmegling, samt boligbyggelag som driver eiendomsmegling med foretaksbevilling og ordinære boligbyggelags formidling av tilknyttede andeler. Det blir ført kontroll med at foretakene, advokatene og boligbyggelagene driver meglingen i samsvar med kravene som følger av lov og forskrift, blant annet at virksomheten er i samsvar med kravet om god meglerskikk. Kontrollen med eiendomsmeglere skjer ved stedlig og dokumentbasert tilsyn. Kredittilsynet er også tillagt forvaltnings- og utredningsoppgaver samt regelverksarbeid.

2004 – et godt år for eiendomsmeglingsbransjen som helhet

Mens det var en viss stagnasjon i bransjen i 2003, særlig som følge av et svakt første halvår, endret dette seg i 2004 ved økt aktivitet. Det var en markant vekst i eiendomsmeglingsforetakenes omsetning og inntekter i første halvår 2004 sammenliknet med samme periode året før. I denne perioden var det størst økning i formidlet verdi hvor det i første halvår 2004 ble formidlet eiendommer for en totalverdi på 94 milliarder kroner. Dette er en økning på 38 prosent, eller 26 milliarder kroner sammenliknet med første halvår 2003. Også meglervederlaget økte sterkt i dette tidsrommet, fra 1.494 millioner kroner i første halvår 2003 til 1.900 millioner kroner i første halvår 2004.

Ved slutten av 2004 var det registrert 578 foretak med bevilning til å drive eiendomsmegling. Det ble utstedt 68 nye bevillinger i 2004, mens 31 foretak opphørte med sin eiendomsmeglingsvirksomhet. Ved slutten av 2004 var det videre 41 ordinære boligbyggelag og 1.178 advokater som hadde stilt sikkerhet for å drive eiendomsmegling.

Fortsatt er det en betydelig årlig nettotilvekst – 37 i 2004 – av nye eiendomsmeglingsforetak, noe som indikerer at eiendomsmeglingsvirksomhet anses som en attraktiv satsningsbransje. Tilveksten skyldes i stor grad "knoppskyting", det vil si at eksisterende foretak, særlig kjeder, utvider virksomheten sin med nye avdelinger. I noen grad går også boligbyggelag, som uten særskilt bevilning kun har lov til å formidle andeler i tilknyttede borettslag, over til full meglingsvirksomhet, og søker særskilt foretaksbevilning.

Normalt er det knyttet betydelige oppstartskostnader til eiendomsmeglingsdrift, og ofte tar det en viss tid før nye foretak får fotfeste i markedet. Utover minstekravene i aksjeloven er det ingen krav til størrelsen på egenkapitalen ved oppstart av eiendomsmeglingsvirksomhet. Disse forholdene, samt at konkurransen er sterk mellom foretakene – spesielt i visse områder hvor tettheten av foretak er særlig høy – gjør at forholdsvis mange eiendomsmeglingsforetak går med driftsunderskudd. Noen foretak kommer også i en situasjon med negativ egenkapital (insuffisiens). Det siste innebærer at retten til å drive eiendomsmegling kan falle bort.

Siden eiendomsmarkedet tok seg opp i 2004, fikk dette naturlig nok også positive konsekvenser for driftsresultatet i foretakene. Mens om lag en tredjedel av foretakene rapporterte negativt driftsresultat for første halvår 2003, var andelen foretak med negativt driftsresultat for første halvår 2004 sunket til 23 prosent.

Det er sjelden Kredittilsynet tilbakekaller bevillinger til å drive eiendomsmegling på grunnlag av insuffisiens, eller at meglingsforetakets bevilning opphører som følge av konkurs. Foretak som ikke oppnår driftsmessig lønnsomhet foretar vanligvis en frivillig og regulert avvikling før tilsynsmyndigheten må sette i verk slike tiltak.

Stedlig tilsyn

Det ble gjennomført 18 inspeksjoner i eiendomsmeglingsforetak og hos advokater i 2004. I tillegg ble det gjennomført ett IT-tilsyn. På grunn av omfattende regelverksarbeid var inspeksjonsvirksomheten også i 2004 lavere enn ønskelig. Det ble ikke i noen tilfeller konstatert særlig alvorlige overtredelser av

regelverket, men for noen foretak ble det reist spørsmål ved om foretakets faglige leder i tilstrekkelig grad utøvde nødvendig kontroll med meglerne. For øvrig ble det påpekt noen svakheter i rutiner knyttet til regnskapsføring av klientmidler og meglingsrutiner.

Alternative meglerkonsepter

Kostnaden ved å benytte eiendomsmeglertjenester oppleves i sin alminnelighet som høy, særlig når megleren har fullt oppdrag hvor han eller hun både forestår salg og oppgjør. Enkelte aktører i og utenfor bransjen har sett det som en interessant forretningsmulighet å tilby såkalte gjør det selv-pakker, hvor boligsel-

ger kan utføre deler av salget selv, vanligvis markedsføring (annonsering), framvisning av boligen, samt mottakelse og aksept av bud. Kontrakt og oppgjør håndteres da av et eiendomsmeglingsforetak, eller av en advokat som har stilt særskilt sikkerhet for eiendomsmegling. Foretak som tilbyr tjenesten til-

byr en detaljert framgangsmåte som selger kan følge fram til og med aksept av bud, inkludert råd og veiledning om forhold som det er særlig viktig å være oppmerksom på i en slik prosess.

Varianter av et slikt konsept lanseres fra tid til annen, men det er i dag bare noen svært få foretak med bevilling til å drive med eiendomsmegling som tilbyr denne tjenesten. Kredittilsynet har inntrykk av at det så langt synes vanskelig å få særlig gjennomslag for dette konseptet, og sannsynligvis ikke blitt noen økonomisk suksess for tilbyderne. Grunnen til at så få boligselgere vil benytte disse tjenestene kan være en kombinasjon av flere faktorer. Boligsalg fordrer ofte teknisk, økonomisk og juridisk innsikt.

Uten profesjonell bistand kan man frykte for å komme i ansvar dersom man gjør feil under salgsprosessen. Det er heller ikke gitt at selger oppnår best mulig pris ved å gjennomføre salget selv i forhold til å engasjere en dyktig megler som har god markeds-kunnskap og evne til å selge inn eiendommen i markedet. I tillegg har mange boligkjøpere en viss skepsis overfor objekter som ikke blir formidlet gjennom megler. Megleren skal ivareta begge parter interesser under en salgsprosess, noe som blant annet innebærer at megleren både skal gi opplysninger om eiendommen og undersøke denne. Dette er i henhold til lov og god meglerskikk.

Endringer i eiendomsmeglingsforskriften – skjerpede krav til eiendomsmeglingsvirksomhet

Eiendomsmeglingsbransjen har de senere årene hatt en kraftig vekst, og tallet på meglere har økt tilsvarende. I og med at eiendomsmeglingsloven kun stiller krav til den faglige leders kvalifikasjoner – vedkommende må enten være statsautorisert eiendomsmegler eller advokat – er det i praksis slik at de fleste meglere er ufaglærte med varierende fartstid fra bransjen. Kredittilsynet fant det nødvendig å anbefale en lovendring som vil gi tilsynsmyndigheten lovmessig grunnlag for å gi nærmere regler om den faglige leders ansvar, plikter og tilstedeværelse i foretaket. Hensikten med dette var å synliggjøre faglig leders ansvar for at kvaliteten på meglingen holder faglig mål. Dette innebærer at han/hun har et klart ansvar for å følge opp de ansatte meglere og påse at disse er kvalifiserte for å utføre sine arbeidsoppgaver i tilknytning til meglingen.

Eiendomsmeglingsloven ble endret i 2002 med en rekke nye bestemmelser slik at Kredittilsynet fikk lov hjemmel til å gi bestemmelser både på nevnte og flere andre områder. Nye forskriftsbestemmelser ble fastsatt i 2004, og de viktigste er:

- faglig leder må som et utgangspunkt være til stede daglig i meglerforetaket og kontrollere meglernes arbeid
- én person kan normalt ikke være faglig leder for to meglerforetak
- faglig leder må påse at meglere har nødvendig kompetanse til å utføre sine arbeidsoppgaver

- faglig leder må kontrollere at megleroppdragene gjennomføres uten unødig opphold, og at ingen megler har ansvar for flere oppdrag enn de kan arbeide aktivt med
- innsyn i budgivningen for budgivere og kjøpere
- eiendomsmeglingsforetakene må etablere et system for intern kontroll for å etablere betryggende rutiner for eiendomsmeglingen
- eiendomsmeglingsforetakene plikter å melde fra til Kredittilsynet om hvem som er deres eiere. Kredittilsynet kan nekte personer å være eiere hvis disse tidligere har begått, eller medvirket til at det er blitt begått alvorlige overtredelser av eiendomsmeglingslov, eller andre lovovertridelser.
- dobling av kravet til garantistillelse for eiendomsmeglingsvirksomhet, fra dagens 10 millioner kroner til 20 millioner kroner

Enkelte av disse bestemmelsene, blant annet de som gjelder garantistillelse, faglig leders tilstedeværelse og internkontroll trer først i kraft 1. juni 2005.

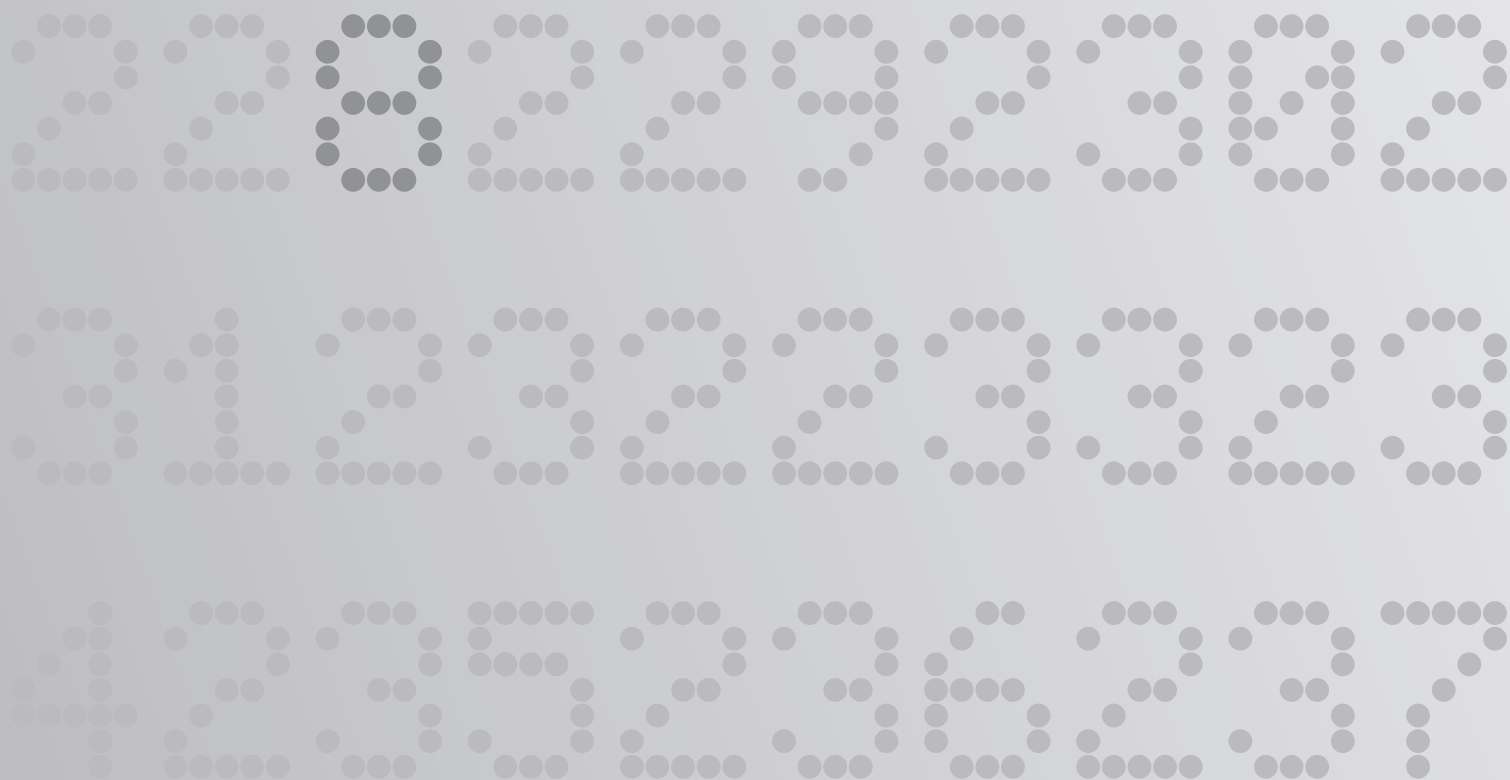
Oppnevnelser av nytt lovutvalg for revisjon av eiendomsmeglingsloven

Den gjeldende eiendomsmeglingsloven trådte i kraft 1. april 1990, og avløste da eiendomsmeglingsloven av 1938. Den nye loven viste seg imidlertid relativt kort tid etter ikrafttredelsen ikke å være tilstrekkelig egnet til å løse alle de spørsmålene som oppstod i forbindelse med den dynamiske utviklingen som har foregått i bransjen fra begynnelsen av 1990-tallet. Dette gjelder blant annet sterke strukturelle endringer, stadig utvikling av nye meglingskonsepter, publikums økte forventninger og økt krav til meglerproduktet. I tillegg er nye lover vedtatt som direkte eller indirekte berører eiendomsmeglernes plikter. Eiendomsmeglingsloven tar også i liten grad hensyn til de særlige forholdene som gjør seg gjeldende i den profesjonelle delen av næringsmarkedet. Videre kjøper nordmenn i stadig økende grad (ferie)eiendom i utlandet, samtidig som lovens krav til meglerne også gjelder megling av slik eiendom, noe som representerer et tilsynsmessig problem.

Kredittilsynet har tidligere påpekt behovet for et nytt lovutvalg som kan utrede og foreslå regler som gjør eiendomsmeglingsloven til et bedre redskap for å løse ulike problemer. Finansdepartementet oppnevnte i 2004 et lovutvalg for revisjon av eiendomsmeglingsloven. Siktemålet for lovutvalget er å utarbeide forslag til regler som kan legge til rette for ryddighet, orden og oversiktighet i bransjen, og hvor forbrukernes interesser blir ivaretatt på en god måte. Kredittilsynet deltar med en representant og to sekretærer, og utvalget skal avgi sin utredning innen 9. mai 2005.

Utvalget vurderer blant annet følgende forhold:

- lovens anvendelsesområde
- organisering av konsesjonssystemet
- krav om utdanning og kompetanse for alle meglerne i foretakene
- meglers plikter og ansvar overfor partene i en handel
- hvorvidt gjeldende lovs krav til meglers uavhengighet er en realitet, og eventuelle endringer som følge av denne vurderingen
- meglers adgang til å drive annen næringsvirksomhet
- spørsmålet om egenhandel
- regler for gjennomføring av budrunder

14 kassovirksomhet

Tilsynet med inkassovirksomhet omfatter foretakenes soliditet, behandling av klientmidler, inkassovirksomhet som drives av foretak med bevilling til å inndrive forfalte pengekrav for andre (fremmedinkasso) og av foretak som kjøper opp forfalte pengekrav og selv inndriver disse (oppkjøpsinkasso). Inndriving av egne fordringer (egeninkasso) og advokaters inkassovirksomhet er ikke omfattet av tilsynet. Ved stedlige tilsyn blir det spesielt kontrollert at innkasserte midler behandles korrekt og at virksomheten utøves i samsvar med god inkassoskikk.

Betalingsmislighold – et betydelig samfunnsproblem

De siste årene har inkassosaker under utførelse hos inkassobyråene som Kredittilsynet fører tilsyn med, representert misligholdte betalingsforpliktelser på om lag 40 milliarder kroner. Ved utgangen av første halvår 2004 utgjorde denne størrelsen 39,2 milliarder kroner fordelt på 2,5 millioner saker.

Antall inkassosaker har i løpet av femårsperioden 1999 til 2004 økt med om lag 50 prosent. I samme periode økte fordringsmassen til inndrivning med 30 prosent.

Inkassoselskapene har de siste fem årene i gjennomsnitt innkassert i underkant av 20 prosent av den totale fordringsmassen til inndrivning. For 2003, som er det siste hele året det er tall for, utgjorde innkassert beløp nær 8 milliarder kroner.

Veksten i inkassomarkedet skyldes ikke utelukkende økt mislighold, men også at inkassobyråene har overtatt gjeld for inndrivning som kreditorene tidligere inndrev selv. Både private og

offentlige virksomheter har i økende grad funnet det hensiktsmessig å slutte med egeninnfordring, og i stedet sette dette ut til profesjonelle inkassatorer.

Bedriftenes oppmerksomhet mot den betydelige kostnaden utestående krav representerer, er blitt sterkt skjerpet de senere årene. Dette har ført til at inndrivingsprosessen generelt blir satt i gang tidligere enn det som ofte var vanlig før. Inkassobyråene har også i mange tilfeller totaloppdrag som omfatter hele reskontrooppfølgingen overfor bedriftenes debitorer. Dette innebærer at også prosessen forut for betalingsforfall, blant annet fakturering, purring mv. blir tatt hånd om av inkassobyråene. Slike totaloppdrag gjør det også mulig med en mer effektiv oppfølging av utestående krav. Mange skyldnere reagerer på det de oppfatter som utidig raske purringer og eventuell påfølgende inkassopågang når de ikke betaler innen forfall. Høyere tempo i inndrivningen representerer imidlertid ikke brudd på god inkassoskikk når fristene i loven blir fulgt.

Stabilitet i bransjestrukturen

Ved utgangen av 2004 var det registrert 114 foretak som driver fremmedinkasso, mot 123 foretak ved begynnelsen av året. Fire av foretakene i avgang ble fratatt foretaksbevillingene sine, og noen få la også ned virksomheten som følge av manglende lønnsomhet.

Fortsatt dominerer et fåtall foretak bransjen, for eksempel står sju foretak for mer enn 75 prosent av fordringsmassen til inndrivning. Det er blant disse at konkurransen om de større oppdragsgiverne vanligvis foregår. For å vinne konkurransen om store porteføljer må ofte inkassoforetakene strekke seg svært langt ved å tilby gunstige betingelser til oppdragsgiverne. Kredittilsynet har inntrykk av at inkassoforetakene tidvis må strekke seg så langt for å vinne slike anbudskonkurranser at lønnsomhetsmarginene kan bli små.

Oppkjøpsinkasso

Antall foretak som kjøper opp og selv inndriver forfalte krav (oppkjøpsforetak) – holdt seg uendret gjennom 2004. Det er 10 slike foretak, men bare fire av disse driver virksomhet av større omfang. Aktiv Kapitaladministrasjon AS er størst i denne sammenheng. Tenea AS som inngår i Olympiagruppen, er en annen stor aktør på dette området. I 2004 ble det inngått avtale om Aktiv Kapitals kjøp av Tenea. Oppkjøpet er godkjent av Konkurransetilsynet.

Kjøp av forfalte fordringer og egen inndrivning av disse drives også av foretak som har særskilt konsesjon for finansieringsvirksomhet.

Stedlig tilsyn

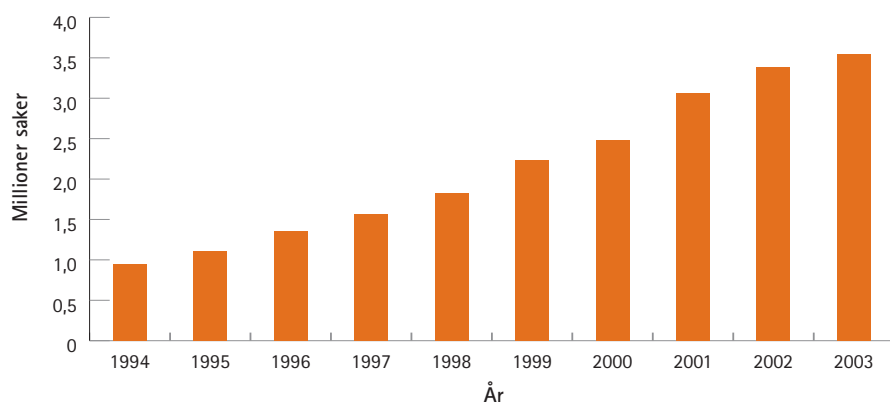
Kredittilsynet gjennomførte 25 inspeksjoner i fremmedinkassoforetak i 2004. I tillegg ble det gjennomført ett IT-tilsyn. Siden rutinetilsyn tidligere har avdekket til dels alvorlig rutinesvikt innen regnskapsføring og klientmiddelbehandling hos enkelte foretak, ble de fleste av inspeksjonene avholdt hos foretak i denne kategorien. Ved kontrollene ble det imidlertid konstatert få alvorlige regelovertridelser. I 2004 ble fire foretaksbevillinger og tre personlige inkassobevillinger inndratt. Dette gjaldt imidlertid forhold som var avdekket tidligere, men hvor saksbehandlingen ble avsluttet i 2004.

Brudd på god inkassoskikk

I henhold til inkassoloven er det brudd på god inkassoskikk å utsette noen for urimelig skade, ulempe eller påtrykk. Inkassoklagenemnda startet sin virksomhet 1. april 2003, og som følge av dette mottar Kredittilsynet nå færre skriftlige klager på inkassoforetak. Imidlertid behandler klagenemnda kun klager fra forbrukere. Selv om Kredittilsynet ikke har som oppgave å drive med ordinær klagebehandling, mottar tilsynet fortsatt en del klager fra næringsdrivende. Slike saker blir behandlet i tilsynsmessig sammenheng. De aller fleste klagenes gjelder tvist om selve kravet, for eksempel påstand om at kravet ikke er reelt og at det derfor ikke er grunnlag for inkassopågang, eller at den skulle vært stoppet da det ble klart for inkassobyrået at det forelå innsigelser mot kravet. I noen tilfeller er det også blitt sendt opplysninger fra inkassobyrået til kredittopplysningsbyråene til tross for foreliggende innsigelser, noe som har ført til urettmessig betalingsanmerkning. Dette er alvorlig, og i strid med god inkassoskikk.

En vesentlig del av klagenes som blir sendt til Inkassoklagenemnda gjelder også omtvistede krav. I samsvar med statuttene som ligger til grunn for nemndas virksomhet, får Kredittilsynet gjenpart av alle vedtak nemnda fatter, samt øvrig informasjon som Inkassoklagenemnda blir kjent med, og som kan indikere uheldig virksomhet i inkassoforetakene. På bakgrunn av oversendte opplysninger fulgte Kredittilsynet opp i noen saker overfor inkassoforetak i 2004. Dette gjaldt saker om foretakenes behandling av omtvistede krav, hvor enkelte foretak ikke syntes å ha gode nok rutiner. Tilsynets undersøkelse av disse sakene viser at foretakene det gjelder kan ha gode rutiner med instruksjoner til saksbehandlerne, men at det likevel svikter i enkelttilfeller. Slik menneskelig svikt plikter imidlertid inkassobyråene å ta alvorlig siden den kan påføre enkeltpersoner og foretak betydelig skade og ulempe. Kredittilsynet vil følge nøye opp disse byråene for å påse at inkassobehandlingen blir tilfredsstillende på dette punktet.

Figur 4: Antall mottatte inkassosaker pr. år

Kilde: Kredittilsynet

KU itvasking og andre forhold

Kvitvasking

"Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv." (kvitvaskingslova) tok til å gjelde 1. januar 2004. Samtidig blei òg revidert "Forskrift om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv." (kvitvaskingsforskrifta) vedteken. Dette avløyser kvitvaskingsreguleringa i lova om finansieringsverksemd og tilhøyrande forskrift. Det nye regelverket er hovudsakleg ei implementering av EUs andre kvitvaskingsdirektiv (rådsdirektiv 2001/97/EF), og enkelte internasjonale standardar på området, særleg FATFs spesielle tilrådingar med tiltak mot terrorfinansiering. Regjeringa presenterte i juni 2004 handlingsplanen sin for auka innsats mot økonomisk kriminalitet og ønskjer at Noreg skal ha ei aktiv rolle i dette arbeidet. Den nye handlingsplanen skal gjennomførast i løpet av tre år.

I større grad enn tidlegare blir verksemdar utanfor den finansielle sektoren nytta til kvitvasking. Det nye regelverket inneber at revisorar, rekneskapsførarar, eigedomsmeklarar, advokatar og forhandlarar av verdifulle gjenstandar (til dømes bilar og antikvitetar) har plikt til å melde frå til ØKOKRIM dersom dei får mistanke om at ein klient eller kunde driv med kvitvasking. Bankar og andre finansinstitusjonar var allereie underlagde slike reglar. Kredittilsynet sende i april 2004 ut eit rundskriv (nr. 9/2004) med rettleiing til det nye regelverket til alle føretak som er under tilsyn.

I 2004 var det ein positiv trend med omsyn til rapporteringsfrekvensen til ØKOKRIM frå dei nye gruppene som kvitvaskingsregelverket gjeld for. Ved starten av desember hadde revisorar rapportert 18 saker, rekneskapsførarar hadde rapportert 6 saker, og eigedomsmeklarføretak hadde rapportert 1 sak (sjå òg kapitla *Bank og finans*, *Revisjon*, *Regnskapsførervirksomhet* og *Eiendomsmeistring*).

Sikkerheit og beredskap

Eitt av hovudmåla til Kredittilsynet er å ha beredskap for å medverke til å løyse problem som kan oppstå i finanssektoren. Målet med dette arbeidet er å kunne møte eventuelle kriser i føretak, infrastruktur og marknader med tiltak som best mogeleg avgrensar skadeverknadene og konsekvensane for brukarar, føretak og eigarar. I dette inngår mellom anna oppfølging av aktuelle lovkrav. Kriseberedskap retta mot verksemdar o.a. som kan true den finansielle stabiliteten, er prioritert. På alle område som kan ha ein slik effekt, er det utarbeidd beredskapsplanar.

I den årlege planlegginga av verksemda blir det lagt vekt på arbeidet med sikkerheit og beredskap. I 2003 blei det utarbeidd ein ny overordna plan for kriseberedskap for eventuelle kriser internt i Kredittilsynet. Dette arbeidet heldt fram i 2004. Frå før finst det ulike interne tiltaksplanar for sikkerheit i vid forstand. I samband med planlegginga av verksemda blir desse planane kontrollerte årleg med tanke på oppdateringar. I 2004 blei mellom anna dataservertane til Kredittilsynet flytte til sikrere lokale, og det blei innført eit nytt back up-system for å sikre data på ein betre måte. I tillegg blei det utarbeidd ein verneplan for IKT-sikkerheit.

IT-tilsyn

Kredittilsynet gjennomførte over 20 IT-tilsyn i 2004 fordelt på bank, forsikring, finansieringsselskap, verdipapirinstitusjonar, eigedomsmeklarar, inkassoverksemdar og rekneskapsførarar. Det blei òg gjennomført IT-tilsyn hos IT-leverandørar og datasentralar med heimel i § 12 i IKT-forskrifta om utkontraktering av IKT-

verksemdar. IT-tilsyna blei gjennomførte i samarbeid med den tilsynsansvarlege avdelinga i Kredittilsynet. Resultatet viste at det framleis er behov for tiltak i samband med katastrofeplanar, reserveløysingar og testing, og at det bør gjennomførast tilstrekkelege risiko- og sårbarheitsanalysar. Endringshandtering er framleis eit sentralt område i tilsynsarbeidet i tillegg til større endringsprosessar i samband med plattformskifte, samordning etter fusjonar og flytting av IT-drift ut av Noreg. Erfaringa med bruk av IKT-forskrifta som verkemiddel i samband med IT-inspeksjonane har vore positive. Det er likevel mange føretak som framleis må gjennomføre tiltak for å møte krava i forskrifta. I 2004 blei det òg gjennomført ein ny risiko- og sårbarheitsanalyse, og denne viser nye trusselområde, der særleg Internett-bruken til bankane som distribusjonskanal for tenester er eksponert for organisert kriminalitet. Som eit ledd i preventive tiltak på dette området blei det i desember 2004 innført eit nytt opplegg for meldeplikt til Kredittilsynet som er knytt til system for betalings-tenester. Det går òg føre seg eit viktig arbeid med å vidareutvikle opplegget for IT-tilsyn og tilpasse det til nye kapitaldekningsreglar for bankane (sjå omtale av Basel II, side 29-30) når det gjeld metodikk og bruk av verktøy. I tillegg blir opplegget som blir nytta for eigenmelding, vidareutvikla.

Betre informasjon til privatkundar i finansmarknaden

Ei arbeidsgruppe med deltakarar frå Forbrukarrådet, Forbrukarombodet og Kredittilsynet leverte rapporten *Tiltak for å bedre informasjonstilbudet til sluttbrukerne i finansmarkedet* (strategisk prosjekt nr. 5) hausten 2004. Bakgrunnen for prosjektet var å vurdere informasjonen nøyare sidan mange forbrukarar synest det er vanskeleg å skaffe seg oversikt over tenester og produkt frå bankar og andre aktørar i finansmarknaden. God og tilrettelagd informasjon er vesentleg for å kunne orientere seg blant dei ulike produkta og for å velje riktig.

Arbeidsgruppa foreslår tiltak som skal gjere det enklare å samanlikne prisar på mellom anna lån, kreditt, ulike spareformer og skadeforsikring. Etableringa av ein Internett-basert informasjonsdatabase/-portal for finanssektoren for å betre oversikta over ulike produkt er eit sentralt forslag i rapporten. Forbrukarrådet skal leie det vidare arbeidet med å organisere ein slik informasjonsportal. I tillegg foreslår arbeidsgruppa enkelte endringar i lov- og regelverket. Mellom anna bør bransjefastsette retningslinjer for finansiell rådgiving følgjast opp, opplysningspliktreglar for lån og kreditt bør harmoniserast, og prisendringar for skadeforsikring bør gjerast meir synlege. Vidare skal det arbeidast for å innføre menybaserte produktpakker. Rapporten er tilgjengeleg på nettstadene til dei ulike verksemdene, eller ein kan få han tilsendt ved å kontakte Kredittilsynet.

Klagebehandling – Rekneskapsregisteret i Brønnøysund

Kredittilsynet er klageinstans for vedtaka Rekneskapsregisteret gjer i saker om ettergiving av forseinkingsgebyr ved for sein inn-sending av årsrekneskapar. I 2004 blei det behandla 562 klager, mot 361 klager i 2003. I 242 av sakene blei gebyret heilt eller delvis ettergitt, det vil seie 43 prosent ettergiving mot 47 prosent ettergiving i 2003. Kredittilsynet konstaterer at talet på saker på dette området stig. Det er grunn til å vente ytterlegare stiging på grunn av forslag om endring i rekneskapslova om å innføre innsendingsplikt til Rekneskapsregisteret for alle rekneskapspliktige føretak. Det kjem igjen til å skape behov for meir ressursar på dette området.

INternasjonal virksomhet

Kredittilsynet deltok aktivt i internasjonal møtevirksomhet i 2004. Året var særlig preget av at Det internasjonale valutafondet og Verdensbanken besluttet å vurdere finanslovgivningen og tilsynet i Norge som ledd i deres "Financial Sector Assessment Program". Kredittilsynet har vært aktivt engasjert i arbeidet med å koordinere regelverk og tilsynspraksis på global basis og utviklingen av internasjonale standarder. Det har fortsatt vært høyt aktivitetsnivå i tilsynskomiteene i EU, særlig i forhold til de nye kapitaldekningskravene (Basel II) og innenfor verdipapirsektoren.

Den integrerte tilsynsmodellen – utvikling og samarbeid

Den integrerte tilsynsmodellen som innebærer et felles tilsyn med banker, forsikringselskaper og som regel også verdipapir-sektoren, får økende tilslutning internasjonalt. Siden 1999 har en del tilsynsmyndigheter med integrert tilsyn møttes til en årlig uformell konferanse for å drøfte administrative og faglige forhold av felles interesse. I 2004 ble møtet for integrerte finanstill-synsmyndigheter, "Conference of Integrated Financial Supervisors", arrangert av Monetary Authority of Singapore, som var først i verden med å etablere integrert tilsyn. Modellen med integrert finanstill-syn får stadig større utbredelse, og i 2004 var

det 16 land som deltok på møtet¹. Aktuelle temaer for dette møtet var blant annet hvordan tilsynene tilpasser seg nye opp-gaver som følge av nytt regelverk, og sammenlikning av beman-ning og ressursbruk. Kredittilsynet, som har lang erfaring som integrert tilsyn, blir ofte bedt om å stille sin erfaring og ekspertise til disposisjon for internasjonale kurs og seminarer for tilsyns-myndigheter i vekstmarkeder (emerging markets), og tar jevnlig imot besøk av myndigheter fra andre land som ønsker å høre om Kredittilsynets erfaringer som integrert tilsyn.

Globalt samarbeid

Verdipapirmarkedet

Kredittilsynet er medlem av International Organization of Securities Commissions (IOSCO), som holdt sin årskonferanse i Amman, Jordan, i mai 2004. Under IOSCO er Kredittilsynet medlem av Den europeiske regionalkomiteen, som møtes to ganger i året. Kredittilsynet deltar også i en arbeidsgruppe under den tek-niske komiteen som arbeider med håndheving av IOSCO-resolu-sjonene, og samarbeider om spørsmål knyttet til overvåking, undersøkelser, etterforskning og forfølgelse av straffbare forhold. IOSCO har utarbeidet en internasjonal samarbeidsavtale (Memorandum of Understanding) om informasjonsutveksling over landegrensene. Tilsynsmyndighetene må søke om å tiltre samarbeidsavtalen gjennom et omfattende spørreskjema. Kredittilsynet vil vurdere å søke tiltrødelse til samarbeidsavtalen i nærmeste framtid. Videre er Kredittilsynet medlem av Enlarged Contact Group for Supervisors of Collective Investment Funds (ECG) som møtes en gang i året.

Forsikringsvirksomhet

Kredittilsynet deltar i utviklingen av internasjonale prinsipper for tilsyn med forsikringsvirksomhet som medlem av International Association of Insurance Supervisors (IAIS), og var i 2004 vert-skap for kvartalsmøtene i IAIS-komiteene og undergruppene. Disse møtene ble arrangert 22.–25. juni 2004, og deltakelsen var større enn på noen tidligere kvartalsmøter i IAIS med over 120 representanter fra 36 land. I tilknytning til IAIS-møtene ble det også arrangert et fellesmøte mellom IAIS' Accounting Subcommittee og styret i IASB (International Accounting Standards Board). Financial Stability Institute arrangerte et seminar om forvaltning av risiko og mekanismer for overdragelse av risiko i forkant av IAIS-møtene med deltakelse fra flere land.

IAIS arrangerte sin ellefte årskonferanse i Amman i Jordan i oktober 2004, og da vedtok generalforsamlingen i IAIS nye prin-sipper for tilsyn med forsikring over Internett, standarder for rapportering av tekniske resultater og risiko for skadeforsikrings-selskaper og reassuranseselskaper, retningslinjer for forvaltning av investeringsrisiko, retningslinjer knyttet til tiltak mot hvitvas-king og terrorfinansiering, samt nye vedtekter for IAIS. Temaer presentert under selve konferansen omfattet blant annet en paneldiskusjon om selskapsstyring (corporate governance), ledet av kredittilsynsdirektør Bjørn Skogstad Aamo, presentasjoner og paneler om regnskapsstandarder, risikobasert tilsyn, opplysnings-plikt mv. Kredittilsynsdirektør Bjørn Skogstad Aamo har sittet i styret (Executive Committee) for IAIS i to år. Kredittilsynet er representert i flere av underkomiteene i IAIS, samt i den tekniske komiteen som har det overordnede ansvaret for standardsettingen.

Kredittilsynet deltar også fast i OECDs forsikringskomité og andre møter i regi av OECD.

Tjenestepensjonsvirksomhet

Fram til 2004 var det ikke noe internasjonalt samarbeidsorgan for tilsyn med pensjonsforsikring. OECD arrangerte i en årrekke møter for pensjonstilsynsmyndigheter i tilknytning til møtene i OECDs forsikringskomité. OECD tok initiativet til å opprette en ny internasjonal organisasjon, International Organisation of Pension Supervisors (IOPS) sommeren 2004. Kredittilsynet har meldt seg inn i denne organisasjonen, som fikk ca. 24 medlemmer på stif-telsestidspunktet. OECD-sekretariatet fungerer som sekretariat for IOPS.

¹ Gruppen består nå av tilsynsmyndighetene i Australia, Belgia, Canada, Danmark, Irland, Island, Japan, Korea, Nederland, Norge, Singapore, Storbritannia, Sverige, Tyskland, Ungarn og Østerrike (I tillegg har flere av de nye EU-landene integrerte tilsyn, blant annet Latvia, Malta og Estland). Det integrerte tilsynet i Nederland ble formelt etablert 1. januar 2005 under den nederlandske sentralbanken. Liechtenstein er i ferd med å fusjonere tilsynene.

Banker og finansinstitusjoner

Innenfor banktilsyn er det ikke etablert noen global medlemsorganisasjon tilsvarende IOSCO og IAIS. Baselkomiteen for banktilsyn under Bank for International Settlements (BIS) koordinerer det globale tilsynssamarbeidet². Kredittilsynet mottar relevante dokumenter fra komiteen og får anledning til å kommentere disse, samt å delta i enkelte av komiteens aktiviteter. Baselkomiteen har lenge arbeidet med revidering av de internasjonale reglene for beregning av kapitaldekning i banker, som ble endelig vedtatt i 2004 (se omtale side 29-30 i kapitlet *Bank og finans*). Annet hvert år arrangerer Baselkomiteen en internasjonal konferanse for banktilsynsmyndigheter (International Conference of Banking Supervisors, ICBS). I 2004 ble konferansen arrangert i Madrid, med blant annet den spanske kongen som vert. Banktilsynsmyndigheter fra 120 land, inkludert Kredittilsynet, deltok. Kredittilsynet deltar også fast i møtene i OECDs kapitalmarkedskomiteé.

Samarbeid om finansiell stabilitet og makroøkonomisk overvåking

Utviklingen på finansmarkedene i verden har ført til tettere samarbeid om finansiell stabilitet og makroøkonomisk overvåking. Kredittilsynet og Norges Bank deltar i halvårslige kontaktmøter med Den europeiske sentralbanken (ECB). Kredittilsynet har også

deltatt i en arbeidsgruppe i regi av ECB om krisehåndtering. I tillegg sender Kredittilsynet en representant til FNs makroøkonomiske konferanse (Project Link). Finansiell stabilitet og krisehåndtering var sentrale temaer i EU og i flere internasjonale fora i 2004. Kredittilsynet er ikke medlem av Financial Stability Forum eller Joint Forum, men følger med på det arbeidet som skjer i regi av disse foraene, særlig gjennom deltakelse i de europeiske tilsynskomiteene.

Hvitvasking og terrorfinansiering

Kredittilsynet deltar i arbeid med tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering både nasjonalt og internasjonalt. Kredittilsynet deltar i møtene i FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering) som utvikler felles internasjonale standarder for tiltak mot hvitvasking, og som i de senere årene også har arbeidet med internasjonale retningslinjer for tiltak mot terrorfinansiering. Kredittilsynet deltar i FATFs arbeidsgruppe mot terrorfinansiering og samarbeider med FN på dette området. For tiden deltar en representant fra Kredittilsynet i Europarådets evaluering av Ukrainas tiltak mot hvitvasking. Som ledd i dette arbeidet har Kredittilsynet kontakt med utenlandske ambassader og deltar i internasjonal seminarvirksomhet. Blant annet deltok Kredittilsynet på et hvitvaskingsseminar i Nairobi i 2004 og på seminarer i regi av EU-kommisjonen.

Samarbeid innenfor EØS

EUs nye komitéstruktur

De nye tilsynskomiteene i EU for bank og forsikring (nivå 3) ble etablert og startet sin møtevirksomhet i 2004 (jf. Kredittilsynets årsmelding for 2003). Det er også blitt opprettet flere underkomiteer og arbeidsgrupper under disse komiteene, og ambisjonsnivået er høyt.

Direktivet som formelt etablerer de nye regelverksprosedyrene og komiteene på nivå 2 (departementsnivå) ble formelt vedtatt 22. desember 2004. Finansdepartementet og Kredittilsynet har tidligere vekslet på å representere Norge i møtene i EUs Banking Advisory Committee (BAC) og Insurance Committee (IC). Disse blir nå formelt omdannet til de nye nivå 2-organene European Banking Committee (EBC) og European Insurance and Occupational Pensions Committee (EIOPC). Siden sommeren 2004 har møteformatet uformelt vært tilpasset den nye komitéstrukturen, og Finansdepartementet har deltatt som observatør i BAC og IC, mens Kredittilsynet har deltatt på møtene som rådgiver for Finansdepartementet. Når det gjelder European Securities Committee (ESC) ble det ikke ansett som nødvendig å ha noen representant fra Kredittilsynet tilstede i møtene i 2004.

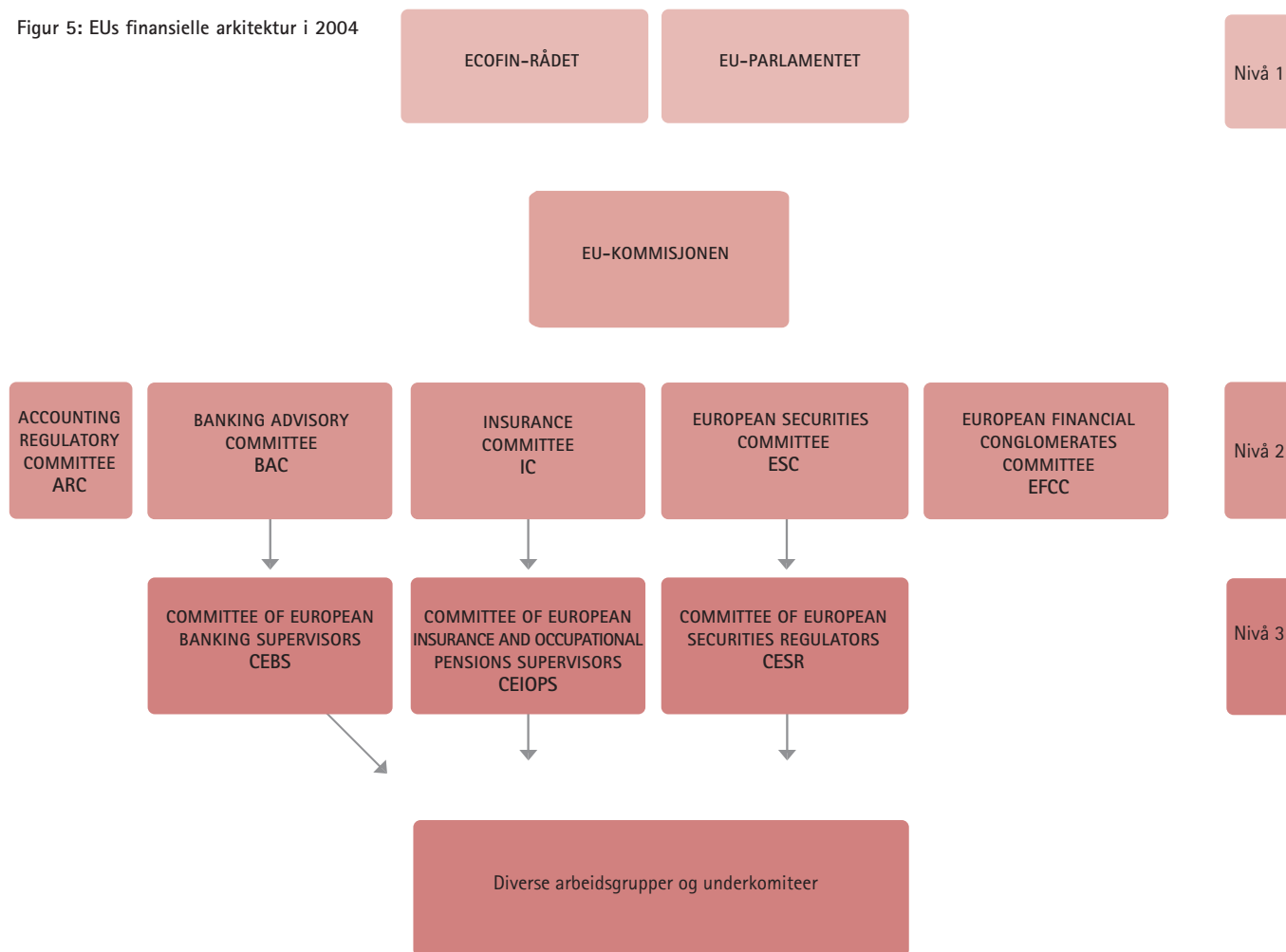
Verdipapirmarkedet i EØS

Kredittilsynet deltar i møtene i Committee of European Securities Regulators (CESR). CESR fungerer blant annet som en rådgivende komité overfor ESC og EU-kommisjonen, og arbeider for en konsistent oppfølging og håndheving av fellesskapsretten i medlemslandene. Kredittilsynet deltar aktivt i CESRs arbeidsgrupper. Nye arbeidsgrupper ble opprettet i 2004, særlig i tilknytning til det nye verdipapirmarkedsdirektivet (det tidligere investeringstjenestedirektivet – Directive on Markets in Financial Instruments). Arbeidsgruppene utarbeider blant annet forslag til utfyllende regler om markedsmissbruk og investeringstjenester, prospektkrav, informasjonskrav og kapitalforvaltning. Dessuten ser en gruppe på muligheten for å harmonisere prosedyrer for clearing og oppgjør. I 2004 var det også en rekke møter i CESRs faste forum for informasjonsutveksling om overvåking av markedene (CESR-Pol) og for koordinering av regnskaps- og rapporteringsregler (CESR-Fin).

I 2004 ble flere kommisjonsrettsakter i medhold av Lamfalussyprosedyrene vedtatt. To direktiver og en forordning i tilknytning til markedsmissbruksdirektivet ble vedtatt i desember 2003. I 2004 ble det vedtatt ytterligere rettsakter i tilknytning til markedsmissbruksdirektivet og prospektdirektivet. Se omtale side 42.

² Baselkomiteen består av representanter for banktilsynsmyndighetene og sentralbankene fra følgende land: Belgia, Canada, Frankrike, Italia, Japan, Luxembourg, Nederland, Spania, Storbritannia, Sveits, Sverige, Tyskland og USA.

Figur 5: EUs finansielle arkitektur i 2004

Banker og finansinstitusjoner

Den nye banktilsynskomiteen, Committee of European Banking Supervisors (CEBS), ble opprettet 1. januar 2004. Kredittilsynet deltok i alle møtene i CEBS i 2004 sammen med representanter fra Norges Bank. CEBS etablerte sekretariat i London sommeren 2004, og de fleste møtene blir holdt i London. CEBS har etablert flere arbeidsgrupper som blant annet arbeider med regnskap og revisjonsspørsmål, og med den tilsynsmessige oppfølgingen og implementeringen av de nye kapitaldekningskravene. En gruppe ser på koordinering av tilsynsmyndighetenes prosedyrer og rutiner når det gjelder offentliggjøring av forhold knyttet til kapitaldekning. I forbindelse med etableringen av CEBS ble det besluttet at Groupe de Contact, den tidligere samarbeidsgruppen for banktilsyn, skal fortsette som selvstendig gruppe under CEBS og påta seg oppgaver for CEBS. Kredittilsynet har deltatt i Groupe de Contact i flere år, og var vertskap for et Groupe de Contact-møte i Oslo i mai 2004. Innenfor Groupe de Contact utveksler banktilsynsmyndighetene løpende informasjon om en rekke tilsynsmessige spørsmål og kartlegger tilsynsmetoder i medlems-

landene. Groupe de Contact har også opprettet flere ad hoc-arbeidsgrupper, og leverte flere rapporter til CEBS i 2004.

Forsikringsvirksomhet

Kredittilsynet deltok på møtene i den nye komiteen for tilsyn med forsikring og tjenestepensjon, Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS). CEIOPS opprettet sekretariat i Frankfurt sommeren 2004. Kredittilsynet var aktivt med på etableringen av denne nye tilsynskomiteen, og deltar i alle arbeidsgrupper og komiteer under CEIOPS. Kredittilsynet hadde også i 2004 formannsvervet i en arbeidsgruppe som koordinerer tilsynet av forsikringsgrupper med grensekryssende aktiviteter, basert på en multilateral samarbeidsprotokoll. Financial Stability-komiteen utarbeider et opplegg for overvåking av finansiell stabilitet innenfor forsikringssektoren. Det er også opprettet en arbeidsgruppe som skal arbeide med tilsynsmyndighetenes forberedelser til oppfølging av pensjonskassedirektivet og koordinere samarbeidet mellom pensjonstilsynsmyndighetene, samt en arbeidsgruppe som skal gjøre

tilsvarende for det nye forsikringsmeglerdirektivet. Med det omfattende arbeidet som forventes framover med å reformere solvensregelverket i EU (Solvency II-prosjektet), er det opprettet flere arbeidsgrupper som vil legge fram forslag til regulering knyttet til forsikringsselskaperens soliditet. Disse arbeidsgruppene omfatter:

- Pillar I Life, som skal se på solvensregelverket for livsforsikringsselskaper (tekniske avsetninger, kapitalkrav og interne modeller)
- Pillar I Non-Life, som skal se på solvensregelverket for skadeforsikringsselskaper (tekniske avsetninger, kapitalkrav og interne modeller)
- Pillar II, som vil se på tilsynets ansvar og internkontroll
- Pillar III/Accounting, som vil foreslå regler for rapportering og regnskap
- Conglomerates and Cross-sectoral issues, som vil ta for seg forhold knyttet til finansgrupper og konsolidert tilsyn

EU-kommisjonen har fortsatt en del ekspertgrupper under Insurance Committee, og Kredittilsynet deltar i disse, selv om det formelt sett etter den nye komitéstrukturen er Finansdepartementet som skal delta her. EU-kommisjonen har også invitert til flere implementeringsmøter hvor man diskuterer tolkningen av nye direktiver og praktisk implementering av direktivtekster. I 2004 ble slike møter arrangert i forbindelse med det nye pensjonskassedirektivet (IORP) og forsikringsmeglerdirektivet.

Regnskap og revisjon

Kredittilsynet deltar i EUs arbeid med utvikling av regnskapsregler og standarder for revisorer innenfor EØS-området. Kredittilsynet møter i EUs Accounting Contact Committee og i EUs Committee on Auditing. EU vedtok i fjor en forordning som forplikter EU-medlemmene å innføre internasjonale regnskapsstandarder etter visse prinsipper. Forordningen er tatt inn i EØS-

avtalen. Se for øvrig omtale i kapittelet *Regnskapstilsyn – børsnoterte foretak* side 48. Med hjemmel i forordningen er det opprettet en ny komité, Accounting Regulatory Committee (ARC), som vurderer de nye internasjonale regnskapsstandardene. Kredittilsynet og Finansdepartementet deltar i møter i ARC.

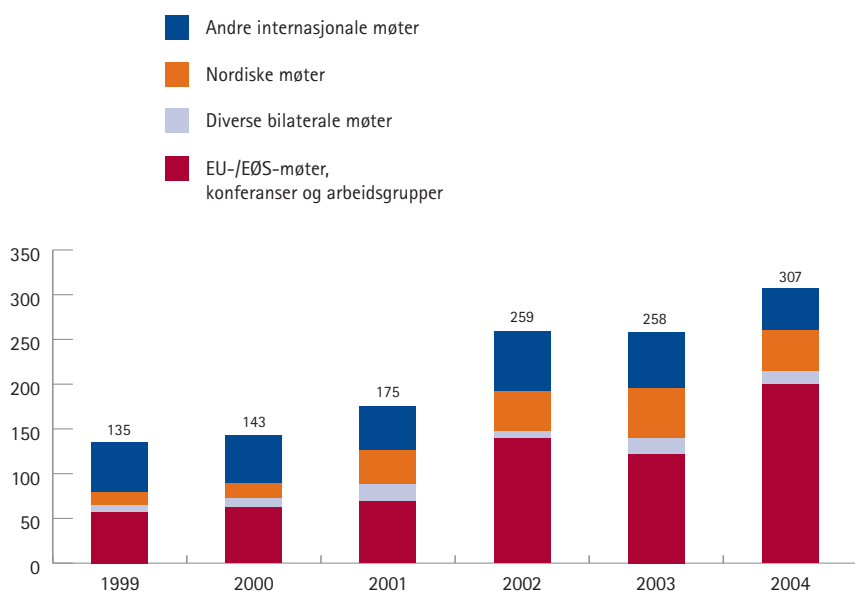
EFTA-samarbeid

Kredittilsynet deltar i EFTAs Working Group on Financial Services og EFTAs Working Group on Company Law. Dette er arbeidsgrupper under Underkomité II i EFTA-pilaren innenfor EØS-strukturen, med ansvar for koordinering av synspunkter og innleggelse av rettsakter i EØS-avtalen innenfor finanssektoren og selskapsrettsområdet (inkludert regnskap og revisjon). Arbeidsgruppene møtes 3–4 ganger i året, og er også nyttige fora for oppdatering av regelverksutviklingen i EU. På hvert møte inviteres representanter fra EU-kommisjonen til å gi presentasjoner av diverse tiltak og status for ulike direktivforslag i beslutningsprosessen innenfor EU-rådet og EU-parlamentet. Sammen med Finansdepartementet og Norges Bank var Kredittilsynet vertskap for EFTAs Working Group on Financial Services i juni 2004. Det ble også arrangert et seminar om det nye verdipapirmarkedsdirektivet med blant annet deltakere fra norsk finansnæring.

Nordisk samarbeid

Til tross for det økende samarbeidet innenfor EU/EØS og på globalt plan, blir fortsatt det nordiske samarbeidet prioritert. I tillegg til felles årlige nordiske tilsynsmøter på ledelsesnivå og på avdelingsnivå, deltok Kredittilsynet på flere møter med nordiske kolleger for å samarbeide om tilsynet med nordiske finanskonserner. Nordea-konsernets planer om å omdanne den norske datterbanken til filial har ført til økt samarbeid mellom tilsynsmyndighetene, særlig med tanke på videre tilsyn av Nordea-gruppen og fordeling av tilsynsansvar. Kredittilsynet var i 2004 vertskap for et nordisk forsikringstilsynsmøte og et nordisk banktilsynsmøte.

Figur 6: Kredittilsynets internasjonale møtevirksomhet 1999–2004

Bilateralt samarbeid og besøk fra utlandet

På grunn av det økende samarbeidet på globalt plan, innenfor EU/EØS og i Norden, er det blitt mindre behov for bilateralt samarbeid. Innenfor forsikring og verdipapir har man dessuten multilaterale samarbeidsavtaler. For banksektoren er det ingen multilaterale samarbeidsavtaler, og Kredittilsynet har inngått bilaterale samarbeidsavtaler, såkalte Memorandum of Understanding med flere lands banktilsynsmyndigheter. Som ledd i arbeidet med å vurdere tilsynet i andre land i forbindelse med gjennomgang av Kredittilsynets egen organisasjon, besøkte Kredittilsynet i 2004 det tyske tilsynet BaFin (Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht).

Kredittilsynet får årlig besøk av representanter fra Federal Reserve Bank of Chicago som er det amerikanske banktilsynet med ansvar for de norske bankene i USA. I 2004 mottok Kredittilsynet blant annet delegasjoner fra Kina, Korea og Ukraina. Videre var Kredittilsynet vertskap for flere arbeidsgrupper og større arrangementer i 2004, blant annet et møte i CEIOPS Helsinki Protocol Working Group (nå Insurance Groups Supervision Committee) i januar, Groupe de Contact-møtet i mai, EFTA-seminar og arbeidsgruppemøte, IAIS-komitémøter, CEIOPS Working Group on Financial Stability, samt nordiske møter på bank og forsikring. Men det som krevde størst oppmerksomhet og ressurser var besøket fra en delegasjon fra Det internasjonale valutafondet i oktober 2004 i forbindelse med eksaminasjonen av Norge som ledd i Valutafondets og Verdensbankens "Financial Sector Assessment Program".

Tabell 17: Oversikt over internasjonale organisasjoner og EU/EØS-relaterte komiteer hvor Kredittilsynet deltar som medlem eller observatør

Bank/Finans

- ICBS (International Conference of Banking Supervisors – Den internasjonale konferansen for banktilsyn, arrangert annet hvert år av Baselkomiteen)
- OECD's Financial Markets Committee (OECDs kapitalmarkedskomite)
- Banking Advisory Committee (EUs bankkomité)
- CEBS (Committee of European Banking Supervisors) www.c-ebs.org
- Groupe de Contact (banktilsynsmyndighetene i EØS – nå underlagt CEBS)
- Nordiske tilsynsmøter

Forsikring

- IAIS (International Association of Insurance Supervisors – Den internasjonale organisasjonen for forsikringstilsyn) – www.iaisweb.org
- IOPS (International Organisation of Pension Supervisors)
- OECD's Insurance Committee (OECDs forsikringskomité)
- EU's Insurance Committee (EUs forsikringskomité)
- CEIOPS (Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors – som har overtatt for EUs forsikringstilsynskonferanse) og arbeidsgrupper under CEIOPS www.ceiops.org
- Conference of European Insurance Supervisory Services (Den paneuropeiske forsikringstilsynskonferansen – arrangeres annet hvert år)
- Nordiske tilsynsmøter
- Nordisk-baltiske tilsynsmøter

Verdipapir

- IOSCO (International Organization of Securities Commissions – Den internasjonale organisasjonen av verdipapirtilsyn) – www.iosco.org
- ECG (Enlarged Contact Group on Supervision of Collective Investment Funds – Den utvidede kontaktgruppen for tilsyn med kollektive investeringsfond)
- ESC (European Securities Committee – Den europeiske verdipapirkomiteen, Kredittilsynet deltar evt. som rådgiver for Finansdepartementet)
- CESR (Committee of European Securities Regulators – Den europeiske komiteen for verdipapirtilsyn) og arbeidsgrupper under CESR – www.cesr-eu.org
- Nordiske møter

Regnskap og revisjon

- ARC (EU's Accounting Regulatory Committee – EUs regnskapskomité)
- EU's Accounting Contact Committee (EUs kontaktkomité om regnskapsspørsmål)
- European Committee on Auditing (Den europeiske komiteen for revisjon)
- Nordiske møter

Hvitvasking

- FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering – Internasjonalt samarbeidsforum for tiltak mot hvitvasking) – www.fatf-gafi.org
- EU's Contact Committee on Money Laundering
- Nordiske møter

EFTA

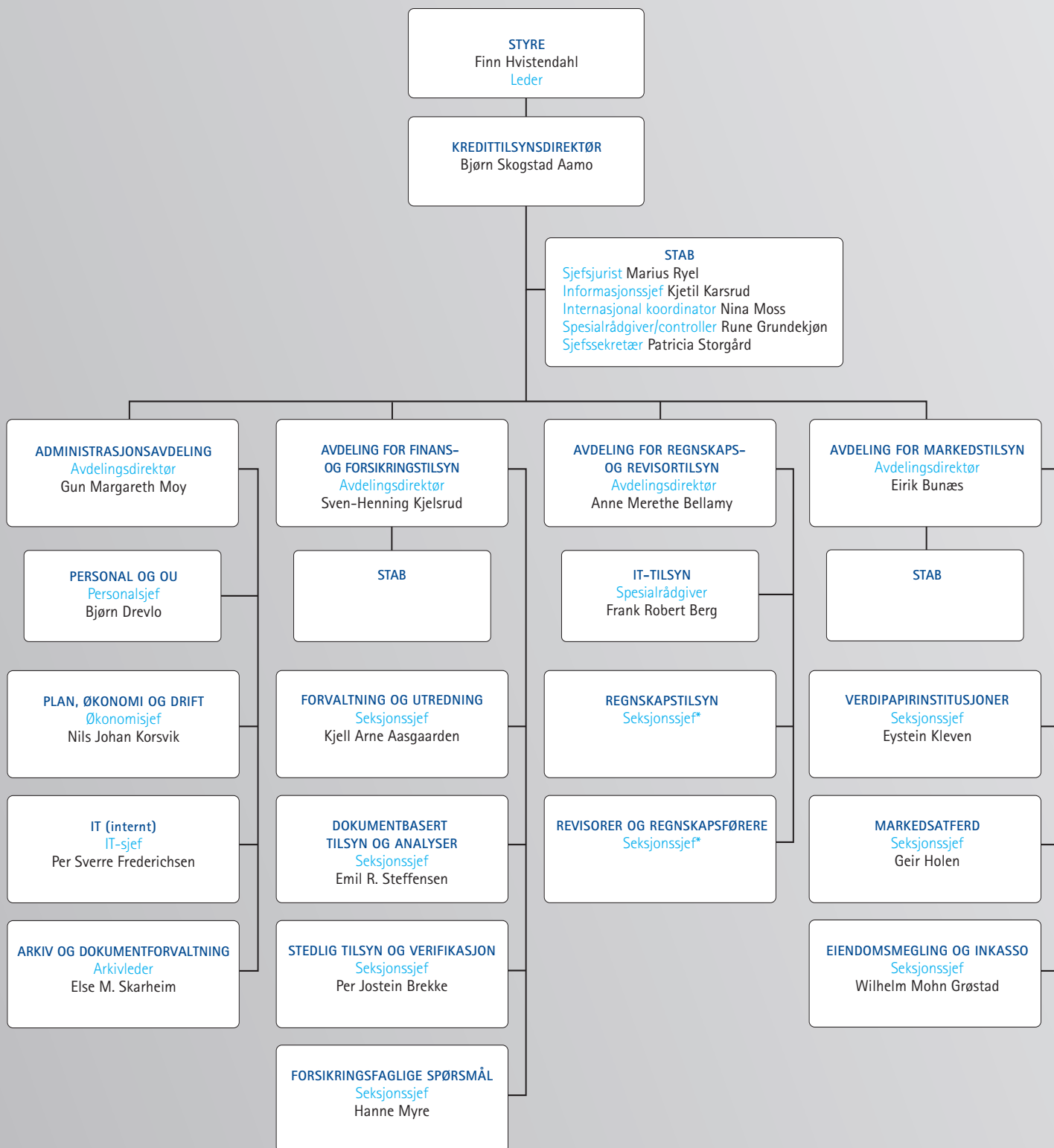
- EFTA Working Group on Financial Services and Capital Instruments
- EFTA Working Group on Company Law (omfatter også regnskap og revisjon)

12 9/18 - 10
13 JR. 5. 5
1.59 JR. 28

Kredittilsynets organisasjon

* Under ansettelse
Organisasjonskart pr. 01.01.2005

Tilstanden i finansmarkedet 2004

Kredittilsynet har siden 1994 systematisk utarbeidet analyser og vurderinger av utsiktene til mulige finansielle stabilitetsproblemer i det norske finansmarkedet på bakgrunn av utviklingen i norsk og internasjonal økonomi. Denne delen er et nødvendig supplement til det løpende tilsynet med enkeltforetak. Vesentlige deler av vurderingen av lønnsomhets- og soliditetsutviklingen i enkeltforetak må foretas på bakgrunn av den generelle tilstanden i finansmarkedet. Fra og med 2003 har Kredittilsynet publisert sitt syn på tilstanden i finansmarkedet i en egen rapport. Rapporten gir en samlet framstilling av resultatene for finansinstitusjonene i foregående år sett i lys av den generelle utviklingen i internasjonal og norsk økonomi. Det gjøres vurderinger av den risiko banker og andre aktører i finansmarkedet står overfor.

Årets rapport er tilgjengelig i papirversjon fra Kredittilsynet, og i elektronisk form på www.kredittilsynet.no.

KREDITILSYNET

Østensjøveien 43
Postboks 100 Bryn
0611 Oslo

Tlf. 22 93 98 00
Faks 22 63 02 26
post@kredittilsynet.no
www.kredittilsynet.no